

Univerzita Karlova v Praze

Právnická fakulta

RIGORÓZNÍ PRÁCE

Rok obhajoby: 2016

Mgr. Lucie Stupková

Univerzita Karlova v Praze

Právnická fakulta

Katedra trestního práva

Spolupracující obviněný

Autor rigorózní práce: Mgr. Lucie Stupková

Vedoucí rigorózní práce: prof. JUDr. Jiří Jelínek, CSc.

Rok obhajoby: 2016

Čestné prohlášení

„Prohlašuji, že jsem předkládanou rigorózní práci vypracovala samostatně, všechny použité prameny a literatura byly řádně citovány a práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu“.

V Praze dne 18. dubna 2016

.....

podpis

Poděkování

Děkuji prof. JUDr. Jiřímu Jelínkovi, CSc. za trpělivý přístup, odborný dohled a cenné rady, které mi při zpracovávání této práce poskytl.

Obsah

Obsah	1
Seznam zkratk	3
Úvod	5
1. Organizovaný zločin	9
1.1 Historie a vývoj organizovaného zločinu	9
1.2 Znaky organizovaného zločinu	11
1.3 Trestná činnost organizovaného zločinu	17
1.4 Struktura skupin organizovaného zločinu a jejich odlišení od jiných seskupení	18
1.5 Definování organizovaného zločinu na mezinárodní úrovni	22
1.6 Organizovaný zločin v právním řádu České republiky	27
1.6.1 Organizovaná zločinecká skupina	27
1.6.2 Účast na organizované zločinecké skupině	31
1.6.3 Další ustanovení trestního zákoníku a trestního řádu vztahující se k organizovanému zločinu	32
1.6.4 Výskyt organizované kriminality v České republice	34
1.7 Nebezpečnost organizovaného zločinu	35
2. Institut korunního svědka a spolupracujícího obviněného	40
2.1 Historie institutu korunního svědka a jeho vymezení	40
2.2 Odlišení spolupracujícího obviněného od korunního svědka	42
2.3 Korunní svědek, spolupracující obviněný, ústavnost a zásady trestního procesu	44
3. Počáteční snahy o zakotvení institutu korunního svědka a spolupracujícího obviněného do české legislativy	53
4. Spolupracující obviněný v českém právním řádu v současnosti	63
4.1 Zakotvení institutu spolupracujícího obviněného	63
4.2 Vymezení pojmu spolupracujícího obviněného v trestním řádu	65
4.3 Motivace obviněného ke spolupráci	70
4.4 Procesní postup při přiznávání statusu spolupracujícího obviněného	75

4.5	Možnost návrhu upuštění od potrestání v obžalobě	81
4.6	Spolupracující obviněný a zákon o zvláštní ochraně svědka	82
4.7	Institut spolupracujícího obviněného v trestním právu hmotném	89
4.8	Možnost mimořádného snížení trestu.....	90
4.9	Upuštění od potrestání	94
4.10	Četnost využívání institutu spolupracujícího obviněného v praxi.....	100
5.	Institut spolupracujícího obviněného ve slovenské právní úpravě.....	108
5.1	Počátky úpravy spolupracujícího obviněného na Slovensku	108
5.2	Úprava spolupracujícího obviněného na Slovensku v současnosti	109
5.3	Zhodnocení slovenské úpravy	116
	Závěr	118
	Seznam použité literatury	121
	Monografická literatura a sborníky.....	121
	Časopisecké články.....	125
	Elektronické zdroje	127
	Právní předpisy	127
	Judikatura.....	129
	Jiné zdroje	130
	Přílohy.....	132
	Příloha č. 1	132
	Příloha č. 2	134
	Příloha č. 3	136
	Abstrakt.....	137
	Abstract – Cooperating defendant	139

Seznam zkratek

Všechny právní předpisy myšleny ve znění pozdějších předpisů.

Evropská úmluva	Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod
Listina	Usnesení č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České Republiky
Rámcové rozhodnutí	Rámcové rozhodnutí Rady 2008/841/SVV ze dne 24. 10. 2008 o boji proti organizované trestné činnosti
Společná akce	Společná akce, kterou se stanoví, že účast na zločinném spolčení je v členských státech Evropské unie trestným činem – 98/733/SVV
TP/trestný poriadok.....	zákon č. 301/2005 Z.z., trestný poriadok
tr. poriadok.....	zákon č. 141/1961 Zb., o trestnom konaní súdnom
tr. řád/trestní řád.....	zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním
tr. zákon/trestní zákon.....	zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon
tr. zákoník/trestní zákoník.....	zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník
TZ.....	zákon č. 300/2005 Z.z., trestný zákon
Úmluva.....	Úmluva OSN proti nadnárodnímu organizovanému zločinu
zákon č. 41/2009 Sb.....	zákon č. 41/2009 Sb., o změně některých zákonů v souvislosti s přijetím trestního zákoníku

zákon č. 193/2012 Sb..... zákon č. 193/2012 Sb., kterým se mění
zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení
soudním (trestní řád), ve znění pozdějších
předpisů, a některé další zákony

zákon o zvláštní ochraně svědka..... zákon č. 137/2001 Sb., o zvláštní ochraně
svědka a dalších osob v souvislosti
s trestním řízením

ZSVM ..... zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti
mládeže za protiprávní činy a o soudnictví
ve věcech mládeže a o změně některých
zákonů

Úvod

Při výběru tématu rigorózní práce jsem zvolila právní úpravu institutu spolupracujícího obviněného v České republice. Přestože institut spolupracujícího obviněného je v právním řádu České republiky zakotven již 6 let, jedná se o stále aktuální téma, poněvadž organizovaný zločin, se kterým institut spolupracujícího obviněného souvisí, představuje závažný trestněprávní i celospolečenský problém, který oprávněně budí znepokojení veřejnosti, a to na celém světě.

Tato oblast vyžaduje specifický přístup vyšetřovacích orgánů a justice, protože skupiny organizovaného zločinu působí skrytě a disponují nejlepšími možnými způsoby zabezpečení, takže jejich činnost zůstává často neodhalena a nepotrestána. Následky trestné činnosti páchané skupinami organizovaného zločinu jsou však viditelné a bohužel často velmi závažné. Hrozba organizovaného zločinu však netkví pouze v trestné činnosti jako takové, ale především v jeho mocenském potenciálu, díky němuž může ovlivňovat ekonomiku a politiku státu, což může vyústit až v destabilizaci společenského uspořádání a ohrožení fungování parlamentní demokracie. Organizovaný zločin totiž prorůstá do legálních sfér společnosti, kde zavádí praktiky běžné v kriminálním prostředí. Z těchto důvodů je nutné klást ve vztahu k organizovanému zločinu důraz nejen na represivní přístup, ale také na prevenci výskytu organizovaných zločineckých skupin a jejich trestné činnosti.

Cílem této práce je zejména poskytnutí ucelenějšího pohledu na institut spolupracujícího obviněného v širším kontextu, poukázání na nedostatky současné české právní úpravy a navržení vhodných řešení *de lege ferenda*. Očekávaný přínos předkládané rigorózní práce pro právní vědu a praxi spatřuji nejen v analýze dosavadní právní úpravy spolupracujícího obviněného, ale také ve shromáždění a analýze poznatků z praxe státních zastupitelství, ze kterých vyplyne, jak často k použití institutu spolupracujícího obviněného dochází. Za přínosné rovněž považuji porovnání s právní úpravou Slovenské republiky, při kterém mohou vyniknout některé nedostatky současné české právní úpravy, u nichž poté budu moci na základě komparace navrhnout vhodnější řešení. Práce by tak měla ve svém souhrnu pomoci zodpovědět otázku, zda je

tuzemská právní úprava spolupracujícího obviněného dostatečná, a pokud tomu tak není, navrhnout vhodná řešení, jak tento nežádoucí stav řešit.

Práce vychází z poznatků získaných studiem odborné literatury především v podobě článků a také ze zkušeností z praxe státních zastupitelství. Při zpracování byly použity metody analytické a syntetické, zejména metoda abstrakce, indukce a dedukce doplněná metodami komparatistickými a logickými.

Práce je členěna do čtyř základních kapitol. V první kapitole se zaměřím na fenomén organizovaného zločinu, a to jak z kriminologického, tak z trestněprávního pohledu. Problematicke organizovaného zločinu se budu věnovat v podstatně rozsáhlé míře, a to z důvodu, že považuji za potřebné institut spolupracujícího obviněného uvést právě přiblížením organizovaného zločinu, ke kterému neodmyslitelně patří, a chci tak umožnit jeho pochopení v širších souvislostech. Nejprve krátce představím historický vývoj organizovaného zločinu obecně i se zaměřením na Českou republiku. V dalších částech kapitoly se zaměřím na rozbor jednotlivých znaků organizovaného zločinu, formy trestné činnosti páchané v rámci organizovaného zločinu, odlišení organizovaného zločinu od jiných forem skupinové kriminality a problematické definování organizovaného zločinu na mezinárodní úrovni. Dále se budu v první kapitole věnovat analyzování ustanovení právního řádu České republiky, která se vztahují k oblasti organizovaného zločinu. V této části uvedu, zda se českému zákonodárci podařilo zakotvit do českého právního řádu definici organizovaného zločinu a budu se zabírat definováním organizované zločinecké skupiny a problémům s touto definicí spojeným, následně se zaměřím na trestný čin účasti na organizované zločinecké skupině a ostatní ustanovení vztahující se k dané problematice. Dále čtenáře seznámím s počty trestně stíhaných, obžalovaných a odsouzených osob za trestný čin účasti na organizované zločinecké skupině (před rokem 2010 trestný čin účasti na zločinném spolčení) v posledních 10 letech, shrnu důvody nebezpečnosti organizovaného zločinu a vyjmenuju speciální nástroje, které lze při jeho vyšetřování použít.

Ve druhé kapitole poskytnu krátký historický exkurz k počátkům používání institutu korunního svědka, vysvětlím možné přístupy k chápání tohoto institutu a odliším ho od spolupracujícího obviněného. Dále se budu zabývat instituty

spolupracujícího obviněného a korunního svědka ve světle některých ústavních zásad a zásad trestního práva a pokusím se zodpovědět otázku, zda lze tyto instituty považovat za souladné s principy právního státu.

Ve třetí kapitole se zaměřím na počáteční snahy o zakotvení spolupracujícího obviněného a korunního svědka do české legislativy. Představím legislativní návrhy, které obsahovaly tyto instituty a rozeberu navrhovaná znění týkající se spolupracujícího obviněného a korunního svědka.

Těžištěm práce bude čtvrtá kapitola, kterou věnuji rozboru účinné právní úpravy institutu spolupracujícího obviněného. Popíši a zanalyzuji v ní ustanovení zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (dále jen „trestní řád“ či „tr. řád“), které upravuje institut spolupracujícího obviněného. Nejprve rozeberu podmínky pro přiznání statusu spolupracujícího obviněného tak, jak byly formulovány před novelou trestního řádu provedenou v roce 2012, poté se zaměřím na změny, které tato novela přinesla. Dále se budu zabývat úvahami nad motivací obviněného spolupracovat s orgány činnými v trestním řízení a navrhuji možnosti, které by mohly dle mého názoru přispět ke zvýšení této motivace. V další části představím procesní postup při přiznávání statusu spolupracujícího obviněného, upozorním na problémy, které se k němu váží, a pokusím se navrhnout vhodný způsob jejich odstranění. Následně upozorním na možnost státního zástupce navrhnout v obžalobě upuštění od potrestání spolupracujícího obviněného. V následujících podkapitolách práce se budu věnovat úpravě spolupracujícího obviněného v zákoně č. 137/2001 Sb., o zvláštní ochraně svědka a dalších osob v souvislosti s trestním řízením (dále jen „zákon o zvláštní ochraně svědka“) a v zákoně č. 40/2009 Sb., trestním zákoníku (dále jen „trestní zákoník“ či „tr. zákoník“). Na závěr této kapitoly také odprezentuji výsledky výzkumu o četnosti využívání spolupracujícího obviněného v praxi.

V poslední kapitole práce poskytnu komparaci české právní úpravy spolupracujícího obviněného s právní úpravou slovenskou. Důvod volby slovenské právní úpravy spočívá ve skutečnosti, že historický vývoj Slovenské republiky a České republiky se ubíral stejným směrem a oba státy sdílejí obdobné hodnoty, tudíž je zajímavé sledovat, jak se právní úprava vyvíjela po rozdělení Československé republiky

na dva samostatné státy, v čem se odlišuje přístup ke spolupráci s obviněnými a z jakých důvodů.

Práce reflektuje právní stav ke dni 1. dubna 2016.

1. Organizovaný zločin

1.1 Historie a vývoj organizovaného zločinu

O státu, ve kterém se vyskytuje organizovaný zločin, není možné uvažovat jako o slabém státu, který není ekonomicky vyspělý. Výskyt organizovaného zločinu nelze vázat na ekonomickou vyspělost státu, na státoprávní uspořádání ani na národnostní složení, náboženství nebo tradice, protože tento fenomén je problémem drtivé většiny všech států bez ohledu na tyto faktory. Vyhýbá se pouze několika málo zemím, které mají díky své odlehlé poloze špatnou možnost komunikace s okolním světem a nemají dobrou úroveň infrastruktury.¹

Skupiny organizovaného zločinu vznikaly, vznikají a nadále budou vznikat z rozmanitých objektivních i subjektivních příčin. Jako jeden z hlavních důvodů vzniku organizovaného zločinu jako takového lze jmenovat příčiny sociopsychického charakteru, jejichž základem je zejména skutečnost, že lidé odjakživa dychtí po bohatství a moci. Pokud dojde ke spojení těchto tužeb s pocitem nepochopení, nenaplnění očekávání a frustrací, lze si snadno představit, že lidé nemají daleko k transformaci jejich hodnotového systému, kdy přestanou respektovat morálku a jiná obecně uznávaná pravidla a začnou žít podle pravidel vlastních. Osvojí si násilí jako běžný prostředek dosažení požadovaného cíle a při možné příležitosti jej neváhají užít. V dnešní konzumní společnosti se touha po majetku zvyšuje a finanční strádání stále prohlubuje. V kombinaci s přílišnou rychlostí sledu všech událostí a kladením neustále vyšších požadavků na jedince organizovaný zločin expanduje a stává se stále závažnějším problémem společnosti. Společnost se totiž nepřizpůsobuje neustálým změnám tak rychle jako organizovaný zločin, a tudíž mu není schopna klást efektivní zábrany.

Kořeny organizované kriminality sahají již do dob dávné historie. Začala vznikat různá tajná společenství, která měla určité rysy podobné znakům dnešního organizovaného zločinu. Z dob preindustriální společnosti lze poukázat například na

---

¹ MAGUIRE, Mike; MORGAN, Rodney; REINER, Robert (eds.). *The Oxford handbook of criminology*. 5th ed. Oxford: Oxford University Press, 2012, str. 604.

chování pirátů a banditů.² Již tehdy bylo možno v takovém druhu zločinu nacházet určité nadnárodní rysy, například právě u pirátů, kteří operovali v mezinárodních vodách. Docházelo také ke korupci veřejných funkcionářů a v různé podobě k prodeji ukořistěného nákladu legitimním obchodníkům. Ve větší míře se však společnost s organizovaným zločinem začala setkávat v 19. století, kdy docházelo k přesídlování rolníků do měst a s tím k rozvoji dopravy, která zločincům značně ulehčovala činnost. Největší intenzity dosahoval organizovaný zločin ve 20. letech 20. století v USA, odkud se během dalších let začal rozšiřovat zejména do Latinské Ameriky, Japonska a Itálie. Tyto země jsou dnes považovány za kolébkou světového organizovaného zločinu.³

V dnešní době pokládají především hospodářskou a finanční kriminalitu (které jsou v rámci organizovaného zločinu páchany nejčastěji) za závažný trestně politický problém všechny země s vyspělou tržní ekonomikou. Expanzi organizovaného zločinu napomáhá stále větší potřeba spolupráce jednotlivých států. Tato kooperace se začala objevovat zejména po druhé světové válce a po konci studené války a rozpadu SSSR, díky kterému následovalo uvolňování poměrů a příklon postkomunistických zemí ke kapitalismu. Nejprve docházelo k rozvoji dopravy osob a zboží, ke vzniku kosmopolitních měst, která poskytují zločineckým organizacím anonymitu, k růstu mezinárodního obchodu a s tím související stále větší propustnosti státních hranic. S neustálým nárůstem rozvoje techniky přišla globalizace informačních a finančních sítí, což výrazně usnadňuje činnost zločineckých organizací a snižuje riziko jejich odhalení. Zločineckým skupinám také pomáhá výskyt četných ozbrojených konfliktů a s nimi spojená migrace a v neposlední řadě posílení skupin o členy znalé policejních metod práce.⁴

Česká republika se potýká s nárůstem organizované kriminality zejména od počátku 90. let. Organizovaný zločin u nás nebyl v době revoluce neznámým nově vznikajícím jevem, vyskytoval se tu již dříve, avšak v mnohem menším měřítku. Docházelo například k nelegální výměně valut a ke krádežím uměleckých předmětů. Takové aktivity však probíhaly izolovaně bez mezinárodního prvku, a tudíž zde nevyvstala ani

---

² KENNEY, Dennis Jay; FINCKENAUER, James O. *Organized crime in America*. Belmont, Calif: Wadsworth Publishing, 1995, s. 52 a násl.

³ K organizovanému zločinu v těchto zemích více LUNDE, Paul. *Organizovaný zločin: zasvěcený průvodce nejúspěšnějším odvětvím světa*. 1. české vyd. Praha: Mladá fronta, 2009, s. 54 a násl.

⁴ GRIVNA, Tomáš; SCHEINOST, Miroslav; ZOUBKOVÁ, Ivana. *Kriminologie*. 4. akt. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 417 – 418.

potřeba se systematicky zaměřit na potírání organizovaného zločinu. Se změnou společensko-politického a hospodářského systému však tento druh kriminality prudce narostl. U mnoha jedinců došlo k nesprávnému pochopení demokracie a k jejímu účelovému výkladu. Tyto transformační procesy a nové poměry v celé střední a východní Evropě sice znamenaly nové podmínky pro život a aktivity lidí, otevřely však také pomyslnou bránu organizovanému zločinu, protože bylo jednoduché napojit existující kriminálně zkušené jednotlivce či skupiny na organizace z jiných zemí.⁵ Geografická poloha České republiky, členství v Schengenském prostoru a kvalitní dopravní infrastruktura vytvořily ideální podmínky pro vytvoření základny pro přepravu drog, zbraní, lidí a odcizených motorových vozidel. Kvůli podcenění regulování migrace, vlivem níž se na našem území usadili příslušníci různých etnických menšin (zejména z bývalých zemí SSSR, Jugoslávie, Vietnamu, Číny, Afriky a Blízkého východu)⁶ došlo k vytvoření etnického zázemí pro členy organizovaných skupin z těchto zemí a Česká republika se tak postupně začala měnit z pouhé tranzitní země na cílovou. Organizovanému zločinu na našem území v dnešní době také nahrává nedostatečná legislativa, časté střídání vlád a jejich jednotlivých členů, státních úředníků, nedostatek zkušených a nezkorumpovatelných profesionálů v orgánech činných v trestním řízení a neřízená migrace.

1.2 Znaky organizovaného zločinu

Organizovaný zločin či organizovanou kriminalitu⁷ nelze jednoduše popsat, protože se jedná o značně heterogenní jev zahrnující mnoho druhů trestných činů. Lze ho zahrnout pod širší pojem – skupinová trestná činnost – kam je řazen například vedle kriminality zločineckých band či gangů. Některé prvky mají společné, liší se však určitými osobitými znaky, za které lze považovat hierarchii, dlouhodobost a dělbu činnosti. Jedná se o nejvyšší typ skupinové kriminality, protože organizace vzniká

---

⁵ CEJP, Martin a kol. *Organizovaný zločin v České republice III*. 1. vyd. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2004, s. 50-51.

⁶ Blíže k organizovanému zločinu páchanému menšinami na území České republiky viz CEJP, Martin. *Organizovaný zločin na území České republiky v roce 2012. Základní charakteristiky skupin a jejich nelegálních aktivit*. In: MAREŠOVÁ, Alena a kol. *Analýza trendů kriminality v roce 2012*. 1. vyd. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2013, s. 39 a násl.

⁷ Tyto 2 pojmy bývají většinou užívány jako synonyma. Například v americké literatuře (srov. REICHEL, Philip L; ALBANESE Jay S. *Handbook of transnational crime and justice*. Second edition. Los Angeles: Sage, 2014, s. 315) má však termín „organised crime“ užší význam. Je používán pouze pro strukturované formy zločinu páchané skupinami mafiánského typu. V této práci používám oba pojmy jako synonyma.

plánovitě s náležitou mírou koncepčnosti, zakládá se na pevně hierarchicky členěné struktuře s přesným vymezením funkcí jednotlivých členů a vyznačuje se striktně určenými normami chování, disciplíny a konspirace. Snaží se o dosažení enormních zisků z trestné činnosti bez ohledu na prostředky, které musí k naplnění tohoto cíle použít, přičemž trestná činnost je páchána vždy podle stanoveného plánu na základě určitých krátkodobých či dlouhodobých strategií. Existuje celá řada definic organizované kriminality a to jak v právních dokumentech (národních i mezinárodních), tak napříč různými jinými obory, které se touto problematikou zabývají (kriminologie, sociologie, psychologie atd.). Například O. Novotný vymezuje organizovanou kriminalitu jako „soustavnou a plánovitou trestnou činnost páchanou hierarchicky strukturovanou skupinou osob, mezi nimiž existuje dělba činnosti. Jejím primárním cílem je dosažení vysokého zisku“.⁸ Organizovanou kriminalitu lze také definovat jako „specifický typ, způsob trestné činnosti vykazující řadu shodných formálních rysů s podnikatelskou činností, organizovaný za účelem dosahování maximálního zisku či jiných výhod bez ohledu na použité prostředky a oblasti podnikání, reagující na strukturu společenské poptávky“.⁹ Z důvodu potřeby vytvoření definice pro kriminologický výzkum Institutu pro kriminologii a sociální prevenci byl organizovaný zločin vymezen jako: „opakující se (soustavné) páchání cílevědomě koordinované závažné trestné činnosti (a aktivit tuto činnost podporující), jehož subjektem jsou zločinecké skupiny nebo organizace (většinou s vícestupňovou vertikální organizační strukturou), a jehož hlavním znakem je dosahování maximálních nelegálních zisků při minimalizaci rizika (zajišťovaného prostřednictvím kontaktů v rozhodovacích společenských strukturách)“.¹⁰ Kriminologický pohled na organizovaný zločin je v zásadě jednotný, přičemž k základním pojmovým znakům organizovaného zločinu patří:

- soustavnost
- plánovitost
- skupinovitost

---

⁸ NOVOTNÝ, Oto; ZAPLETAL, Josef. *Kriminologie*. 3. přeprac. vyd. Praha: ASPI, 2008, s. 395.

⁹ KUČHTA, Josef; VÁLKOVÁ Helena. *Základy kriminologie a trestní politiky*. 2. vyd. Praha: C.H. Beck, 2012, 568 s.

¹⁰ MAREŠOVÁ, Alena a kol. *Kriminalita v roce 2005*. 1. vyd. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2006, s. 38.

- hierarchická struktura skupiny
- dělba činnosti
- snaha o dosažení maximálního zisku a jeho následné zlegalizování.

Soustavnost spočívá v páchání trestné činnosti po dlouhou dobu, přičemž se často jedná o pokračující trestné činy nebo trestné činy trvající. Dále je pro organizovaný zločin typická plánovitost jednání, protože činnost skupiny probíhá vždy podle předem stanoveného a jasně daného plánu trestné činnosti a doprovodných aktivit.

Podstata organizovaného zločinu tkví v činnosti ve strukturované a vyvíjející se skupině s rysy subordinace. Tato skupina má relativně stálé složení různého počtu členů obojího pohlaví¹¹ a existuje jako poměrně samostatný subjekt bez ohledu na měnící se členy. Skládá se z množství osob, které se podílejí na trestné činnosti v různých formách – jako spolupachatelé, organizátoři, návodci či pomocníci. Dále se vyznačuje hierarchickou strukturou, což znamená, že mezi členy skupiny existují vztahy nadřízenosti a podřízenosti, přičemž záleží vždy na konkrétní skupině, zda je tento prvek organizovanosti přítomen slabě či silněji. Většinou dochází k třístupňovému organizačnímu uspořádání a jednotlivé úrovně jsou separovány, aby došlo ke zvýšení akceschopnosti celku a zejména ke ztížení odhalení a usvědčení celé skupiny. Mezi jednotlivými stupni existují určité styčné osoby, které kontrolují činnost ostatních článků nebo předávají informace. Nejvyšší článek představuje vedení organizace, které se zabývá vytvářením určitých koncepcí a taktik a zajišťováním stability a trvání skupiny. Činnost členů vedení je často provázána s legálním podnikáním, aby byli schopni budovat a zachovávat kontakty s legální ekonomickou a politickou sférou. Střední článek organizace vytváří a řídí přímo výkonné skupiny, které jsou často orientovány pouze na určitý specifický druh trestné činnosti. K nejnižšímu článku patří

---

¹¹ Podle studie z Velké Británie zabývající se kriminální historií pachatelů zapojených do organizovaného zločinu z let 2007 – 2010 je poměr pachatelů mužů větší než ve skupině pachatelů obecné kriminality a to o 17%. Pachatelky organizovaného zločinu jsou zastoupeny pouze v 5 %. Blíže viz FRANCIS, Brian; HUMPHREYS, Leslie; KIRBY, Stuart, SOOTHILL, Keith. *Kriminální kariéra v organizovaném zločinu*, 1. vyd. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2015, s. 20 a násl.

V České republice je počet pachatelek organizovaného zločinu vyšší. Podle průzkumu Institutu pro kriminologii a sociální prevenci se podíl žen v období let 2000 – 2012 pohyboval mezi 11-18 %. Více viz CEJP, Martin. Komentář k poznatkům o organizovaném zločinu na území České republiky. *Kriminalistika*. 2015, roč. 48, č. 2, s. 131 a násl. K počtu stíhaných, obžalovaných a odsouzených žen podle § 163a tr. zákona a § 361 tr. zákoníku viz příloha č. 1.

řadoví členové organizace, kteří realizují konkrétní nelegální aktivity prostřednictvím výkonných skupin. Na pomocné služby jsou nájímáni mnohdy i nečlenové skupiny.¹²

Nové členy přijímá skupina výhradně po předchozím přísném prověření a následné vystoupení ze skupiny je téměř nemožné. Členové jsou povinni v zájmu zachování soudržnosti skupiny zachovávat přísnou disciplínu a loajalitu, k níž jsou motivováni jak pozitivně (formou odměn a podílu na zisku), tak negativně (psychickým a fyzickým násilím). Hlavní součástí disciplíny členů organizací tvoří příkaz přísné mlčenlivosti¹³ (tzv. omerta) a zásada informační nezbytnosti. Tato zásada spočívá v konceptu, že členovi skupiny je znám jen nezbytně nutný okruh informací, který potřebuje ke své činnosti a zná pouze členy v rámci svého stupně hierarchie, se kterými spolupracuje a z členů vyššího stupně pouze ty, kteří ho kontrolují nebo od něj přebírají informace či výtěžek z trestné činnosti. S ohledem na vysoký stupeň utajení tedy není snadné do struktur organizace proniknout, což značně komplikuje vyšetřování trestné činnosti takových skupin.

Z výzkumu prováděného Institutem pro kriminologii a sociální prevenci vyplynulo, že organizované zločinecké skupiny s třístupňovou řídicí strukturou tvořily v České republice v 90. letech 20. století přibližně třetinu ze všech zde působících organizovaných zločineckých skupin. V období let 2000 – 2010 se zastoupení takových skupin postupně zvyšovalo (pohybovalo se v rozmezí 40 – 50%). Potvrzovala se tak hypotéza, že tento typ organizací má větší šanci obstát v konkurenčním boji než organizace s nižším stupněm hierarchizace, může oproti nim dosahovat vyšších zisků a je schopen si lépe zajistit bezpečnost před odhalením. V roce 2012 však byl zaznamenán pokles plně hierarchizovaných skupin na 41% z celkového počtu organizovaných zločineckých skupin a v roce 2013 dokonce pokles na 39%. Zvyšování tedy ustalo a začaly se naopak více uplatňovat malá spojení jednotlivců.¹⁴

---

¹² CEJP, Martin. Komentář k poznatkům o organizovaném zločinu na území České republiky. *Kriminalistika*. 2015, roč. 48, č. 2, s. 130.

¹³ První osobou, která porušila zákon mlčení, byl Joe Valachi, člen italsko-americké mafie Cosa Nostra. Promluvil v roce 1963 před americkým kongresem, jeho výslech trval několik dní a popsal v něm strukturu mafie, používané praktiky, rituály i zákony a odhalil identitu klíčových osob. Do té doby se o existenci organizovaného zločinu pouze spekulovalo, zločin byl vnímán pouze jako činnost jednotlivců či konkurujících si malých skupin. Srov. MAGUIRE, Mike; MORGAN, Rodney; REINER, Robert. *The Oxford handbook of criminology*. 4th ed. New York: Oxford University Press Inc., 2007, s. 778.

¹⁴ CEJP, Martin. Komentář k poznatkům o organizovaném zločinu na území České republiky. *Kriminalistika*. 2015, roč. 48, č. 2, s. 130 – 131.

Na členy skupin organizovaného zločinu jsou kladeny vysoké nároky, zejména požadavek inteligence, předvídativosti, odborných znalostí a schopnosti kooperace. Pachatele organizovaného zločinu je potřeba dělit na dvě skupiny – v nižších stupních organizace a ve vyšších. V řídicích článcích se lze setkat s osobami dominantními, které mají dobré organizační schopnosti, v nižších článcích spíše s osobami submisivními, pečlivě plnícími úkoly. Dalším důležitým znakem, zejména pro jedince na nižších organizačních stupních, je fyzická i psychická zdatnost, jelikož jejich aktivita spočívá v neustálém překonávání překážek různého charakteru. Často také překonávají velké vzdálenosti, s čímž souvisí potřeba dobrých jazykových znalostí. Musí se jednat o jedince inteligentní a psychicky vyrovnané, aby dokázali pochopit zadaný úkol, svoji pozici ve skupině, vzájemné vazby a součinnost a byli schopni pohotově reagovat na případnou změnu situace. Pro všechny členy je také typická neustálá ostražitost a snaha o minimalizování rizika odhalení. Zpravidla jsou pachateli jedinci bez zábran s narušeným hodnotovým systémem a se sklony k destrukci. V porovnání s pachateli neorganizované trestné činnosti se jedná o osoby cílevědomější a pečlivější v plánování jednání, které mají dobrý kontakt s realitou a motivy jejich jednání lze lépe pochopit. Je také nepochybně zajímavé, že bylo prokázáno, že se vyrovnávají s dlouhodobým uvězněním lépe než pachatelé neorganizované trestné činnosti, neprožívají deprese a jsou více společenští. Pachatelé organizovaného zločinu bývají také přirovnáváni díky svému vystupování, chování i vzhledu pachatelům „s bílým límečkem“.¹⁵

Organizovaný zločin je třeba chápat nejen jako organizaci osob, ale také jako organizovanost návazných činností a akcí. Činnost skupin organizovaného zločinu se vyznačuje rozdělováním úkolů mezi jednotlivé členy, skládá se z dílčích kroků a operací. Dílčí kroky jednotlivých členů se jeví jako nenápadné, takže si jich s velkou pravděpodobností veřejnost nevšimne nebo je vůbec nebude považovat za nebezpečné. Často dochází ke specializaci jednotlivých účastníků na určitou činnost, v níž se stávají odborníky, čímž se zvyšuje efektivita celkového páchaní trestné činnosti a naopak snižuje pravděpodobnost prozrazení. Pod touto specializací si lze představit samotné provedení činu, obstarávání určitých nástrojů, zbraní nebo dopravních prostředků,

---

¹⁵ SCHEINOST, Miroslav; NETÍK, Karel. *Český organizovaný zločin v mezinárodním kontextu*. 1. vyd. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2010, s. 46 – 56.
Blíže viz MARKUSOVÁ, Renata; NETÍK, Karel. *Výzkum pachatelů trestné činnosti spáchané v organizované skupině*. 1. vyd. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 1997.

získávání informací, obhlížení terénu, zbavování se stop, ukrytí a prodej kradeného zboží atd. Členové skupiny se také snaží získat ke spolupráci veřejně známé osoby, státní úředníky či zaměstnance orgánů činných v trestním řízení, aby mohli využít jejich odbornosti a informací k minimalizaci možnosti svého odhalení.

Smysl existence skupiny organizovaného zločinu spočívá v úsilí o co nejvyšší zisk a jeho prostřednictvím o ekonomickou a později i politickou moc. V odborné literatuře tudíž často bývá organizovaný zločin svoji podstatou přirovnáván k podnikatelské činnosti. Společným rysem těchto dvou činností je vedle snahy o získání maximálního zisku také přizpůsobování aktivit situaci na trhu, tedy reakce na poptávku po zboží a službách. U organizovaného zločinu se však jedná o zboží či služby nelegální. Získané výtěžky z trestné činnosti jsou z části zlegalizovány „práním peněz“ a následně investovány v hospodářské sféře (nejčastěji snaha získat majoritu ve strategických firmách, investičních fondech či peněžních ústavech) a z části čerpány k tvorbě vnitřních i vnějších ochranných mechanismů k zajištění bezpečnosti skupiny. Vysoké finanční obnosy skupina rovněž používá ke zdokonalení technického a informačního vybavení, takže dochází k nakupování stále modernější techniky, telekomunikačních prostředků, zbraní či dopravních prostředků, jejichž vlastnosti většinou předčí vybavení policie.

Pro organizovaný zločin jsou příznačné také další, tzv. doprovodné znaky. Mezi ně patří zejména mezinárodní rozměr zločinu, přijímání ochranných opatření a mechanismů proti odhalení a postihu, využívání prvků moderní infrastruktury, napojení na veřejnou moc a různorodé varianty ničení a podvrhování stop. Ničení důkazů může spočívat například v zastrahování a likvidaci svědků, podplácení policejních a justičních orgánů, padělání osobních dokladů, útěcích do ciziny či spletitých operacích při praní peněz. Přítomnost násilí či pohrůžek násilím je pro organizovaný zločin přirozenou součástí, protože napomáhá odstranění různých překážek, které stojí v cestě za požadovaným cílem – ziskem. Lze se s ním tedy setkat i v jiné souvislosti než při likvidaci svědků. Je užíváno proti osobám i věcem - při zastrahování konkurence, pro posílení autority zločinecké organizace, proti hlídačům, policistům, úředníkům, osobám odmítajícím platit tzv. výpalné, ale i proti vlastním členům skupiny jako sankce za porušení disciplíny.

1.3 Trestná činnost organizovaného zločinu

Formy trestné činnosti organizovaného zločinu jsou různorodé. Zaměřuje se na různé oblasti s možností velkého zisku. Aktivity organizovaného zločinu lze rozdělit do dvou skupin – trestná činnost ve fázi tvorby zisku a trestná činnost ve fázi jeho realizace. Do první kategorie spadají převážně různé druhy násilné kriminality (nájemné vraždy, vydírání výpalného – racketeering, bankovní loupeže, loupeže přepravovaných nákladů), majetkové kriminality (krádeže motorových vozidel, uměleckých předmětů a obchod s nimi, obchod se zbraněmi, výbušninami) a hospodářské kriminality (daňové podvody, zakládání podvodných a fiktivních firem, padělání dokumentů, měny, pašování a padělání zboží, padělání ochranných známek).¹⁶ I když u skupin organizovaného zločinu často dochází k jako jedné z mnoha aktivit k páchání hospodářské kriminality, od pachatelů páchajících čistě hospodářskou trestnou činnost se liší. Organizovaný zločin má na rozdíl od pachatelů hospodářské kriminality zákazníky, na které se obrací se zbožím a službami. Doplňuje legální ekonomiku, zatímco hospodářská kriminalita ji napadá a přímo poškozuje. Dále se lze často setkat s kriminalitou spojenou s výrobou, přepravou a distribucí omamných a psychotropních látek, s obchodováním s lidmi, výrobou pornografie, organizováním prostituce, nelegální migrace a zprostředkováním nelegálního zaměstnávání cizinců a také s novodobějšími formami organizovaného zločinu – počítačovou kriminalitou, obchodováním s lidskými orgány za účelem transplantací či obchodováním s nebezpečnými odpady a radioaktivními materiály.

Do druhé skupiny lze zařadit kriminalitu spojenou s legalizací zisku (praní peněz), s pronikáním zločineckých struktur do státní správy (úplatkářství), s nelegálním získáváním politické moci či s obstaráváním veřejných a jiných zakázek.

Od roku 1993 provádí experti z Institutu pro kriminologii a sociální prevenci odhad nejrozšířenějších aktivit organizovaného zločinu na území České republiky. Při pohledu na jimi zpracované statistiky struktury činnosti organizovaných zločineckých skupin na území České republiky v jednotlivých letech, lze u určitých aktivit pozorovat v žebříčku výskytu stabilně přední pozice. Jedná se typicky o krádeže a pašování motorových

---

¹⁶ CEJP, Martin a kol. *Společenské zdroje vývoje organizovaného zločinu*. 1. vyd. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2015, str. 15.

vozidel a organizování prostitute. U jiných aktivit lze naopak vysledovat s postupem doby radikální nárůst. Patří k nim například výroba, pašování a distribuce omamných a psychotropních látek (od poloviny 90. let) či organizování nelegální migrace (od roku 1998). Zatímco trestná činnost spojená s výrobou, pašováním a distribucí omamných a psychotropních látek si udržuje prvenství, u organizování nelegální migrace je zaznamenáván postupný pokles. Mezi další rozšířené aktivity jsou řazeny podvody, úplatkářství, počítačová kriminalita či nelegální výroba a pašování alkoholu a cigaret.¹⁷ Změny forem kriminality páchané organizovanými zločineckými skupinami ukazují na skutečnost, že organizovaný zločin své aktivity na jedné straně pružně přizpůsobuje poptávce a orientuje se na nejatraktivnější formy získání vysokých zisků, na druhé straně se snaží nalézat cestu nejmenšího odporu a hledá aktivity, které představují dosažení zisku nejméně náročnou cestou.¹⁸

1.4 Struktura skupin organizovaného zločinu a jejich odlišení od jiných seskupení

Existuje široká škála seskupení páchajících organizovaný zločin, která se liší strukturou i způsoby páchání trestné činnosti. Jejich odlišnosti vyplývají zejména z historického vývoje, odlišného kulturního prostředí v místě vzniku organizací a charakteru jimi páchané trestné činnosti. Například pro organizace orientované zejména na hospodářskou trestnou činnost bývá typické, že nevytvářejí vlastní strukturu, ale využívají legální organizační struktury již existujících společností. V minulosti existovalo více organizací s pevnou organizační strukturou, v dnešní době podle expertních výzkumů naopak organizace přecházejí spíše na pružnější, více decentralizované struktury. S ohledem na utajování organizovaného zločinu, které komplikuje jeho vědecké zkoumání, a jeho rozšířenost po celém světě se jeví jako vysoce problematické podat o obecné struktuře zločineckých organizací všeobecné informace. Lze se proto setkat s několika různými členěními prototypů zločineckých organizací.

---

¹⁷ CEJP, Martin. *Vývoj organizovaného zločinu na území České republiky*. 1. vyd. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2010, s. 27-32., CEJP, Martin. Komentář k poznatkům o organizovaném zločinu na území České republiky. *Kriminalistika*. 2015, roč. 48, č. 2, s. 134.

¹⁸ Pro příklad lze uvést krádeže uměleckých památek, ke kterým hojně docházelo zejména v 1. polovině 90. let. Díky dobré evidenci památek ve spojení s mezinárodní spoluprací docházelo k postupnému poklesu a od roku 2000 jsou takovéto krádeže evidovány pouze minimálně.

Například J. Musil rozlišuje mafiánské organizace a volnější kriminální seskupení. Mafiánské organizace se zakládají na rodinných tradicích a je pro ně příznačný autoritářský vůdcovský princip. Vyznačují se dlouhodobou existencí, přísnou disciplínou a pevnou hierarchickou strukturou v čele s vůdcem, který pochází z rodinného klanu. Jedná se o inteligentního a silného jedince dobrého společenského a ekonomického postavení se zkušenostmi a předchozí kriminální dráhou. Příkladem zemí s výskytem takovýchto organizací je Itálie (italská Mafie či Camorra), USA, Japonsko či organizace v Latinské Americe. Kriminální seskupení volnějšího charakteru se naopak vyskytují zejména v západní Evropě. V takovýchto seskupeních patří k primární spojitosti členů jakýsi společný obchodní záměr. Nevynikají silnými vztahy podřízenosti a nadřízenosti, zakládají se spíše na volnější struktuře. V čele stojí ekonomicky nejsilnější příslušník a na vedení mohou částečně participovat i ostatní členové. Vůdcovská autorita tedy není tak pevná, jako je tomu u organizací mafiánského typu.¹⁹

O. Osmančík rozeznává také dva elementární typy organizovaného zločinu – klasický (mafiánský) a manažersko-podnikatelský. Vývojově starší formu představuje klasický typ, který se vyznačuje silnými osobními vztahy členů, konspirativností a větším sklonem k použití drsnějších postupů a násilí. Manažersko-podnikatelský typ, který je založen na funkčních vztazích, je charakteristický použitím sofistikovaných postupů a určitou snahou navenek vytvořit zdání, že se řídí zákony. Často dochází jeho prostřednictvím k ovlivňování politických, ekonomických a společenských institucí. Použití násilí se u něj vyskytuje pouze v krajních případech.²⁰

Podle H. J. Schneidera existují 3 typy zločineckých organizací. První typ lze označit jako organizaci vznikající na základě tradičního neformálního rodinného systému, která se zakládá na určitých společných kulturních hodnotách (sicilská Mafie, nigerijské organizace). Dalším typem je organizace zakládající se na volném neformálním systému „společensví zaměstnání v podsvětí“, která se skládá z profesionálních zločinců páchajících trestnou činností přímo nebo podílejících se za příslib zisku na aktivitách organizace jiným způsobem. V poslední řadě Schneider

---

¹⁹ MUSIL, Jan. *Organizovaná kriminalita*. In: ZAPLETAL, Josef a kol. *Kriminologie. Díl II. Zvláštní část [Policejní akademie, 1994]*. 2. vyd. Praha: Policejní akademie České republiky, 1996, s. 133 a násl.

²⁰ Viz OSMANČÍK, Otakar. *Projekt výzkumu etiologie násilných projevů organizované kriminality*, cit. podle NOVOTNÝ, Oto; ZAPLETAL, Josef. *Kriminologie*. 3. přeprac. vyd. Praha: ASPI, 2008, s. 404.

jmenuje organizaci založenou na racionálním, formálním sociálním systému s pevnou byrokratickou výstavbou, s hierarchickou a autoritativní strukturou.²¹

Organizovaný zločin je nutné odlišovat od jiných seskupení, která páchají trestnou činnost. Literatura uvádí například příležitostnou skupinu, jejíž činnost není nikterak předem plánovaná, vzniká nahodile na různých akcích, jako jsou demonstrace, koncerty či sportovní utkání. Páchání trestné činnosti podněcují určití jednotlivci a vlivem davové psychózy se ho účastní i osoby, které by se za jiných okolností trestného činu nedopustily. Dochází nejčastěji k trestným činům výtržnictví, poškozování majetku a ublížení na zdraví. Pachatelé se k činům nedoznávají, a tak k usvědčení často slouží například kamerové záznamy.²²

Za další subjekt skupinové kriminality lze považovat partu. Vzniká z důvodu uspokojování společných zájmů a potřeb a často se lze setkat s proměnnou hierarchickou strukturou v čele s vůdcem. Soudržnost členů, kteří většinou nemívají kriminální minulost, je upevňována různými rituály. Parta je časově trvalejší a členství v ní je většinou volné. Parta páchá typicky krádeže, výtržnictví, trestné činy spojené s užíváním omamných a psychotropních látek či trestnou činnost s rasovým a národnostním motivem. Pachatelé často svou činnost popírají, dochází ale také k nepravdivým doznáním členů s cílem zachránit před trestním stíháním zbytek party.²³

K organizovanému zločinu bývá často veřejností řazen také terorismus, který však pod organizovaný zločin nespadá. Jak uvádí J. Jelínek, terorismus je v dnešní době označován jako mezinárodní, nadnárodní či transnacionální terorismus a představuje pro lidstvo vážný, stále se rozrůstající globální problém, neboť útočí na demokracii a právní stát.²⁴ Je řazen vedle organizovaného zločinu a extremismu k zásadním bezpečnostním výzvám současného světa.²⁵ Jedná se stejně jako u organizovaného zločinu o fenomén mezinárodních rozměrů, jež není limitován časem ani prostředky a většinu znaků jako je skupinovitost, plánovitost či dělba činnosti mají terorismus a

---

²¹ SCHNEIDER, Hans Joachim. *Kriminologie*. New York: W. de Gruyter, 1987, s. 297.

²² MUSIL, Jan; KONRÁD, Zdeněk; SUCHÁNEK, Jaroslav. *Kriminalistika*. 2. přeprac. a dopl. vyd. Praha: C.H. Beck, 2004, s. 531 - 532.

²³ Tamtéž, s. 532.

²⁴ JELÍNEK, Jiří; IVOR, Jaroslav. *Trestní právo Evropské unie a jeho vliv na právní řád České republiky a Slovenské republiky*. 1. vyd. Praha: Leges, 2015, s. 200.

²⁵ JELÍNEK, Jiří; GRÍVNA, Tomáš; NAVRÁTILOVÁ, Jana a kol. *Trestní právo Evropské unie*. 1. vyd. Praha: Leges, 2014, s. 82.

organizovaný zločin společnou. Jejich podobnost lze také spatřovat v nutnosti bezpečného útočiště a utajení finančních toků. Základní odlišnost však spočívá především v rozdílných motivech páchaní trestné činnosti. Zatímco hnací sílu organizovaného zločinu představuje dosažení maximálních zisků, u politicky či nábožensky orientovaného terorismu není zisk dominantním znakem.²⁶ Výhodiskem terorismu je předně ideologická motivace, směřuje především ke změně politického uspořádání, chce změnit právní a ústavní pořádek ve státě a snaží se toho docílit prostřednictvím nátlaku na veřejné autority. Za další odlišnost považují skutečnost, že aktivity organizovaného zločinu na rozdíl od terorismu probíhají skrytě, stranou jakékoliv publicity. Terorismus útočí proti státu otevřeně, dává na odiv nesouhlas se státními strukturami a snaží se přitáhnout pozornost veřejnosti. Organizovaný zločin se naopak snaží spíše své aktivity zakrývat tak, aby působily navenek legálně, a prostřednictvím korupce se pokouší ovlivnit představitele veřejné moci a získat je na svou stranu, právě z důvodu, aby mohl provozovat svou činnost.

Také Rada Evropy terorismus a organizovaný zločin považuje za rozdílné jevy a odlišně je definuje.²⁷ Jak uvádí J. Jelínek, terorismus a organizovaný zločin od sebe nelze zcela separovat, protože na sebe vzájemně působí a ovlivňují se.²⁸ Propojení mezi nimi je patrné především v oblasti financí, protože často dochází k financování terorismu právě z prostředků organizovaného zločinu. Také může docházet ke spolupráci teroristických organizací se skupinami organizovaného zločinu a to jak v pozicích zákazníků, tak dodavatelů. Skupiny organizovaného zločinu mohou teroristickým skupinám dodávat nelegálně získané zbraně, výbušniny či například přímo poskytovat pomoc při bezprostřední realizaci teroristických akcí.²⁹

---

²⁶ NOVOTNÝ, Oto; ZAPLETAL, Josef. *Kriminologie*. 3. přeprac. vyd. Praha: ASPI, 2008, s. 400., GRÍVNA, Tomáš; SCHEINOST, Miroslav; ZOUBKOVÁ, Ivana. *Kriminologie*. 4. akt. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 400.

²⁷ ŠIMOVICEK, Ivan; JALČ, Adrián. Národní a mezinárodní nástroje boja proti organizovanému zločinu. In JELÍNEK, Jiří (ed.). *Organizovaný zločin: (trestněprávní, trestněprocesní a kriminologické aspekty) : sborník příspěvků z mezinárodní vědecké konference Olomoucké právnické dny, květen 2014, trestní sekce*. 1. vyd. Praha: Leges, 2014, s.73.

²⁸ JELÍNEK, Jiří; IVOR, Jaroslav. *Trestní právo Evropské unie a jeho vliv na právní řád České republiky a Slovenské republiky*. 1. vyd. Praha: Leges, 2015, s. 207.

²⁹ K terorismu blíže viz JELÍNEK, J. *Trestné činy teroru a teroristického útoku v evropském kontextu*. In. JELÍNEK, Jiří; IVOR, Jaroslav. *Trestní právo Evropské unie a jeho vliv na právní řád České republiky a Slovenské republiky*. 1. vyd. Praha: Leges, 2015, str. 200 – 223.

1.5 Definování organizovaného zločinu na mezinárodní úrovni

Na počátku 90. let nebyl organizovaný zločin chápán politiky zemí bývalého SSSR jako reálné nebezpečí, k pochopení jeho nebezpečnosti a rizik značně přispívala mezinárodní společenství, která vyzývala čelit organizovanému zločinu a plnit závazky plynoucí z mezinárodních dokumentů. Důležitou roli v oblasti mezinárodní spolupráce v boji proti organizovanému zločinu hraje Organizace spojených národů, Rada Evropy a Evropská unie. Všechny tyto organizace iniciují přijetí mnohých opatření v boji s organizovaným zločinem a zajišťují koordinaci činnosti národních iniciativ v jednotlivých zemích. Snaží se také organizovaný zločin a pojmy s ním spojené definovat, avšak jednotná a obecně uznávaná definice organizovaného zločinu doposud stále neexistuje. Jako důsledek absence jednotné definice organizovaného zločinu lze uvést například problém v oblasti vypracovávání výročních zpráv Europolu o organizovaném zločinu, neboť výroční zprávy Europolu obsahují výroční zprávy všech členských států Evropské unie a vzhledem k tomu, že každá země definuje organizovaný zločin odlišně, dochází ve výsledku ke zkreslení údajů, takže zprávy nemají dostatečně vypovídající hodnotu.³⁰

Organizace spojených národů je díky počtu svých členů největší mezinárodní organizací, a tudíž má možnost proti organizovanému zločinu nejúčinněji bojovat. Činí tak zejména prostřednictvím Komise pro prevenci kriminality a trestní spravedlnost (Commission on Crime Prevention and Criminal Justice; CCPCJ), která tvoří základnu pro mezinárodní spolupráci v boji s organizovaným zločinem, ekonomickou kriminalitou, praním špinavých peněz, obchodem s lidmi a korupcí. Tento orgán formuluje mezinárodní politiku a doporučení v této oblasti. V jeho rámci jsou také přijímány mnohé důležité mezinárodní úmluvy. Další důležitou institucí OSN je Úřad pro drogy a kriminalitu (United Nations Office on Drugs and Crime; UNODC), který působí v oblasti kontroly drog a prevence zločinnosti a terorismu. Soustředí se také na boj s mezinárodním organizovaným zločinem, obchodem s lidmi a střelnými zbraněmi, finanční kriminalitou, korupcí a terorismem. Z iniciativy tohoto úřadu bylo v roce 1997 ve Vídni založeno Centrum pro prevenci mezinárodního zločinu (Centre for

---

³⁰ ŠIMOVČEK, Ivan; JALČ, Adrián. Národní a mezinárodní nástroje boja proti organizovanému zločinu. In JELÍNEK, Jiří (ed.). *Organizovaný zločin: (trestněprávní, trestněprocesní a kriminologické aspekty) : sborník příspěvků z mezinárodní vědecké konference Olomoucké právnické dny, květen 2014, trestní sekce*. 1. vyd. Praha: Leges, 2014, s. 69.

International Crime Prevention; CICP), které vydává studie o organizovaném zločinu a řídí různé programy zaměřené zejména na boj proti korupci a obchodu s lidmi.

První významná konference zabývající se problematikou organizovaného zločinu a možnostmi boje s ním, nazvaná Světová meziministerská konference o organizovaném mezinárodním zločinu, se konala v Neapoli v listopadu 1994. Konference se účastnila řada profesionálů, kteří zdůrazňovali potřebu efektivnějších prostředků boje proti organizované kriminalitě a zároveň upozorňovali v této souvislosti na limity trestního práva a záruky občanských práv a svobod. Odborníci se zabývali prevencí i kontrolou organizovaného zločinu a kladli si za cíl hledat co nejúčinnější formy spolupráce při odhalování a vyšetřování organizovaného zločinu. Zdůrazňovali především potřebu sbližování vnitrostátních právních předpisů, přičemž nezbytný krok znamenalo definování významných pojmů, se kterými se v této oblasti pracuje. Jednání vyústila v přijetí dvou dokumentů, které mají povahu doporučení. Jednalo se o Neapolskou politickou deklaraci a Celosvětový akční plán proti organizovanému transnacionálnímu zločinu, které byly následně potvrzeny rezolucí Valného shromáždění OSN č. A/49/748 přijatou na 49. zasedání OSN 2. prosince 1994. Tyto dokumenty obsahovaly jak již zmíněné definování některých zásadních pojmů, tak zdůraznění skutečnosti, že státy musí v boji s organizovaným zločinem používat taková legislativní opatření a nástroje, které jsou přísné a efektivní, ale zároveň plně v souladu s mezinárodně deklarovanými lidskými právy a svobodami. Zmíněna jsou opatření směřující ke spolupráci se členy zločineckých skupin v podobě různých ústupků v trestním řízení. Počítá se se zahrnutím trestnosti účasti ve zločineckých organizacích do národních právních řádů a dále také s efektivním bojem a poskytováním záruk proti korupci, zavražďování a násilí.³¹ Konferenci v Neapoli vystřídala další jednání OSN, která se zabývala mimo jiné i hodnocením realizace závěrů konference.³²

---

³¹ KURILOVSKÁ, Lucia; ŠIŠULÁK, Stanislav. *Boj proti organizovanému zločinu z pohledu mezinárodní policajnej a justičnej spolupráce*. In JELÍNEK, Jiří (ed.). *Organizovaný zločin: (trestněprávní, trestněprocesní a kriminologické aspekty) : sborník příspěvků z mezinárodní vědecké konference Olomoucké právnické dny, květen 2014, trestní sekce*. 1. vyd. Praha: Leges, 2014, s. 54 – 56.

³² KARABEC, Zdeněk. *Mezinárodní aspekty boje proti organizovanému zločinu*. *Kriminalistika*. 2004, roč. 37, č. 1, s. 3 – 6.

Další významná konference řešící problematiku organizovaného zločinu byla uspořádána v roce 2000 v Palermu.³³ Konala se z důvodu nutnosti přijetí Úmluvy OSN proti nadnárodnímu organizovanému zločinu (dále jen „Úmluva“), která obsahuje ve svých 41 článcích hmotněprávní i procesní ustanovení.³⁴ Společně s Úmluvou byly v Palermu projednány a podepsány také dva dodatkové protokoly (Protokol o předcházení, potlačování a trestání obchodu s lidmi, zvláště ženami a dětmi a Protokol proti pašování přistěhovalců po zemi, po moři i letecky). Všechny výše zmíněné dokumenty vstoupily v platnost dne 29. 9. 2003. Později k nim byl připojen ještě třetí protokol – Protokol proti nedovolené výrobě a obchodu se zbraněmi, jejich částí a komponentů a municí.

Tehdejší generální tajemník OSN Kofi Annan se na konferenci vyjádřil k důležitosti přijetí Úmluvy takto: *„Zločinecké skupiny neztrácejí ani minutu a okamžitě si osvojují a zneužívají současnou globalizovanou ekonomiku a nejmodernější technologie. Naproti tomu naše snahy této zločinnosti čelit zůstávají nejednotné a naše zbraně a prostředky téměř zastaralé. Palermská úmluva nám má poskytnout nový nástroj boje proti globálnímu zločinu. Díky těsné mezinárodní spolupráci můžeme mít přímý vliv na to, zda se bude pachatelům mezinárodního zločinu dařit provádět své operace úspěšně či nikoliv.“*³⁵

Úmluva zavazuje signatáře k postihu jednání jako je účast na organizované zločinecké skupině, legalizace výnosu z trestné činnosti, korupce či maření výkonu spravedlnosti a vymezuje spolupráci orgánů činných v trestním řízení na mezinárodní úrovni.³⁶ Svůj účel Úmluva vymezuje v článku 1 jako podporu spolupráce států za

---

³³ Konání konference o boji proti organizovanému zločinu právě na tomto místě mělo důležitý význam. Konference byla uspořádána jako pocta obyvatelům Palerma a jejich úspěchu v boji s organizovaným zločinem. I za cenu mnoha životů se obyvatelům Palerma podařilo organizovanému zločinu, který po mnoho let špinil jméno jejich města, účinně postavit. Tento úspěch je důkazem skutečnosti, že síly "antiobčanské společnosti" nejsou nepřemožitelné.

³⁴ Jednání k Úmluvě probíhala již od roku 1998 a v roce 2000 ji přijalo Valné shromáždění OSN.

³⁵ ANNAN, Kofi. Konference v Palermu je deklarácí proti světu, v němž jsou děti vychovávány ve strachu. In: *Informační centrum OSN v Praze* [online]. 12. 12. 2010 [cit. 20. 3. 2016]. Dostupné z: <http://www.archiv.osn.cz/zpravodajstvi/zpravy/zprava.php?id=669>.

³⁶ ČR Úmluvu podepsala v roce 2001 a trestní zákoník jí kladené požadavky splňuje. Potřeba sankcionování účasti na organizované zločinecké skupině je promítnuta do skutkové podstaty trestného činu účast na organizované zločinecké skupině - § 361 tr. zákoníku, nutnost postihu legalizace výnosu z trestné činnosti pak do ustanovení § 216 tr. zákoníku a § 217 tr. zákoníku – legalizace výnosů z trestné činnosti a legalizace výnosů z trestné činnosti z nedbalosti a splnění požadavku postižení korupce vyplývá z ustanovení § 331 tr. zákoníku – přijetí úplatku, § 332 tr. zákoníku podplacení a § 333 tr. zákoníku nepřímé úplatkářství.

účelem efektivnější prevence a boje proti nadnárodnímu organizovanému zločinu. Nadnárodní organizovaný zločin však není v úmluvě definován. K identifikaci je užitá typová závažnost trestného činu spolu se znakem účasti organizované zločinecké skupiny. Organizovanou zločineckou skupinou se podle článku 2 písm. a) Úmluvy rozumí *„strukturovaná skupina tří nebo více osob, existující po určité časové období a jednající ve vzájemné shodě s cílem spáchat jeden či více závažných trestných činů nebo trestných činů stanovených v souladu s touto Úmluvou, aby získala, přímo či nepřímo, finanční nebo jiný hmotný prospěch“*.

Strukturovanou skupinu Úmluva definuje jako *„skupinu, která není náhodně utvořena za účelem bezprostředního spáchání trestného činu a která nemusí mít formálně vymezené role pro své členy, trvalost členství nebo rozvinutou strukturu“*.³⁷ Závažným trestným činem rozumí *„jednání naplňující skutkovou podstatu trestného činu, za který je stanoven trest odnětí svobody s horní hranicí nejméně čtyři roky nebo trest přísnější“*.³⁸ Uvedením získání finančního nebo jiného hmotného prospěchu jako znaku organizované zločinecké skupiny došlo k vyloučení podřazování terorismu pod organizovaný zločin. I když terorismus se určitými znaky organizovanému zločinu podobá, cíle trestné činnosti páchané teroristy jsou jiné, především politicky nebo nábožensky motivované.

Organizovaným zločinem se zabývá přirozeně i Evropská unie. Snaží se stejně jako OSN i jednotlivé státy organizovaný zločin definičně vymezit. Do roku 2008 se tak dělo prostřednictvím Společné akce, kterou se stanoví, že účast na zločinném spolčení je v členských státech Evropské unie trestným činem – 98/733/SVV (dále jen „Společná akce“). Tento dokument Evropská unie vydala k zajištění posílení spolupráce členských států především v oblasti nedovoleného obchodu s lidmi, omamnými látkami, či uměleckými díly, terorismu, praní peněz, závažné hospodářské trestné činnosti, vydírání a jiných násilných činů proti životu, tělesné integritě nebo svobodě osoby nebo obecného ohrožení. Společná akce zločineckou organizací pro účely sjednocení jejího chápání vymezovala v článku 1 jako strukturované sdružení více než dvou osob, ustavené na delší dobu k páčání trestných činů, za které lze uložit odnětí svobody s horní hranicí čtyři roky nebo těžší trest, jestliže takové trestné činy spočívají v získání

---

³⁷ Článek 2 písm. c) Úmluvy.

³⁸ Článek 2 písm. b) Úmluvy.

hmotného prospěchu, nebo jsou prostředkem k jeho získání, a vzhledem k okolnostem nepřipustně ovlivňují činnost veřejných orgánů.

V roce 2008 Evropská unie nahradila Společnou akci Rámcovým rozhodnutím Rady 2008/841/SVV ze dne 24. 10. 2008 o boji proti organizované trestné činnosti (dále jen „Rámcové rozhodnutí“). Rámcové rozhodnutí definuje v čl. 1 zločinné spolčení jako: *„organizovanou skupinu více než dvou osob existující po delší dobu, která jedná ve shodě s cílem páchat trestné činy, za které lze uložit trest odnětí svobody nebo opatření omezující osobní svobodu s horní hranicí sazby nejméně čtyři roky nebo vyšší trest, za účelem získání, přímo či nepřímo, finanční výhody nebo jiné hmotné výhody“*. V tomtéž článku Rámcové rozhodnutí uvádí, že za organizovanou skupinu považuje *„skupinu, která není vytvořena nahodile, aby okamžitě páchala trestné činy, a jejíž členové nemusí nutně mít přesně vymezené úlohy a u níž není nezbytná kontinuita členství ani rozvinutá struktura“*. Rámcové rozhodnutí členským státům stanovuje povinnost postihovat trestné činy týkající se účasti na zločinném spolčení a ukládat tresty v souladu s Rámcovým rozhodnutím.³⁹ Státy mají dle Rámcového rozhodnutí koordinovat svou činnost s ostatními členskými státy, aby vedly účinné trestní stíhání, a mají zajistit uložení trestů osobám podílejícím se úmyslně jakýmkoliv způsobem na činnosti spolčení. Za trestné jednání mají členské státy považovat podílení se na trestné činnosti spolčení, a to jak formou aktivní účasti na činnosti skupiny, tak i v případě, že se osoba neúčastní vlastního páchání trestné činnosti. V článku 4 dále stanovuje, že státy mohou přijmout opatření, která zajistí možnost zmírnění trestů či zajištění beztrestnosti pachatele za jednání v Rámcovém rozhodnutí uvedená. Pro příklad uvádí, že by taková opatření mohla být využita u pachatele, který *„upustil od provádění trestné činnosti a poskytl správním nebo soudním orgánům informace, které by jiným způsobem získat nemohly a které jim (i) pomáhají zabránit trestnému činu, ukončit jej nebo zmírnit jeho účinky, (ii) identifikovat nebo soudně stíhat další pachatele, (iii) nalézt důkazy, (iv) připravit zločinné spolčení o nedovolené zdroje nebo o výnosy z jeho trestné činnosti nebo (v) zabránit páchání dalších trestných činů uvedených v článku 2“*.

Evropská komise společně s Expertní skupinou proti organizovanému zločinu Rady Evropy vymezila pro lepší rozpoznání organizovaného zločinu závazná a výběrová

---

³⁹ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 4. vyd. Praha: Leges, 2014, s. 114.

kritéria. Pro určení skutečnosti, že se jedná o zločineckou organizaci, musí být vždy splněna závazná kritéria a navíc alespoň další 2 výběrová. Závaznými kritérii se rozumí: (i) spolupráce dvou a více lidí, (ii) po dlouhou nebo neomezenou dobu, (iii) podezření nebo usvědčení ze spáchání závažných trestných činů, (iv) s cílem produkovat zisk a/nebo získat moc. Jako výběrová kritéria uvádí Evropská komise a Expertní skupina skutečnost, že organizace (i) má specifický úkol nebo roli pro každého účastníka, (ii) používá nějaké formy vnitřní disciplíny a kontroly, (iii) používá násilí nebo jiných prostředků pro zastrašování, (iv) ovlivňuje politiku, média, veřejnou administrativu, orgány činné v trestním řízení, výkon spravedlnosti nebo ekonomiku pomocí korupce nebo jiných prostředků, (v) používá komerční a podnikatelské struktury, (vi) je zapletena v praní špinavých peněz, (vii) působí na mezinárodní úrovni.⁴⁰

Za významný element v boji s organizovaným zločinem na mezinárodní úrovni rámci Evropské unie lze jmenovat především Europol a Eurojust, jejichž aktivity činí spolupráci členských států nejen v oblasti boje s organizovanou kriminalitou snadnější. Jejich prostřednictvím dochází k ulehčení výměny dat a informací mezi orgány činnými v trestním řízení v jednotlivých členských státech.⁴¹

1.6 Organizovaný zločin v právním řádu České republiky

1.6.1 Organizovaná zločinecká skupina

Vytvořit vhodnou legální definici organizovaného zločinu rozhodně není jednoduchým úkolem, a ač se na první pohled může takové vymezení zdát pouze akademickou potřebou, jedná se o závažnou otázku praktického významu pro orgány činné v trestním řízení. Je-li organizovaný zločin definován příliš úzce, mohou se orgány činné v trestním řízení potýkat s problémy při jeho prokazování. Při příliš širokém vymezení naopak hrozí nebezpečí používání specifických nástrojů a pravomocí orgánů činných v trestním řízení souvisejících s organizovaným zločinem i v případech, kdy to není nezbytně nutné, čímž může docházet k porušování základních lidských práv a svobod. Pokusy o legální definici však komplikuje pestrost tohoto typu zločinu. Právní úpravy jednotlivých států obsahují rozdílné definice, stejně tak mezinárodní

---

⁴⁰ CEJP, Martin a kol. *Společenské zdroje vývoje organizovaného zločinu*. 1. vyd. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2015, s. 27.

⁴¹ K Europolu a Eurojustu blíže viz JELÍNEK, Jiří; GRIVNA, Tomáš; NAVRÁTILOVÁ, Jana a kol. *Trestní právo Evropské unie*. 1. vyd. Praha: Leges, 2014, s. 324 – 329 a 341 – 349.

smlouvy a vědy jako je kriminologie, penologie, psychologie či psychiatrie přichází každá s jiným vymezením.

Organizovaný zločin lze v zásadě definovat dvěma způsoby, tj. prostřednictvím obecné definice nebo výčtem charakteristických znaků. V českém právním řádu však není ani po rekodifikaci trestního práva hmotného organizovaný zločin legálně definován vůbec. Právní řád však zakotvuje v § 129 tr. zákoníku definici organizované zločinecké skupiny, kterou považuje za jednu z forem trestné součinnosti. Vymezuje ji jako „*společenství více osob s vnitřní organizační strukturou, s rozdělením funkcí a dělbou činností, které je zaměřené na soustavné páčání úmyslné trestné činnosti*“.⁴² Oproti úpravě v předchozím trestněprávním kodexu došlo však pouze k terminologické změně, protože stejnou definici obsahoval i zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, avšak pod názvem zločinné spolčení. Pojem zločinné spolčení včlenil zákonodárce do trestního zákona v roce 1995 ve znění § 89 odst. 20 tr. zákona: „*Zločinné spolčení je společenstvím více osob s vnitřní organizační strukturou, s rozdělením funkcí a dělbou činností, které je zaměřeno na dosahování zisku soustavným páčáním úmyslné trestné činnosti*“. Již v roce 2001 však došlo k novelizaci tohoto ustanovení, protože se orgány činné v trestním řízení potýkaly s nemožností postihovat organizace, které sledovaly jiné cíle než zisk a z definice byla tudíž vypuštěna podmínka zaměření činnosti spolčení na dosahování zisku soustavným páčáním úmyslné trestné činnosti. Stále však docházelo ke kritice zločinného spolčení, nejednalo se totiž o vhodné označení, neboť ve spolčení může spočívat také příprava k trestnému činu. Odborníci tedy navrhovali terminologickou změnu pojmu.⁴³ K takové změně došlo až s přijetím nového kodexu trestního práva hmotného v roce 2009, a to z důvodu potřeby zajistit kompatibilitu s mezinárodními úmluvami.

Současný pojem *organizovaná zločinecká skupina* terminologicky odpovídá pojmu užitému v Úmluvě, která v autentickém anglickém znění používá pojem „organised

---

⁴² Není nutné, aby k páčání soustavné trestné činnosti již došlo, stačí, že skupina byla za tímto účelem teprve založena.

⁴³ Například J. Jelínek navrhoval označení zločinecká organizace. Viz JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 3. přeprac. a aktualiz. vyd. Praha: Linde, 2008, s. 74., JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní zákon a Trestní řád. Poznámkové vydání s judikaturou*. 26. aktualiz. vyd. Praha: Linde, 2008, s. 119.

criminal group“.⁴⁴ Lze však kriticky namítat, že se zákonodárce měl zaměřit především na obsahovou stránku pojmu, vycházet ze zkušeností orgánů činných v trestním řízení a pokusit se vytvořit definici vhodnější. B. Coufalová prezentuje nevhodnost definice na nepoměru mezi osobami trestně stíhanými a obžalovanými za trestnou činnost páchanou v rámci organizované zločinecké skupiny a osobami za tuto trestnou činnost odsouzenými. Největší problém z jejího pohledu v praxi činí prokazování vnitřní organizační struktury skupiny a dělby činnosti jednotlivých členů. Podotýká, že pokud se tyto skutečnosti neprokáží, lze osoby stíhat nanejvýše za trestnou činnost, kterou spáchaly jako členové organizované skupiny, což však dostatečně nevystihuje povahu a závažnost spáchané trestné činnosti a neodráží ji v uložené sankci.⁴⁵ S tímto názorem se částečně ztotožňuji, protože se domnívám, že nedokonalost definice organizované zločinecké skupiny má za následek v některých případech odsouzení osob pouze za méně závažnou formu trestné součinnosti, takže dochází k určitému nepoměru mezi osobami trestně stíhanými a obžalovanými za trestnou činnost páchanou v rámci organizované zločinecké skupiny a osobami za tuto trestnou činnost odsouzenými. Nicméně tento nepoměr přičítám z velké části především samotnému problému utajování aktivit organizovaného zločinu, kdy se často ani nepodaří prokázat, že takovou trestnou činnost vůbec osoby páchaly, neboť neexistuje dostatečný důkazní materiál, takové osoby jsou pak obžaloby zproštěny.

Výše zmiňované problémy s úskalím při dokazování by mohly být odstraněny, pokud by byla definice změněna například tak, že by došlo k rozlišování závazných a výběrových kritérií, jak stanovila Evropská komise společně s Expertní skupinou proti organizovanému zločinu Rady Evropy.⁴⁶ Znak organizované zločinecké skupiny by byly děleny na základní, které musí být přítomny vždy, a vedlejší, ze kterých je nutné splnit jen některé. Znak organizační struktury skupiny a dělby činnosti členů by byly

---

⁴⁴ Důvodová zpráva k zákonu č. 40/2009 Sb., trestní zákoník. [online]. 2008 [cit. 20. 3. 2016]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=5&CT=410&CT1=0> uvádí: „*Tento pojem lépe odpovídá pojetí organizovaného zločinu, jak je chápán v mezinárodních smlouvách, zejména Úmluvě OSN proti nadnárodnímu organizovanému zločinu, přijaté Valným shromážděním OSN dne 15. listopadu 2000 (dokument A/55/383), i v ostatních mezinárodních dokumentech*“.

⁴⁵ COUFALOVÁ, Bronislava. *Organizovaný zločin – vymezení pojmu*. In JELÍNEK, Jiří (ed.). *Organizovaný zločin: (trestněprávní, trestněprocesní a kriminologické aspekty) : sborník příspěvků z mezinárodní vědecké konference Olomoucké právnické dny, květen 2014, trestní sekce*. 1. vyd. Praha: Leges, 2014, s. 28 – 29., COUFALOVÁ, Bronislava. *Hmotněprávní instituty pro boj s organizovaným zločinem podle nového trestního zákoníku*. *Bulletin advokacie*. 2009, roč. 16, č. 10, s. 83.

⁴⁶ Viz CEJP, Martin a kol. *Společenské zdroje vývoje organizovaného zločinu*. 1. vyd. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2015, s. 27.

vyčleněny jako znaky vedlejší společně s dalšími znaky, které se zpravidla u činností organizovaných zločineckých skupin vyskytují, avšak nemusí být nutně přítomny ve všech případech. Lze se domnívat, že při takovém definování organizované zločinecké skupiny by mohlo docházet k efektivnějšímu a spravedlivějšímu postihu pachatelů organizovaného zločinu a osob s nimi spolupracujících.

Jak vyplývá z výše uvedeného, trestní zákoník rozlišuje organizovanou skupinu a organizovanou zločineckou skupinu. V obou případech se jedná o formu trestné součinnosti, avšak s rozdílnou společenskou nebezpečností, a tudíž s rozdíly v trestním postihu pachatelů. Hlavní odlišení těchto dvou forem skupinové kriminality spočívá v trvalosti seskupení a jeho struktuře. Zatímco organizovaná zločinecká skupina musí být zaměřena na soustavné páchaní úmyslné trestné činnosti⁴⁷, organizovaná skupina nemusí mít trvalejší charakter, naopak může existovat pouze za účelem spáchání jednoho určitého trestného činu. Další rozdílný znak představuje organizační struktura se subordinačními vztahy v případě organizované zločinecké skupiny, oproti tomu u organizované skupiny postačí pouze jednoduché rozdělení úkolů mezi její členy. Skutečnost, že osoba spáchala trestný čin jako člen organizované skupiny, zohledňují kvalifikované skutkové podstaty některých trestných činů (např. loupež podle § 173 odst. 2 písm. a) tr. zákoníku) a také je podle § 42 písm. o) tr. zákoníku jednou z obecně přitěžujících okolností.

V českém právním řádu není zakotvena legální definice organizované skupiny, a proto musí být tento pojem vykládán za pomoci odborné literatury a soudní praxe. Podle těch se za organizovanou skupinu považuje „*sdružení nejméně tří osob, ve kterém je provedena určitá dělba úkolů mezi jeho jednotlivé členy a jehož činnost se v důsledku toho vyznačuje plánovitostí a koordinovaností, což zvyšuje pravděpodobnost úspěšného provedení trestného činu, a tím i jeho škodlivost a závažnost*“.⁴⁸ Trestní kodexy jiných zemí, například Slovenska pojem organizované skupiny obsahují.⁴⁹ Dle mého názoru by

---

⁴⁷ Není podmínkou, aby se skupina už dopouštěla soustavně trestné činnosti, stačí, pokud je takové páchaní smyslem a podstatou její existence. Srov. usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 20. dubna 2010, sp. zn. 11 Tdo 297/2009.

⁴⁸ Viz rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR ze dne 28. května 1976 a rozsudek Nejvyššího soudu ČSR ze dne 18. července 1985, sp. zn. 11 To 51/85.

⁴⁹ V § 129 odst. 2 zákona č. 300/2005 Z. z., trestný zákon je definována jako „*spolčenie najmenej troch osôb na účel spáchania trestného činu, s určitou del'bou určených úloh medzi jednotlivými členmi skupiny, ktorej činnosť sa v dôsledku toho vyznačuje plánovitosťou a koordinovanosťou, čo zvyšuje pravdepodobnosť úspešného spáchania trestného činu*“.

bylo vhodnější, aby i český zákonodárce pro úplnost tímto pojmem obohatil výkladová ustanovení trestního zákoníku.

1.6.2 Účast na organizované zločinecké skupině

V 7. dílu X. hlavy trestního zákoníku je v § 361 tr. zákoníku zakotven trestný čin účasti na organizované zločinecké skupině. Toto ustanovení chrání společnost před organizovanou kriminalitou a snaží se ji potlačovat. Skutková podstata tohoto trestného činu může být naplněna alternativně několika způsoby: (i) založením organizované zločinecké skupiny, (ii) účastí na činnosti organizované zločinecké skupiny nebo (iii) podporou organizované zločinecké skupiny.

Založením skupiny se rozumí vedle jakékoliv aktivity vedoucí ke zrodu organizované zločinecké skupiny také shánění nových členů pro rozšíření řad organizace. Založení organizované zločinecké skupiny je trestným činem i v případě, že prozatím z její strany nedošlo ke spáchání žádného trestného činu, postačí, že byla za tímto účelem založena. Při zakládání skupiny se většinou nevyhotovuje žádný ustavující akt, tudíž musí být založení skupiny prokázáno fakticky.

Účast na činnosti organizované zločinecké skupiny spočívá v jakémkoliv podílení se na její činnosti. Takové jednání nemusí znamenat nutně účast na samotných aktivitách organizace, leckdy nebývá samo o sobě ani trestným činem (například vedení účetnictví, ekonomické nebo právní poradenství), podstata tkví ve skutečnosti, zda si pachatel uvědomuje, že činnost koná ve prospěch organizované zločinecké skupiny.

Podporou může být jakákoliv forma pomoci celé organizaci nebo jejím jednotlivým členům v zájmu organizace.⁵⁰ Jedná se o činnost osoby stojící mimo organizovanou zločineckou skupinu, která je vědomě prováděna ve prospěch organizace. Na trestnosti jednání nic nemění ani skutečnost, že se jedná o aktivitu jinak legální, typicky půjčování dopravních prostředků nebo darování finančního obnosu.⁵¹

Přísněji trestné je výše uvedené jednání ve vztahu k organizované zločinecké skupině, která páchá nebo má v úmyslu páchat vlastizradu (§ 309 tr. zákoníku), teroristický útok (§ 311 tr. zákoníku) nebo teror (§ 312 tr. zákoníku) a také jednání

⁵⁰ Srov. usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 8. prosince 2004, sp. zn. 5 Tdo 1071/2004.

⁵¹ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 4. vyd. Praha: Leges, 2014, s. 880.

vedoucího činitele organizované zločinecké skupiny orientované na takovouto trestnou činnost.

Pachatelům trestného činu účasti na organizované zločinecké skupině lze uložit trest odnětí svobody nebo trest propadnutí majetku. Za trestné jednání vymezené v základní skutkové podstatě lze uložit trest odnětí svobody ve výměře 2 až 10 let, v kvalifikované skutkové podstatě podle § 361 ods. 2 tr. zákoníku ve výměře 3 až 12 let a v kvalifikované skutkové podstatě podle § 361 ods. 3 tr. zákoníku ve výměře 5 až 15 let. Možnost uložení trestu propadnutí majetku v těchto případech považuji za rozumnou, neboť tak dojde k odčerpání majetkových hodnot pachatelů organizovaného zločinu a s tím k oslabení organizované zločinecké skupiny.

Zákonodárce zakotvil do § 362 tr. zákoníku zvláštní ustanovení o účinné lítosti, ze kterého plyne pro pachatele trestného činu účasti na organizované zločinecké skupině za určitých podmínek beztrestnost. Ukázal tím, že v zájmu efektivnějšího odhalování organizovaných zločineckých skupin preferuje ochranu společnosti před trestnou činností páchanou ve prospěch organizované zločinecké skupiny před zájmem na sankcionování pachatele. Ustanovení § 362 tr. zákoníku lze použít v případě, že pachatel trestného činu účasti na organizované zločinecké skupině učinil o organizované zločinecké skupině oznámení⁵² státnímu zástupci nebo policejnímu orgánu, a to v době, kdy nebezpečí vzniklé zájmu chráněnému trestním zákoníkem z jiného činu organizované zločinecké skupiny mohlo být ještě odstraněno. Za takových podmínek vzniká pachateli za trestný čin účasti na organizované zločinecké skupině podle § 361 tr. zákoníku beztrestnost.

1.6.3 Další ustanovení trestního zákoníku a trestního řádu vztahující se k organizovanému zločinu

Dalším z ustanoveních směřujících k účinnému předcházení, odhalování, objasňování a postihování organizovaného zločinu je § 107 tr. zákoníku. Zákonodárce se rozhodl, že nebude v jednotlivých skutkových podstatách trestných činů uvádět jako okolnost podmiňující použití přísnější trestní sazby skutečnost, že trestný čin byl spáchán ve prospěch organizované zločinecké skupiny. O takovém rozhodnutí lze

---

⁵² Zákonem není vyžadováno, aby takové oznámení bylo podáno dobrovolně, přičemž nelze v tomto případě postupovat za užití analogie, protože by se jednalo o analogii v neprospěch pachatele.

uvažovat jako o rozumném, protože by mohlo docházet k situacím, kdy by nebylo jednání pachatele postižitelné přísnější trestní sazbou z důvodu neúplného výčtu. Ustanovení § 107 tr. zákoníku takové situaci předchází a vztahuje se na každý úmyslný trestný čin, jenž byl spáchán za uvedených podmínek. Za pachatele trestného činu spáchaného ve prospěch organizované zločinecké skupiny označuje toho, kdo jakkoliv aktivně participoval na uskutečňování poslání organizované zločinecké skupiny a tato skutečnost mu byla známa. Participace spočívá v tom, že spáchal úmyslný trestný čin: (i) jako člen organizované zločinecké skupiny, (ii) vědomě se členem organizované zločinecké skupiny nebo (iii) v úmyslu organizované zločinecké skupině napomáhat, přičemž každá z těchto alternativ je vždy v poměru subsidiarity k alternativě předchozí. Pro pachatele trestného činu spáchaného ve prospěch organizované zločinecké skupiny má takové označení mnohé důsledky. Patří k nim zejména modifikace uplatňované při rozhodování o výši trestu, ale také zpravidla zařazení pachatele k výkonu trestu odnětí svobody do věznice se zvýšenou ostrahou podle § 56 odst. 2 písm. d) tr. zákoníku.

Ustanovení § 108 tr. zákoníku stanovuje soudu povinnost v případě ukládání trestu pachateli trestného činu spáchaného ve prospěch organizované zločinecké skupiny obligatorně zvýšit horní hranici trestní sazby trestu odnětí svobody o jednu třetinu a trest ukládat v horní polovině takto určené trestní sazby. Jedinou výjimku z tohoto postupu představuje užití ustanovení o mimořádném snížení trestu odnětí svobody podle § 58 tr. zákoníku. Z mnoha důvodů snížení trestu v něm uvedených bude nejčastěji v takovýchto případech použit odstavec 4 tohoto ustanovení, který upravuje postup snížení trestu odnětí svobody za určitých podmínek pachateli označovanému jako spolupracující obviněný, který podal úplnou a pravdivou výpověď o skutečnostech způsobilých významně přispět k objasnění zločinu spáchaného členy organizované zločinecké skupiny. Možnost použití tohoto ustanovení nepochybně pachatele motivuje k pomoci v objasňování činnosti organizované zločinecké skupiny. Další motivaci představuje skutečnost, že v případě poskytnutí pomoci v objasňování trestné činnosti organizovaného zločinu bude takové jednání pachatele (především spolupracujícího obviněného) soudem hodnoceno jako polehčující okolnost uvedená v § 41 písm. m) tr. zákoníku. K těmto ustanovením vztahujícím se k organizovanému zločinu dále patří ještě § 363 tr. zákoníku určující podmínky beztrestnosti policejního agenta, který se účastní činnosti organizované zločinecké skupiny za účelem jejího odhalení.

Také trestní řád obsahuje legislativní opatření vztahující se k organizovanému zločinu. Lze v něm naleznout hned několik ustanovení používaných při odhalování a vyšetřování trestné činnosti organizovaných zločineckých skupin. Jedná se o úpravu obsaženou v § 87a tr. řádu o záměně zásilky, použití odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu v § 88 tr. řádu a násl., použití operativně pátracích prostředků podle § 158b tr. řádu a násl. (předstíraný převod, sledování osob a věcí, použití agenta), dále využití možnosti dočasně odložit trestní stíhání na základě § 159b odst. 1 tr. řádu a v neposlední řadě institut spolupracujícího obviněného upravený v § 178a tr. řádu. S tímto tématem také souvisí problematika možnosti utajení totožnosti svědka vyplývající z § 55 odst. 2 tr. řádu.

1.6.4 Výskyt organizované kriminality v České republice

Výši organizované kriminality v České republice lze pouze odhadovat, protože ne všechna trestná činnost je odhalena a rozkryta a ne vždy jsou pachatelé skutečně stíháni za trestnou činnost v rámci organizované zločinecké skupiny. Určitou, avšak neúplnou, představu o výskytu organizované kriminality si lze udělat na základě seznámení se s počtem stíhaných, obžalovaných a odsouzených osob za trestný čin účasti na zločinném spolčení podle § 163a tr. zákona a trestný čin účasti na organizované zločinecké skupině podle § 361 tr. zákoníku.

Na základě výzkumu, který jsem provedla studiem statistik počtu stíhaných, obžalovaných a odsouzených osob za jednotlivé trestné činy vykazovaných Ministerstvem spravedlnosti za posledních 10 let vyplynuly následující skutečnosti.⁵³

Od roku 2005 do roku 2014 bylo za trestný čin účasti na zločinném spolčení podle § 163a tr. zákona celkem stíháno 591 osob, obžalováno 548 osob a odsouzeno 103 osob.

Od účinnosti nového trestního zákoníku bylo za trestný čin účasti na organizované zločinecké skupině podle § 361 TZ celkem stíháno 159 osob, obžalováno 155 osob a odsouzeno 20 osob. Počty stíhaných a obžalovaných osob sice nejsou malé, avšak počty odsouzených jsou téměř zanedbatelné.

Počet stíhaných, obžalovaných i odsouzených osob od roku 2005 stále klesá, což však jistě neznačí úbytek organizované kriminality. Tato skutečnost spíše prezentuje

---

⁵³ Viz příloha č. 1.

vynalézavost organizovaných zločineckých skupin, vývoj jimi používaných prostředků a jejich dovednosti při utajování organizace. Mnoho z pachatelů – členů organizovaných zločineckých skupin bylo jistě za činy spáchané v rámci skupiny odsouzeno, avšak bez prokázání napojení na skupinu či bez prokázání vnitřní organizační struktury skupiny nebo dělby činnosti jednotlivých členů. Z těchto důvodů byli tedy nejspíše odsouzeni nanejvýš za kvalifikovanou skutkovou podstatu spáchaného trestného činu „jako člen organizované skupiny“.

Z provedeného výzkumu bylo dále zjištěno, že nejvíce se trestného činu účasti na organizované zločinecké skupině podle § 361 tr. zákoníku (dříve 163a tr. zákona) dopouštějí osoby ve věku 30 – 39 let a jako druhé v pořadí osoby ve věku 40 – 49 let. Tato skutečnost dle mého názoru potvrzuje závěry, že členové jsou do organizovaných zločineckých skupin přijímáni na základě předchozí kriminální kariéry a že se jedná především o jedince v hospodářsky produktivním věku.

1.7 Nebezpečnost organizovaného zločinu

Organizovaný zločin představuje jeden ze současných globálních problémů společnosti. Není dílem pouze jediného pachatele, jak je tomu u většiny trestné činnosti, ale prezentuje výsledek kolektivního nasazení kriminální skupiny – zločinecké organizace, kterou je možno považovat za specifický subjekt kriminality.

Závažnost organizovaného zločinu a následky jeho působení přesně vystihla Světová ministerská konference o organizovaném zločinu: *"Organizovaný zločin představuje přímou hrozbu pro národní i mezinárodní bezpečnost a stabilitu, je frontálním útokem na politickou a legislativní autoritu a je výzvou samotné autoritě státu. Poškozuje a ohrožuje společenské a ekonomické instituce a způsobuje ztrátu víry v demokratické procesy. Podkopává rozvoj a poškozuje vše, co se tímto rozvojem získává. Jeho obětí jsou celé populace, protože je zaměřen na kapitalizaci lidské slabosti. Kooptuje, láká do pastí a zotročuje části společnosti svými různými a propojenými nezákonnými aktivitami, zejména ženy a děti, a to zvláště prostitucí".*⁵⁴

---

⁵⁴ SCHEINOST, Miroslav. *Organizovaný zločin v dokumentech neapolské konference a v italském právu: [sborník z konference, Neapol 21.-23. listopadu 1994]*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 1996, s. 95.

Hrozby spojené s organizovaným zločinem vnímá i veřejnost v České republice, která dokonce řadí problematiku organizovaného zločinu dlouhodobě do první čtveřice nejzávažnějších problémů současné doby.⁵⁵ K podobným závěrům dospěl i Institut pro kriminologii a sociální prevenci, který v září roku 2013 provedl výzkum veřejného mínění, v němž zjišťoval, jakým způsobem veřejnost organizovaný zločin vnímá, v čem vidí jeho největší rizika pro společnost a co si myslí o okolnostech, které mohou k jeho výskytu přispívat.⁵⁶

Největší hrozba organizovaného zločinu netkví v samotné kriminální činnosti organizací, nýbrž v jejich mocenském potenciálu, díky kterému se jim může dařit ovlivňovat ekonomiku a politiku státu. Organizovaný zločin se stále více včleňuje do společenského systému a jeho nebezpečnost je spatřována v útoku na integritu státu, fungování parlamentní demokracie a hrozbu pro svobodnou demokratickou společnost, protože útok je mířen na ústavní zásady, principy státu a zákonnost ve státě. Vzhledem k výše uvedeným důvodům a neustálému rozrůstání a vtahování dalších účastníků do kriminálního prostředí, patří mezi nejzávažnější hrozby současnosti.⁵⁷

Vedle přímých následků, jakými jsou zejména velké počty úmrtí, ublížení na zdraví a škody na majetku, dochází také k nepřímým následkům. Organizovaný zločin využívá touhy po konzumním způsobu života jednotlivců i skupin lidí, a tak k nepřímým následkům patří také utváření určitých sociálních skupin – vedle skupiny páchající trestnou činností se jedná ještě o další kategorie osob, zejména poptávající zboží a služby poskytované zločineckou organizací (např. uživatelé omamných látek) a také oběti trestné činnosti (např. prostitutky). Dochází k nárůstu počtu drogově závislých a s tím jsou logicky spjatá úmrtí narkomanů a rozšiřování sociálních důsledků narkomanie. Společenská závažnost tohoto jevu je tedy nepochybně velmi vysoká, ve společnosti vládne pocit silného ohrožení, dochází ke snižování kvality života lidí a stát je nucen vynakládat značné finanční prostředky na posílení represe. Skupiny organizovaného zločinu investují značné finance do hospodářského systému, čímž sice na jednu stranu

---

⁵⁵ BURIÁNEK, Jiří. *Pocit bezpečí u občanů: Trendy a diferenciacie*. In. VEČERKA, Kazimír (ed.). *Propojení teorie a praxe při studiu sociálních deviací: sborník příspěvků z konference sekce sociální patologie MČSS*. 1. vyd. Praha: Masarykova česká sociologická společnost, 2011.

⁵⁶ K výsledkům výzkumu a porovnání hodnot s názory expertů na organizovaný zločin viz HÁKOVÁ, Lucie. *Organizovaný zločin v očích veřejnosti*. *Kriminalistika*. 2015, roč. 48, č. 1, s. 10 – 20.

⁵⁷ K politické a bezpečnostní hrozbě blíže viz POJMAN, Petr. *Současný organizovaný zločin jako politický aktér a bezpečnostní hrozba*. In. ZOUBKOVÁ, Ivana; FIRSTOVÁ, Jana a kol. *Kriminologie - aktuální problémy*. Praha: Policejní akademie České republiky v Praze, 2013, s. 152 – 157.

pozvedají ekonomiku státu, ale získávají pevné rozhodovací pozice a začínají praktikovat chování obvyklé v kriminálním prostředí. Likvidují a zastrašují konkurenční ekonomické subjekty, udržují monopolní ceny, používají násilí a podvodů, podplácejí státní úředníky, využívají koupená média pro šíření dezinformačních kampaní a vytvářejí vlastní lobby v exekutivě, ozbrojených složkách, i zákonodárných sborech. Takové počínání má velmi závažné důsledky v podobě destabilizace ekonomických a politických institucí.⁵⁸ Na tomto místě považuji za nutné podotknout, že osoby páchající organizovaný zločin často zastávají vysoké posty v podnikatelské sféře, díky nimž mají konexe mimo jiné i v politice, samosprávě a médiích. Na základě těchto kontaktů se odhalení jejich trestné činnosti stává velmi obtížným, a i když dojde k jejich odhalení, nebývá pro ně těžké na základě svých kontaktů veřejně diskreditovat orgány podílející se na odhalení a usvědčení této kriminality.⁵⁹

Problémem, který zvyšuje nebezpečnost organizovaného zločinu a snižuje efektivitu boje proti němu, je jeho nadnárodní charakter. Činnost skupin organizovaného zločinu se neomezuje pouze na území jednoho státu, vnitrostátní rámec je pro ně většinou příliš těsný. Soustředění organizace pouze na malé území by zejména u páchání drogové kriminality znamenalo omezení odbytu zboží a služeb, poněvadž k produkci dochází zejména v rozvojových zemích, zato konzumenti pocházejí naopak z bohatých západních zemí. Vzhledem k uvolňování mezinárodních vztahů, na základě kterého došlo k oslabení kontroly na hranicích, organizovaný zločin nezná mezí a členové organizace mohou vzhledem k současným možnostem pohybu osob, věcí⁶⁰, kapitálu i informací bez ohledu na státní hranice působit na různých místech současně. Tento způsob fungování organizací zajišťuje větší bezpečí a snižuje riziko odhalení, protože lze bez problémů a většího úsilí rozdělit výnosy z trestné činnosti, lépe ukrýt osoby a oddělit místo výroby a spotřeby (zejména u drogových deliktů).

Státní hranice jsou stále chápány jako znak státní suverenity a bezpečnosti států a svrchovanost každého státu se silně projevuje v možnosti ukládat sankce za spáchání trestného činu na jeho území. Organizovaný zločin tento základní princip narušuje a

---

⁵⁸ NOŽINA, Miroslav. *Mezinárodní organizovaný zločin v České republice*. 1. vyd. Praha: Themis, 2003, s. 402.

⁵⁹ CEJP, Martin. Změny v charakteru a činnostech skupin organizovaného zločinu na území České republiky za období 1993 – 2010. *Kriminalistika*. 2012, roč. 45, č. 3, s. 207.

⁶⁰ Velký rozsah mezinárodní přepravy zboží ztěžuje fyzickou kontrolu nákladů na hranicích, což vyhovuje pašerákům drog, zbraní, ale i nukleárních materiálů a toxických odpadů.

vyvolává potřebu vzájemné spolupráce států k jeho efektivnímu potlačení. Kvůli rozmanitosti právních řádů jednotlivých zemí, odlišnému technickému vybavení a nevyrovnané výši státních rozpočtů⁶¹ se však státům nedaří dohnat organizovaný zločin, který je před nimi neustále o krok vpředu. Organizovaný zločin má oproti státu určitou výhodu v tom ohledu, že při své činnosti používá především nelegální postupy a prostředky, takže jeho vývoj je dynamický. Oproti tomu postupy státu musí být vždy v souladu s demokratickými právními principy a ctít základní lidská práva a svobody.⁶²

Vlivem globalizace se problémy vzniklé v jednom státě stávají problémem celé společnosti, tudíž vyvstává potřeba proti tak závažnému fenoménu, jakým organizovaná kriminalita bezpochyby je, aktivně a koordinovaně bojovat na všech úrovních – národní, evropské i mezinárodní. Takový boj musí mít multidisciplinární charakter a spočívat především v modernizaci a koordinaci legislativy jednotlivých států, a to ať za účelem represe, tak se zaměřením na prevenci.

Základním předpokladem efektivního potlačování hrozby organizovaného zločinu je existence kvalitní legislativní úpravy, především zakotvení speciálních nástrojů, které pomohou při odhalování organizované kriminality. Státy však musí postupovat při konstruování takovýchto institutů šetrně, aby došlo k co nejmenšímu zásahu do základních lidských práv a svobod a demokratických právních principů. Možnost vážného ohrožení fungování společnosti a ohrožení ekonomické stability státu však jistý zásah do ústavou zaručených práv a svobod vyžaduje. Použití mnohých institutů v boji s organizovaným zločinem je tudíž utajované, což může zapříčinit až absenci běžných prostředků kontroly (nelze například povolit účast obhájce při realizaci určitých úkonů).⁶³ Zájem na ochraně zbytku společnosti však nepochybně vyžaduje nekompromisní užití i nejpřísnějších prostředků státního donucení a objevuje se tedy nutnost některá práva osob, které nerespektují a potlačují práva jiných, dočasně nebo natrvalo omezit. Avšak i přes veškerou snahu dostat tento nežádoucí jev pod kontrolu,

---

⁶¹ Nebezpečnost organizovaného zločinu lze spatřovat i v investici značné části finančních prostředků do boje proti organizovanému zločinu a jeho prevence. Tyto finance samozřejmě následně stát (a tudíž i občané) postrádá v jiných oblastech svého fungování.

⁶² COUFALOVÁ, Bronislava. Hmotněprávní instituty pro boj s organizovaným zločinem podle nového trestního zákoníku. *Bulletin advokacie*. 2009, roč. 16, č. 10, s. 82.

⁶³ CHMELÍK, Jan. *Zločin bez hranic: vyšetřování terorismu a organizovaného zločinu: učebnice pro vysoké školy bezpečnostně právního a kriminalistického zaměření*. Praha: Linde, 2004, s. 136.

musí stále být brán zřetel na užití zásady přiměřenosti a zdrženlivosti, práva na spravedlivý proces a presumpci nevinu.

2. Institut korunního svědka a spolupracujícího obviněného

2.1 *Historie institutu korunního svědka a jeho vymezení*

Pro rozhodnutí o vině a trestu se využívají svědecké výpovědi již od dob starověku, kdy orgány vyšetřující trestnou činnost osobám poskytujícím využitelné informace o trestné činnosti jiných poskytovaly finanční odměny. Předlohou pro úpravu spolupracujícího obviněného se však stal až institut anglo-amerického práva, tzv. korunní svědek, který se poprvé objevil ve Velké Británii počátkem 18. století.⁶⁴ Vyvinul se z odměnového systému, který se ve Velké Británii uplatňoval ve středověku od doby přijetí zákona o odměnách na konci 17. století. Tento zákon reagoval na obtížnou situaci v oblasti vymahatelnosti trestního práva. Měl formou peněžitých odměn přimět obyvatele ke spolupráci s justicí při vyšetřování a dokazování trestné činnosti, a tím docílit větší úspěšnosti soudního stíhání závažných trestných činů.

Takováto kooperace justice s obyvatelem se však nejevila jako dostatečně efektivní, a tak bylo přistoupeno ke spolupráci přímo s pachatelem trestné činnosti založené na systému korunních svědků, který se stal hojně využívaným. Fungoval na dohodě mezi soudním úředníkem a pachatelem trestného činu, který se k činu doznal a zavázal se podat usvědčující výpověď proti spolupachateli. Výměnou za doznání a výpověď úředník pachateli přislíbil, že jej nebude za spáchanou trestnou činnost stíhat.⁶⁵ Díky tomuto privilegii často docházelo mezi spolupachateli k jistému soupeření o statut korunního svědka, takže předkládali co největší množství usvědčujících důkazů. Soud se z takové situace snažil vytěžit co nejvíce pozitiv, a tak v řízení využíval i doznání těch pachatelů, kteří se nakonec přes veškerou snahu korunním svědkem nestali. Takto však mohl činit pouze do doby přijetí nových předpisů o usvědčování v 70. letech 18. století, které zakazovaly pro další řízení použití doznání získaného od obviněného v domnění, že mu za něj bude poskytnut nějaký benefit.⁶⁶ Na jedné straně institut korunního svědka představoval významný a účinný nástroj v boji s kriminalitou

---

⁶⁴ Viz LANGBEIN, John H., LERNER, Renée Lettow, SMITH, Bruce P. *History of the common law: the development of Anglo-American legal institutions*. Austin: Wolters Kluwer, 2009. Aspen publishers. s. 682.

⁶⁵ Tamtéž s. 682.

⁶⁶ Tamtéž s. 683 – 684.

zločineckých skupin, na straně druhé byl však správně vnímán jako jisté nebezpečí s ohledem na možné riziko podávání nepravdivých výpovědí.

Ačkoliv bylo možné se s institutem korunního svědka v právních řádech zemí založených na kontinentálním právním systému sporadicky setkat již v 19. století (zejména na území dnešního Německa), začalo se o něm na tomto území diskutovat především až v 70. letech 20. století ve spojení s problematikou organizovaného zločinu a terorismu. V pozdějších letech docházelo v jednotlivých zemích k legislativní úpravě institutu korunního svědka, a to jak ve formě novelizací trestních předpisů o ustanovení týkající se korunního svědka, tak v podobě přijímání samostatných zákonů. Prvním státem, který zakotvil institut korunního svědka, byla v 80. letech Spolková republika Německo (tzv. Kronzeuge), kterou postupně následovali Itálie (Pentiti) či Polsko (Świadek koronny).

Význam institutu korunního svědka se postupem doby začal zužovat a přizpůsobovat se použití ve vyšetřování nejzávažnější organizované kriminality a terorismu. V dnešní době tedy není označení korunní svědek ve většině zemí užíváno jako dříve v souvislosti s jakoukoli trestnou činností, v níž je svědek činný ve prospěch obžaloby, ale vžilo se právě zejména ve spojitosti s organizovaným zločinem a terorismem. V těchto oblastech trestné činnosti dochází k jeho častějšímu použití z důvodu silné důkazní nouze, která je zapříčiněna schopností pachatelů organizovaného zločinu trestnou činnost velmi dobře utajovat. Pro jiné druhy kriminality nejsou takové schopnosti pachatelů tak typické.

Z teoretického hlediska k výkladu pojmu korunního svědka existují tři základní přístupy – mediální přístup, chápání korunního svědka jako speciálního institutu v širším smyslu a chápání korunního svědka jako speciálního institutu v užším smyslu.

Z pohledu prvního přístupu je korunní svědek vnímán především za použití jazykového výkladu jako důkaz klíčového významu, hlavní důkazní pilíř, na jehož základě dochází k odsouzení obviněného. Vychází se tak z doslovného překladu původního významu tohoto pojmu v common law (Queen's evidence či King's evidence), v němž znamenal důkaz, na kterém se zakládá obžaloba uplatňovaná státem (v common law doslovně přeloženo uplatňovaná „korunou“). Pojem korunní svědek v tomto smyslu často užívají média při předávání informací o trestním řízení veřejnosti,

avšak lze se s ním setkat dokonce i v rozhodovací činnosti Ústavního soudu České republiky.⁶⁷ Dle názorů vyjádřených v odborné literatuře⁶⁸ by však nemělo v tomto kontextu docházet k používání pojmu korunní svědek bez uvědomění si přesahu jeho právního významu.

Druhý možný přístup se zaměřuje na korunního svědka z širšího úhlu pohledu a vnímá ho jako osobu spolupachatele trestného činu nebo účastníka na trestném činu spolupracujícího s orgány činnými v trestním řízení formou určité formální dohody, ve které je mu za pravdivou výpověď, která napomůže odhalení nebo usvědčení účastníka nebo spolupachatele trestného činu, přislíbena imunita v soudním řízení či mírnější trest a ochrana před možnou mstou.⁶⁹ Jedná se tedy ze strany státu o poskytnutí určitých privilegií záležejících buď v právu procesním (zastavení trestního stíhání), nebo v právu hmotném (uložení mírnějšího trestu nebo upuštění od potrestání).

Poslední z výše uvedených přístupů se zakládá na podobném principu jako přístup druhý, tedy na uzavření dohody mezi orgány činnými v trestním řízení a spolupachatelem či účastníkem trestného činu, avšak benefity pro korunního svědka představují pouze instituty uplatňované v rámci trestního práva procesního.

2.2 Odlišení spolupracujícího obviněného od korunního svědka

V dnešní době již téměř každý stát na základě mezinárodních doporučení pro efektivnější boj s organizovaným zločinem do svého právního řádu zavedl institut, prostřednictvím kterého dochází ke spolupráci státních orgánů se spolupachateli či účastníky závažných trestných činů, i když v každé zemi může být takový institut označen jinak a stanovovat mírně odlišné podmínky pro jeho uplatnění. Všechny takové instituty však spojuje totožný cíl, tj. úsilí o co nejširší možný postih organizované kriminality. Jejich prostřednictvím má docházet k překonání důkazních obtíží spojených s vyšetřováním organizovaného zločinu i za cenu poskytnutí určitých výhod jedinci, který se sice na kriminálních aktivitách podílel, ale rozhodl se spolupracovat s orgány činnými v trestním řízení a umožnil tak rozkrytí zločineckých struktur a usvědčení

---

⁶⁷ Viz náleží Ústavního soudu ČR ze dne 25. listopadu 1999, sp. zn. III. ÚS 95/99, N 165/16 SbNU 215, ve kterém soud řeší otázku přípustnosti obnovy řízení na základě změny výpovědi korunního svědka.

⁶⁸ Např. PIPEK, Jiří. *Několik poznámek k institutu tzv. korunního svědka*. In. STOČESOVÁ, Simona; VÁLKOVÁ, Helena (eds.). *Nad institutem korunního svědka: sborník příspěvků z odborného semináře: 6. února 2003 v Plzni*. 1. vyd. Plzeň: Západočeská univerzita, 2003, s. 65.

⁶⁹ Viz MUSIL, Jan. Korunní svědek – ano či ne? *Trestní právo*. 2003, roč. 3, č. 4, s. 21.

ostatních pachatelů. Pokud se orgánům činným v trestním řízení podaří přimět pachatele organizovaného zločinu ke spolupráci, mělo by se jim dostat v rámci poskytnuté výpovědi značného přínosu pro zjištění skutkového stavu v dané věci. V takových případech je však rozhodující především objektivita jeho výpovědi, která často bývá deformovaná motivem jeho vlastní obhajoby, což je zcela pochopitelné, neboť každý pachatel se snaží své jméno co nejvíce očistit a vinu svalit na ostatní.

Závisí na zákonodárci v tom kterém státě, zda upraví v rámci trestního práva institut korunního svědka, spolupracujícího obviněného nebo oba instituty současně. Rozdíl mezi konceptem spolupracujícího obviněného a korunního svědka se projevuje zejména ve dvou spolu souvisejících rovinách – v použití těchto institutů v rozdílných fázích trestního řízení a v poskytnutí odlišných výhod spolupracujícím osobám. Mezi odborníky se nejvíce diskutuje právě o otázce poskytování výhod těmto osobám a v debatách o těchto benefitech se objevuje množství rozdílných názorů.

Zatímco korunní svědek (v užším slova smyslu) je řazen k institutům trestního práva procesního, spolupracující obviněný představuje institut na pomezí trestního práva hmotného a procesního, neboť bývá upraven v rámci procesních předpisů, zatímco důsledky jeho použití se projevují v trestním právu hmotném. V obou případech rozhoduje o přiznání zvýhodněného postavení obviněného na základě splnění podmínek stanovených zákonem státní zástupce či prokurátor. U korunního svědka se tak děje v průběhu přípravného řízení v podobě podmíněného či dočasného přerušování trestního stíhání. V dalším průběhu řízení poté korunní svědek vystupuje v procesní roli svědka. Nedochozí tedy k podání obžaloby⁷⁰ na obviněného (korunního svědka) ani k následnému rozhodnutí o vině a trestu. Pokud korunní svědek splní všechny zákonem stanovené podmínky, je proti němu definitivně trestního stíhání zastaveno. Takový postup pro něj nepochybně představuje silnou motivaci ke spolupráci s orgány činnými v trestním řízení.

---

⁷⁰ V literatuře lze v této souvislosti narazit také na pojem „imunita před obžalobou“ viz např. NETT, Alexander. *Spolupracující obviněný přínosy a rizika nové právní úpravy*. In. DÁVID, Radovan; SEHNÁLEK, David; VALDHANS, Jiří (eds.). *Dny práva - 2010: 4. ročník mezinárodní konference pořádané Právnickou fakultou Masarykovy univerzity* [CD-ROM]. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2010. Spisy Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně, sv. 378. Dostupné z: http://www.law.muni.cz/sborniky/dny_prava_2010/files/sbornik.html Dny práva 2010: Právnická fakulta Masarykovy univerzity, Česká republika. s. 121.

V případě spolupracujícího obviněného dochází pouze k uzavření neformální dohody mezi státním zástupcem či prokurátorem a obviněným a status spolupracujícího obviněného obviněný získává až v podané obžalobě. U spolupracujícího obviněného sehrává však vždy konečnou úlohu soud, protože k poskytnutí benefitů dojde až v řízení před soudem, a to na samém konci řízení při ukládání trestu. Soud v rozsudku vysloví vinu spolupracujícího obviněného, přičemž uložený trest moderuje nebo v krajním případě může upustit od potrestání. Obviněný si však nemůže být po celou dobu přípravného řízení jist, zda ho státní zástupce v obžalobě označí za spolupracujícího obviněného. Ani ve fázi řízení před soudem až do ukončení řízení nemá garanci, zda bude poté soudem jeho výpověď hodnocena jako dostatečný přínos pro trestní řízení a status spolupracujícího obviněného zohledněn v uloženém trestu. Spolupracujícímu obviněnému v porovnání s korunním svědkem nejsou zaručovány takové benefity, a tudíž nedochází k tak silné motivaci spolupracovat a vypovídat.

Korunní svědek a spolupracující obviněný tedy představují rozdílné instituty, které mají však stejný cíl, tj. motivovat osoby podílející se na trestné činnosti ke spolupráci s orgány činnými v trestním řízení, a tím zefektivnit objasňování činnosti organizovaných skupin a organizovaných zločineckých skupin. Nejen laickou veřejností jsou ale často tyto dva instituty zaměňovány. Dokonce i F. Korbel, který byl v letech 2007 – 2013 náměstkem ministra spravedlnosti, instituty neodlišil a v roce 2012 mylně konstatoval, že: *„dne 1. 9. 2012 nabyla účinnosti další novela trestního řádu, která přinesla do našeho práva tři nové instituty: dohodu o vině a trestu, nové formy odklonů a korunního svědka. Korunní svědek je spolupracující obviněný, který významně přispěl k objasnění zločinu spáchaného členy organizované skupiny. Pokud sám nespáchal zločin závažnější a nezpůsobil úmyslně těžkou újmu na zdraví nebo smrt, bude soud povinen uložit mu trest pod dolní hranici trestní sazby a za stanovených podmínek upustit od potrestání zcela“*.⁷¹

2.3 Korunní svědek, spolupracující obviněný, ústavnost a zásady trestního procesu

Vždy, když má docházet k uzákonění a následné aplikaci institutů nebo metod, které nejsou pro trestní právo typické, budí to otázky a zájem veřejnosti, přičemž institut

---

⁷¹ KORBEL, František. Aktuality, Soudní rozhledy, 2012, roč. 18, č. 10, s. 341.

spolupracujícího obviněného a korunního svědka představuje právě jeden z takových případů.

Zákonodárce má při tvorbě právní normy nelehkou roli, neboť musí neustále poměřovat a sladit odlišné zájmy jednotlivce a společnosti a různé lidské hodnoty. Výsledkem takového postupu má být v ideálním případě trestněprávní norma, která splňuje požadavky vhodnosti, potřebnosti a přiměřenosti ve vztahu ke sledovanému cíli.⁷² V následujících odstavcích se pokusím dospět k závěru, zda se instituty spolupracujícího obviněného a korunního svědka dají pokládat za legitimní nástroje demokratického právního státu.

Mezinárodní kongres k problematice trestního práva a organizovaného zločinu organizovaný Mezinárodní společností pro trestní právo – AIDP, který se konal v Budapešti ve dnech 5. – 11. listopadu 1999, vyústil v závěr, že státům nedoporučuje v trestním řízení o organizovaném zločinu využívat osoby, které jsou podezřelé, že působily v kriminálních organizacích a rozhodly se spolupracovat s orgány činnými v trestním řízení. Důvod tohoto návrhu spočíval ve skutečnosti, že v takových situacích vznikají problémy s dodržением základních principů řádného trestního procesu. Odborníci před spoluprací s těmito osobami na kongresu varovali, nicméně uznali, že v případě nezbytnosti je nutné se k ní přiklonit, a proto doporučili podmínky, které by měly být při takovém postupu dodrženy. V první řadě zdůraznili nutnost precizní právní úpravy takové spolupráce provedené zákonem (princip legality) a souhlas soudce s tímto postupem (princip soudní kontroly). Dále upozornili na možnost využití tohoto způsobu získávání důkazů pouze v situacích, kdy nelze opatřit důkazy v závažných kauzách jiným způsobem (princip proporcionality), a v neposlední řadě poukázali na fakt, že takové osoby nemohou vypovídat jako anonymní svědkové.⁷³

S tímto závěrem kongresu naprosto souhlasím, zejména s konstatováním, že orgány činné v trestním řízení by měly přistupovat ke spoluprací s osobami podílejícími se na trestné činnosti organizovaných zločineckých skupin pouze za situace, kdy selžou jiné, klasické postupy pro získání důkazů v dané trestní věci, tudíž by taková spolupráce měla představovat až prostředek „ultima ratio“. V praxi se ovšem při vyšetřování trestné

---

⁷² MUSIL, Jan. Korunní svědek – ano či ne? *Trestní právo*. 2003, roč. 3, č. 5, s. 11.

⁷³ KARABEC, Zdeněk. Mezinárodní kongres k problematice trestního práva a organizovaného zločinu. *Bulletin advokacie*. 2000, roč. 7, č. 3, s. 146.

činnosti organizovaného zločinu orgány činné v trestním řízení často nacházejí v důkazní nouzi, a tudíž vyvstává potřeba využít osoby, které se trestné činnosti účastnily a získat od nich informace o aktivitách organizované zločinecké skupiny. Je však otázkou, zda by tyto osoby s orgány činnými v trestním řízení spolupracovaly, pokud by orgány činné v trestním řízení přistupovaly ke spolupráci s nimi pouze za situace, kdy by se nacházely v důkazní nouzi a nebylo by možné trestnou činnost organizované zločinecké skupiny nijak jinak prokázat. Osoby podílející se na trestné činnosti by věděly, že v okamžiku, kdy jim orgány činné v trestním řízení nabízejí možnost spolupráce a získání určitých výhod, nemají proti nim v podstatě žádné usvědčující důkazy. Za takové situace by byly samy proti sobě, kdyby učinily doznání a poskytly veškeré informace o činnosti organizované zločinecké skupiny, které jsou jim známy, neboť by riskovaly, že jim nebudou výhody spolupracující osoby nakonec přiznány a budou odsouzeny, a také by musely čelit odvetě ze strany zbytku členů organizované zločinecké skupiny.

Orgány činné v trestním řízení mohou získat od osob, které se aktivit organizované zločinecké skupiny účastnily cenné informace, na jejichž základě po prověření jejich pravdivosti může dojít k rozbití zločineckých struktur a potrestání mnoha osob, je ovšem potřeba se na situaci také podívat z druhé strany, tj. pohledem spolupracující osoby. Tato osoba je členem organizované zločinecké skupiny a přirozeně nemá zájem na tom, aby došlo k jejímu odhalení. Orgány činné v trestním řízení, resp. stát, musí takové osobě být schopny učinit takovou nabídku, která ji ke spolupráci přiměje. Lze podotknout, že zde dochází tedy k určitému „handlování s justicí“, kdy se snaží spolupracující osoba vytěžit ze situace pro sebe co možná nejvíce pozitiv. Z tohoto důvodu se jedná o velmi kontroverzní téma, které se v rámci jednotlivých států i na mezinárodním poli řeší již mnoho let.

Především institut korunního svědka bývá někdy považován za protiústavní, neboť nerespektuje některé ústavní principy.⁷⁴ Jeho protiústavnost lze spatřovat například v porušení zásady rovnosti osob před zákonem podle článku 1 usnesení č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České Republiky (dále jen „Listina“) ve spojení s článkem 37 odst. 3 Listiny. Pokud stát

---

⁷⁴ Srov. MUSIL, Jan. Korunní svědek – ano či ne? *Trestní právo*. 2003, roč. 3, č. 5, s. 10 – 11.

přizná status korunního svědka jednomu ze spolupachatelů, poskytuje mu zvláštní výhody, zejména v podobě beztrestnosti, zatímco ostatní spolupachatele, ať páchali závažnější, stejně závažnou nebo méně závažnou trestnou činnost v rámci organizované zločinecké skupiny, za jejich jednání stíhá a odsoudí. O rozporu se zásadou rovnosti by bylo možné uvažovat ze stejných důvodů také v případě spolupracujícího obviněného. Ani jeden institut však nepovažují za rozporný se zásadou rovnosti, pokud ovšem zákon a orgány činné v trestním řízení umožňují všem obviněným tento status získat za stejných podmínek. Za nesoulad se zásadou rovnosti bych však nepovažovala ani situaci, kdy by zákonodárce neumožnil přiznání statusu spolupracujícího obviněného či korunního svědka osobám, které spáchaly závažnější trestnou činnost, než je trestná činnost, k jejímuž objasnění přispěly (tj. především vedoucím členům organizované zločinecké skupiny).

Z článku 6 Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen „Evropská úmluva“) se vyvozuje zásada spravedlivého procesu, na jejímž základě spočívá také zásada rovnosti zbraní, proporcionality a zdrženlivosti. U korunního svědka či spolupracujícího obviněného lze shledat rozpor zejména se zásadou rovnosti zbraní, protože v případě použití těchto institutů v řízení dochází ke zvýhodnění strany obžaloby. Strana obžaloby tak disponuje procesním nástrojem, jehož ekvivalent není možné straně obhajoby k vyrovnání takových výhod z povahy věci poskytnout. Z tohoto důvodu řešil soulad institutu korunního svědka se zásadou rovnosti zbraní také Evropský soud pro lidská práva. Z jeho rozhodnutí je patrné, že při splnění určitých podmínek nepovažuje korunního svědka za institut, který by byl v nesouladu se zásadou spravedlivého procesu podle článku 6 Evropské úmluvy.⁷⁵ Ve svých rozhodnutích Evropský soud pro lidská práva zdůrazňuje potřebu (i) otevřeného přístupu státního zastupitelství k dohodě s korunním svědkem a informování ostatních obviněných o jeho postavení, (ii) zaručení přístupu obhájců obviněných k výslechu takového svědka, včetně možnosti klást mu otázky, (iii) informovat soud o uzavření dohody a dostatečně přezkoumat výpověď korunního svědka, (iv) podpoření výpovědi korunního svědka jiným důkazem (z toho vyplývá, že jeho výpověď je důležitým důkazem k usvědčení

---

⁷⁵ Více viz rozhodnutí ESLP ze dne 27. ledna 2004, ve věci *Lorsé proti Nizozemsku* (stížnost č. 44484/98), rozhodnutí ESLP ze dne 27. ledna 2004, ve věci *Verhoek proti Nizozemsku* (stížnost č. 54445/00), rozhodnutí ESLP ze dne 3. března 2009, ve věci *Atanasov proti Bulharsku* (stížnost č. 20309/02) a rozhodnutí ESLP ze dne 25. května 2004, ve věci *Cornelis proti Nizozemsku* (stížnost č. 994/03).

pachatelů, nesmí být však ve věci důkazem jediným). Na rozhodovací praxi Evropského soudu pro lidská práva odkázal i Nejvyšší soud České republiky v usnesení⁷⁶, v němž se vyjadřoval k výhradě odvolatele o nevěrohodnosti výpovědi spolupracujícího obviněného. V tomto rozhodnutí Nejvyšší soud ČR zdůraznil, že výpověď spolupracujícího obviněného představuje legitimní důkazní prostředek, který je však potřeba vždy hodnotit pečlivě s přihlédnutím k motivaci k výpovědi a hledět na zvýšené riziko její účelovosti. Taková výpověď tedy nesmí nikdy stát jako důkaz osamoceně. Také Ústavní soud řešil problematiku výpovědi spolupracujícího obviněného a její věrohodnosti.⁷⁷ Akcentoval potřebu maximálně obezřetného přístupu obecných soudů při posuzování věrohodnosti takové výpovědi. Uvedl, že považuje za nutné její kritické a obzvláště důkladné zhodnocení, neboť vidina mimořádného snížení trestu odnětí svobody pod dolní hranici trestní sazby či upuštění od potrestání představuje pro spolupracujícího obviněného motivaci k tomu vypovídat co nejvíce účelově tak, aby se orgánům činným v trestním řízení zavděčil tím, že jim usnadní důkazní pozici. Při takovém hodnocení by tedy měly být pečlivě posouzeny zejména osobnostní rysy obviněného, jeho motivace ke spolupráci s orgány činnými v trestním řízení a soulad jím podané výpovědi s dalšími důkazy shromážděnými ve věci. Ústavní soud však zdůraznil, že navzdory možnému riziku považuje institut spolupracujícího obviněného za legitimní nástroj trestního řízení, který vyhovuje požadavkům právního státu. Na závěr upozornil na skutečnost, že aplikaci tohoto institutu je vždy potřeba podrobit velmi přísným nárokům.

S ohledem na zásadu přiměřenosti si lze klást otázku, do jaké míry je nutné institut korunního svědka či spolupracujícího obviněného do právního řádu zakotvit. Trestná činnost organizovaného zločinu je mimořádně nebezpečná a vzhledem k možnostem organizovaných zločineckých skupin vyhýbat se trestnímu postihu považují za důležité a potřebné motivovat osoby podílející se na této trestné činnosti k výpovědi proti zbytku skupiny. Aby však ke spolupráci s orgány činnými v trestním řízení tyto osoby přivolily, požadují co největší zvýhodnění, v ideálním případě poskytnutí beztrestnosti. Beztrestnost však považují za příliš velkou výhodu a zejména v jejím poskytnutí shledávám přílišný rozpor s celým dosavadním systémem trestního práva a částečně

---

⁷⁶ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 12. prosince 2012, sp. zn. 7 Tdo 1315/2012.

⁷⁷ Usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 13. března 2014, sp. zn. III. ÚS 859/13, U 4/72 SbNU 575.

také s ochranou společnosti. Z těchto důvodů považuji za dostačující možnost zvýhodnění obviněného udělením statusu spolupracujícího obviněného a výhod s ním spojených. Osoba, která s orgány činnými v trestním řízení spolupracuje, sice poskytne důležité informace a přispěje tím ke společensky prospěšnému cíli, tj. odhalení skupiny organizovaného zločinu a její trestné činnosti, nicméně je dle mého názoru zapotřebí mít stále na paměti, že se tato osoba dobrovolně a vědomě sama podílela na trestné činnosti, a to ať jakoukoliv měrou. Domnívám se, že by nad ní tedy měla být vyslovena vina, čímž by měla být pro společnost stigmatizována a soud by jí měl uložit přiměřený trest modifikovaný s ohledem na přínos její pomoci. Dle mého názoru za takových podmínek spíše dochází k naplnění jedné z důležitých funkcí trestního práva – funkci preventivní. Naplnění této funkce spatřuji ať již v rovině generální prevence, kdy působí odrazujícím způsobem na společnost, tak v rovině individuální prevence. Domnívám se, že spolupracující obviněný si napříště velice dobře rozmyslí, zda bude znovu páchat trestnou činnost, protože vezme v potaz tu skutečnost, že trest ho stejně nemine. Pokud by existovala možnost přiznání statusu korunního svědka a s ním v konečném důsledku získání beztrestnosti, pachatelé by nebyli tolik motivováni zdržet se páchání další trestné činnosti, protože by doufali, že v případě odhalení znovu splní podmínky pro přiznání statusu korunního svědka a získají beztrestnost, takže se nemají čeho obávat. V souladu se zásadou přiměřenosti považuji u institutu spolupracujícího obviněného také skutečnost, že v rámci zohledňování jím poskytnuté spolupráce je zvažována závažnost trestného činu, který spáchal a závažnost trestné činnosti, kterou napomohl odhalit.

Dalším, velmi významným bodem, který je s ohledem na institut korunního svědka diskutován, je rozpor tohoto institutu se zásadou legality, na které se celý český trestní proces zakládá. Zásada legality upravená v § 2 odst. 3 tr. řádu, představuje jednu ze základních zásad trestního řízení, na základě které má státní zástupce povinnost stíhat všechny trestné činy, o nichž se dozví.⁷⁸ V posledních letech zákonodárce stále častěji tuto základní zásadu prolamuje, když do trestních předpisů včleňuje prvky oportunity⁷⁹,

---

⁷⁸ Tato povinnost státního zástupce vyplývá také z § 4 odst. 1 písm a) zákona č. 283/1993, o státním zastupitelství.

⁷⁹ Například využití odklonů v trestním řízení. Odklony jsou prostředky umožňující vyřízení trestní věci jinak než rozhodováním soudu o vině a trestu v hlavním líčení, řadíme mezi ně dohodu o vině a trestu (§ 175a tr. řádu), podmíněné zastavení trestního stíhání (§ 307), narovnání (§ 309), podmíněné odložení

proč by tedy nemohla společnost akceptovat prolomení této zásady také v souvislosti s institutem korunního svědka? Na misce vah stojí v tomto případě dva důležité zájmy společnosti, tj. zájem na rozkrývání a trestání závažné organizované kriminality a zájem na potrestání jednotlivce, který páchal závažnou trestnou činnost. Za takové situace je zapotřebí zvážit, kterému zájmu bude dána přednost. S ohledem na výše uvedené závěry o významu generální a individuální prevence u spolupracujícího obviněného bych v tomto případě dala přednost zájmu na potrestání jednotlivce. Z tohoto důvodu se domnívám, že ač je efekt, kterého by mohlo být použitím korunního svědka dosaženo, bezesporu velmi významný a důležitý, myslím, že by v českém právním řádu tento institut neměl být zakotven. Naopak u institutu spolupracujícího obviněného neshledávám se zásadou legality rozpor, protože i když státní zástupce obviněnému přizná status spolupracujícího obviněného, vede se proti němu trestní řízení a dojde k vyslovení viny nad jeho jednáním.

Lze se setkat s názorem, že ve prospěch spolupráce s osobami, jenž se podílely na trestné činnosti organizované zločinecké skupiny, zní princip efektivitativy trestního řízení, který úzce souvisí také s principem hospodárnosti. Orgány činné v trestním řízení mohou díky takové spolupráci odhalit závažnou trestnou činnost organizovaných zločineckých skupin při vynaložení menších materiálních finančních a personálních prostředků.⁸⁰ S tímto konstatováním však částečně nesouhlasím. Sice nedojde k vynaložení takových finančních prostředků, k jakým by došlo při snaze rozkrýt organizovanou kriminalitu běžnými způsoby vyšetřování, ale pokud bude korunnímu svědkovi či spolupracujícímu obviněnému poskytnuta ochrana podle zákona o zvláštní ochraně svědka (viz níže podkapitola 4.6 Spolupracující obviněný a zákon o zvláštní ochraně svědka), bude tento postup velmi nákladný, neboť na změnu identity této osoby a její přestěhování vynaloží stát značné finanční obnosy. Tato skutečnost bývá společností přijímána s rozpaky, neboť občané vnímají spolupracující osoby jako bývalé „mafíány“, na jejichž ochranu by měl stát vynakládat prostředky z veřejných rozpočtů,

---

návrhu na potrestání (§ 179g) a odstoupení od trestního stíhání podle § 70 a 71 ZSVM. Více viz JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo procesní*. 3. aktual. a dopl. vyd. Praha: Leges, 2013, s. 149 a 739-775.

⁸⁰ NETT, Alexander. *Spolupracující obviněný přínosy a rizika nové právní úpravy*. In. DÁVID, Radovan; SEHNÁLEK, David; VALDHANS, Jiří (eds.). *Dny práva - 2010: 4. ročník mezinárodní konference pořádané Právnickou fakultou Masarykovy univerzity* [CD-ROM]. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2010. Spisy Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně, sv. 378. Dostupné z: http://www.law.muni.cz/sborniky/dny_prava_2010/files/sbornik.html Dny práva 2010: Právnická fakulta Masarykovy univerzity, Česká republika. s. 122.

do nichž odvádí finance jako daňoví poplatníci. V tomto ohledu však považuji za nutné podotknout, že pokud porovnáme náklady na ochranu spolupracujících osob se škodami, které vznikají v souvislosti s činností organizovaného zločinu, rozhodně se vyplatí finanční prostředky na ochranu spolupracujících osob vynaložit a snažit se tak omezovat aktivity organizovaného zločinu. Stát totiž vynakládá finanční prostředky nejen na samotný boj s organizovaným zločinem, ale zejména na důsledky s ním související, tedy například na vyšetřování kriminality uživatelů návykových a psychotropních látek a na řešení sociálních důsledků s jejich užíváním spojených.

V souvislosti s institutem korunního svědka je také někdy uváděno, že by se jeho použití mohlo citelně dotknout zájmů poškozeného, a to za předpokladu, že by nebyla v zákoně výslovně stanovena povinnost korunního svědka nahradit poškozenému způsobenou majetkovou škodu, nemajetkovou újmu nebo vydat bezdůvodné obohacení. Kvůli tomu, že by zákon zaručoval korunnímu svědkovi beztrestnost, by mohlo dojít ke krácení nároku poškozeného na náhradu škody. Jediný problém v této situaci spatřuji v tom, že poškozený by nemohl v trestním řízení uplatnit nárok na náhradu škody, ale musel by nárok uplatnit v civilním řízení. Vzhledem k tomu, že podmínkou získání statusu korunního svědka by však byla skutečnost, že se pachatel ke spáchanému trestnému jednání doznal, poškozený by měl v řízení jako žalobce dostatečné důkazní prostředky pro prokázání svých tvrzení o tom, že mu byla způsobena škoda, kdo jí způsobil, v jaké výši a příčinná souvislost mezi způsobenou škodou a jednáním korunního svědka. Uplatnění nároku poškozeného tedy neshledávám problematickým, avšak uznávám, že by mohlo dojít k zásahu do práv oběti trestného činu.⁸¹ Oběť by v takovém případě mohla pocítovat nedostatečnou satisfakci, neboť by nebyla v řízení vyslovena vina pachatele a nebyl by mu uložen trest.

Na základě výše uvedeného se domnívám, že institut spolupracujícího obviněného za předpokladu, že bude jeho získání umožněno všem obviněným za stejných podmínek, nepředstavuje takové rozpory s právním řádem, které by bylo možné považovat za nesouladné s principy demokratického právního státu. Institut korunního svědka považuji za více kontroverzní, avšak také u něj neshledávám tak markantní rozpor s českým právním řádem, aby nemohl být v žádném případě součástí právního

---

⁸¹ K definici oběti viz § 2 odst. 2 zákona č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů a o změně některých zákonů.

řádu. Dle mého názoru by však institut korunního svědka do českého právního řádu neměl být zakotven, protože jak jsem již výše uvedla, považuji za dostačující výhody poskytované spolupracujícím osobám v rámci institutu spolupracujícího obviněného.

3. Počáteční snahy o zakotvení institutu korunního svědka a spolupracujícího obviněného do české legislativy

Jelikož nárůst organizované kriminality nastal v České republice až v porevoluční době, lze snahy o zařazení institutu korunního svědka do českého právního řádu datovat po roce 2000. Bylo zřejmé, že v českém právním řádu není úprava prostředků boje proti organizovanému zločinu dostatečná. Určitý postup vpřed sice znamenala novelizace trestního zákona v roce 1995, provedena zákonem č. 152/1995 Sb., která začlenila do trestního zákona některá ustanovení související se zločinným spolením, ani tato změna však nepřinesla výrazné zlepšení situace. Z tohoto důvodu se jevílo jako vhodné učinit opatření, která by napomohla objasňování této velmi závažné trestné činnosti v podobě organizované kriminality efektivněji.

V řadách odborné veřejnosti se vedla diskuze, zda má česká právní úprava institut korunního svědka obsahovat či ne.⁸² Existovalo mnoho příznivců, ale také nemálo odpůrců institutu korunního svědka a postupů s ním spojených. Ze strany Ministerstva vnitra České republiky vzešla iniciativa k zahájení prací na návrhu novely trestního řádu a trestního zákoníku, který by mimo jiné obsahoval úpravu dvou nových trestněprocesních institutů – korunního svědka a spolupracujícího obviněného.⁸³ Návrh zpracovalo ministerstvo vnitra ve spolupráci s ministerstvem spravedlnosti a v roce 2002 jej předložilo do připomínkového řízení. Důvodová zpráva k návrhu konstatovala, že *„zakotvením institutu korunního svědka sice dojde k určitému prolomení zásad legality a oficiality trestního řízení ve prospěch zásady oportunity, předkládaný návrh však vychází z předpokladu, že zájem státu na rozbití zločinných struktur, do nichž je obtížné proniknout, převyšuje zájem státu na postihu jednotlivce, který se přímo nebo nepřímo na trestné činnosti podílel a který umožnil odhalení a usvědčení spolupachatelů a spolupodílníků závažné trestné činnosti“*. V souvislosti se zavedením institutu korunního svědka mělo také dojít k úpravě zákona o zvláštní ochraně svědka a

---

⁸² Např. MUSIL, Jan. Korunní svědek – ano či ne? *Trestní právo*. 2003, roč. 3, č. 4, s. 21-24., MUSIL, Jan. Korunní svědek – ano či ne? *Trestní právo*. 2003, roč. 3, č. 5, s. 9-15., CHMELÍK, Jan. Úvahy k agentu provokatérovi a korunním svědkovi. *Kriminalistika*. 2005, roč. 38, č. 1, s. 69-74., VANTUCH, Pavel. K návrhu právní úpravy institutu „korunního svědka“. *Trestněprávní revue*. 2003, roč. 2, č. 3, s. 77-82.

⁸³ Návrh se týkal zejména změn v trestním řádu v souvislosti s navrhovaným přijetím nového trestního zákoníku a byl v něm také zapracován institut trestní odpovědnosti právnických osob.

ke změně ustanovení § 55 odst. 2 tr. řádu a § 209 tr. řádu, která obsahují institut anonymního svědka.

První čtení vládního návrhu zákona se v Poslanecké sněmovně konalo dne 14. října 2004. Mezi prvním a druhým čtením zákona však předložila Poslanecké sněmovně téměř shodný návrh úpravy spolupracujícího obviněného a korunního svědka také skupina poslanců. Vládní návrh byl po schválení Poslaneckou sněmovnou dne 8. února 2006 Senátem zamítnut a Poslanecká sněmovna ho následně nepřijala. Podobně nepříznivý osud měl také poslanecký návrh zákona. Poslanecká sněmovna ho schválila dne 11. května 2005, Senát ho však dne 23. června 2005 zamítl.

Mezi senátory převládli odpůrci tohoto institutu, jež považovali absenci sankce u zločince podílejícího se na činnosti organizovaného zločinu za nepřijatelnou. Návrh byl Poslanecké sněmovně vrácen, ta setrvala na původním návrhu a Senát přehlasovala, prezident republiky ovšem využil v tomto případě svého práva veta, takže k legislativnímu zakotvení korunního svědka ani spolupracujícího obviněného nedošlo. Prezident odůvodnil veto ve svém stanovisku ze dne 15. září 2005, přičemž zdůraznil především fakt, že k přijetí takto důležitého zákona by nemělo dojít pouze těsnou většinou Poslanecké sněmovny, nýbrž by s ním měla souhlasit většina obou komor Parlamentu České republiky. Další slabinu zákona spatřoval prezident ve skutečnosti, že by přijetí zákona přineslo změnu tradičního chápání pojmu spravedlnosti a práva, protože by přestal platit princip, že každý pachatel má být za svou trestnou činnost potrestán, čímž by došlo k oslabení vnímání státu jako garanta spravedlnosti a v souvislosti s tím by hrozila destabilizace dosavadního právního vědomí. S kritikou se také setkal přesun rozhodovací pravomoci o tak závažné trestné činnosti ze soudu na státního zástupce, neboť prezident zdůraznil, že odpovědnost za posouzení trestného činu a případné uložení trestu má vždy nést soud. Tehdejší platnou úpravu v trestních předpisech shledával dostačující, neboť poskytovala u pachatelů, kteří se k trestné činnosti doznali a nabídli pomoc při objasnění jiné trestné činnosti, možnost využití institutu podmíněného zastavení trestního stíhání, polehčující okolnosti nebo mimořádného snížení trestu.⁸⁴

---

⁸⁴ Více viz Stanovisko prezidenta republiky ze dne 15. září 2005, jímž vrátil Poslanecké sněmovně zákon, kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších

Mnohé trestněprávní autority na rozdíl od většiny senátorů a prezidenta republiky návrh novely zákona vnímaly v pozitivním světle. Například J. Musil ho shledával vhodným a možným prostředkem k naplnění očekávaných cílů.⁸⁵ Také P. Vantuch považoval návrh za celkově kvalitně zpracovaný.⁸⁶ Ke kritice prezidenta republiky lze podotknout, že lze sice souhlasit s myšlenkou, že korunní svědek a spolupracující obviněný nejsou plně v souladu se zásadami trestního procesu, nicméně velmi vysoká společenská závažnost organizovaného zločinu vyvolává potřebu činit určité kompromisy i za cenu rozporu s klasickými zásadami trestního řízení, jinak by organizovaná trestná činnost zůstávala i nadále nepotrestána. Jak již bylo naznačeno v podkapitole 1.7 Nebezpečnost organizovaného zločinu, obava společnosti před tímto druhem kriminality je velká a při rozrůstání organizované kriminality může v konečném důsledku docházet až k destabilizaci státu. Z tohoto důvodu se domnívám, že je menším rizikem řádně legislativně zakotvit určité instituty, které napomohou v boji s organizovanou kriminalitou, nežli striktně lpět na zásadách trestního procesu za cenu rozrůstání zločineckých struktur. Při používání takovýchto prostředků je ovšem důležité zabraňovat možnosti jejich zneužití a aplikovat je pouze v nutných případech. Jak jsem však již zdůvodňovala v předchozí kapitole, nejsem zastáncem institutu korunního svědka a domnívám se, že pro potřeby efektivního boje s organizovaným zločinem postačí úprava institutu spolupracujícího obviněného.

S konstatováním prezidenta, že tehdy platná právní úprava poskytovala dostatečné možnosti při objasňování organizované trestné činnosti z mého pohledu také nelze souhlasit. Tehdy platná ustanovení, která bylo možno použít při spolupráci s osobami zapojenými do organizovaného zločinu, rozhodně neposkytovala obviněným dostatečnou záruku výhod, a tudíž ani motivaci poskytovat informace vedoucí k objasnění trestné činnosti.

Za neopodstatněný rovněž považuji argument týkající se přesunu odpovědnosti za posouzení trestného činu a pravomoci uložit trest ze soudu na státního zástupce, neboť státní zástupce by v případě korunního svědka nerozhodoval o uložení trestu, ale

---

předpisů, a zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů, sněmovní tisk 802/7. Dostupné z: http://www.psp.cz/sqw/historie_sqw?o=4&t=802.

⁸⁵ Viz MUSIL, Jan. Korunní svědek – ano či ne? *Trestní právo*. 2003, roč. 3, č. 4, s. 23.

⁸⁶ VANTUCH, Pavel. K návrhu právní úpravy institutu „korunního svědka“. *Trestněprávní revue*. 2003, roč. 2, č. 3, s. 81.

v konečném důsledku o zastavení trestního stíhání, o kterém v již tehdy platné právní úpravě trestního řádu mohl rozhodovat i v jiných věcech (například při možnosti zastavení trestního stíhání podle § 172 odst. 2 písm. c) tr. řádu). V případě rozhodování státního zástupce o udělení statusu spolupracujícího obviněného nese odpovědnost za posouzení trestného činu a uložení modifikovaného trestu soud. Státní zástupce pouze v průběhu přípravného řízení zhodnotí, zda by mohla pomoc obviněného vést k odhalení a usvědčení pachatelů závažné kriminality. V tomto ohledu lze ovšem uvažovat nad skutečností, zda by neměla být rozhodovací pravomoc v těchto případech svěřena nadřízenému státnímu zástupci nebo rovnou vždy nejvyššímu státnímu zástupci, čímž by došlo k zajištění jednoty při uplatňování těchto institutů.

Vládní i poslanecký návrh obsahovaly jak institut korunního svědka, tak spolupracujícího obviněného. Právní úprava korunního svědka měla být dle poslaneckého návrhu obsažena ve třetí části hlavy XX. trestního řádu v nově vytvořeném oddílu s názvem „Podmíněné přerušování trestního stíhání a spolupracující obviněný“, a to v § 306b a 306c tr. řádu. Navrhované ustanovení § 306b tr. řádu stanovovalo možnost státního zástupce v přípravném řízení za určitých okolností podmíněně přerušit trestní stíhání obviněného. Bylo podle něj možné tak učinit pouze v případě, pokud by se státní zástupce domníval, že je to s ohledem na objasnění zvláště závažného trestného činu důležité a obviněný by splnil určité podmínky. Mezi takové podmínky návrh řadil jako základní předpoklad, že obviněný musí oznámit státnímu zástupci skutečnosti způsobivé významně přispět k objasnění zvláště závažného trestného činu spáchaného členy organizované skupiny nebo ve prospěch zločinného spolčení nebo takové skutečnosti, které pomohou zabránit pokusu nebo dokonání takového trestného činu. Zároveň by se obviněný musel zavázat k podání úplné a pravdivé výpovědi o takových skutečnostech v řízení před soudem, ve kterém by měl posléze při podání výpovědi postavení svědka. Další kroky představovala nutnost učinění svobodného a vážně míněného doznání obviněného k trestnému činu, pro něž byl trestně stíhán, příslib vydání prospěchu z tohoto trestného činu a učinění opatření k náhradě nebo jinému odčinění způsobené škody. V neposlední řadě zákon požadoval, aby s podmíněným přerušováním trestního stíhání obviněný souhlasil. Za předpokladu kumulativního splnění všech těchto podmínek by státní zástupce přihlédl zejména k osobě obviněného, okolnostem případu a povaze a následkům trestného činu, k němuž

se obviněný doznal a porovnal by jej se závažností trestného činu, k jehož objasnění se zavázal.

Tvůrci návrhu si uvědomili skutečnost, že se navrhovaná právní úprava dostává do rozporu s některými z důležitých principů trestního řízení, protože dochází především k nedůslednému dodržení povinnosti státního zástupce stíhat všechny trestné činy, o kterých se dozví⁸⁷, a je tudíž nutné upravit zákonné limity užívání těchto institutů. Návrh proto v § 306b odst. 2 tr. řádu stanovil případy, ve kterých nepovoloval trestní stíhání podmíněně přerušit. Jednalo se o situace, kdy trestným činem, k němuž se obviněný doznal, způsobil smrt nebo těžkou újmu na zdraví, případy, ve kterých se obviněný ve vztahu ke spáchanému trestnému činu považoval za zvlášť nebezpečného recidivistu⁸⁸, dále pokud byl spáchaný trestný čin závažnější než ten, k jehož objasnění se obviněný zavázal, nebo pokud se na spáchání objasňovaného zvlášť závažného trestného činu podílel jako organizátor nebo návodce.

Postup při podmíněném přerušení trestního stíhání měl vypadat následovně. Státní zástupce by obviněného poučil o jeho právech a o podstatě institutu podmíněného přerušení trestního stíhání a poté by ho vyslechl ke skutečnostem způsobilým významně přispět k objasnění nebo překažení spáchání zvlášť závažného trestného činu, k učiněnému doznání a k tomu, zda si je vědom důsledků rozhodnutí o podmíněném přerušení trestního stíhání. Pokud by došlo ze strany obviněného k neplnění povinností, ke kterým se zavázal, nebo by orgány činné v trestním řízení posléze dospěly ke zjištění skutečností, které by byly v nesouladu s podmíněným přerušením trestního stíhání, rozhodl by státní zástupce, že se v trestním stíhání bude pokračovat. Obviněný a poškozený byli dle návrhu oprávněni proti všem rozhodnutím učiněným státním zástupcem v souvislosti s podmíněným přerušením trestního stíhání podat stížnost s odkladným účinkem.

Možnost využití podmíněného přerušení trestního stíhání návrh zákona formuloval pouze jako postup použitelný ve stadiu přípravného řízení, přičemž pro stadium řízení před soudem ho neumožňoval. K této skutečnosti lze namítat, že v praxi by mohlo dojít k situaci, kdy by se v průběhu řízení před soudem strana obžaloby nacházela v důkazní

---

⁸⁷ Viz § 2 odst. 3 tr. řádu.

⁸⁸ Podle § 41 odst. 1 tr. zákona.

nouzi⁸⁹ a obviněný by byl ochoten poskytnout důležité informace způsobilé významně přispět k objasnění zvláště závažného trestného činu, ač spolupráci s orgány činnými v trestním řízení v přípravném řízení například z obavy o svůj život nakloněn nebyl. Z důvodu nemožnosti získání podstatných benefitů by tak však obviněný v řízení před soudem neučinil a obžaloba by před soudem neobstála. Tvůrci návrhu argumentovali tím, že v řízení před soudem by již nemělo docházet ke změně procesního postavení obviněného z obviněného na svědka a činilo by potíže určit, kdo bude v tomto stadiu řízení o podmíněném přerušení trestního stíhání rozhodovat, zda stále státní zástupce nebo již soudce. Tyto argumenty však považují za zcela bezpředmětné, neboť nevidím důvod, proč by nemohlo dojít ke změně procesního postavení obviněného v takto závažných případech. Systém rozhodování o podmíněném přerušení trestního stíhání by mohl být jistě vyřešen například stanovením příslušnosti soudu vyššího stupně, který by rozhodl na návrh státního zástupce nebo obviněného. Předestřená situace by ovšem mohla být řešena i za použití dosavadních ustanovení trestního řádu. Soud by mohl postupovat podle ustanovení § 221 odst. 1 tr. řádu a vrátit státnímu zástupci věc k došetření s odůvodněním, že výsledky hlavního líčení ukazují na podstatnou změnu okolností případu a k objasnění věci je nutné provést další šetření. Státní zástupce by poté mohl rozhodnout o podmíněném zastavení trestního stíhání. Dále by bylo možné uvažovat o užití ustanovení § 182 tr. řádu, podle něhož by státní zástupce mohl vzít obžalobu zpět a poté pokračovat v přípravném řízení. Vzhledem k tomu, že tak může státní zástupce učinit po zahájení hlavního líčení pouze, pokud obžalovaný netrvá na pokračování, přicházelo by zřejmě v úvahu částečné zpětvzetí obžaloby učiněné v části týkající se některého ze skutků nebo některé z osob. Jednalo by se tak o skutek spáchaný obviněným, který se rozhodl s orgány činnými v trestním řízení spolupracovat. Pokud by dal obviněný s takovým postupem souhlas, vrátila by se jeho věc do přípravného řízení, kde by státní zástupce mohl standardně rozhodnout o podmíněném přerušení trestního stíhání.⁹⁰

---

⁸⁹ Sice by k takovým situacím nemělo docházet, neboť státní zástupce má být před tím, než podá obžalobu schopen posoudit, jestli výsledky vyšetřování dostatečně odůvodňují postavení obviněného před soud, nicméně v praxi se lze setkat s případy, kdy tomu tak není. Může také dojít k situaci, kdy sice před podáním obžaloby existuje dostatek důkazů nasvědčujících tomu, že byl spáchan trestný čin, nicméně v řízení před soudem následně dojde ke změně důkazní situace a obžaloba neunese důkazní břemeno.

⁹⁰ VANTUCH, Pavel. K návrhu právní úpravy institutu „korunního svědka“. *Trestněprávní revue*. 2003, roč. 2, č. 3., s. 81 – 82.

Lze konstatovat, že dočasné přerušení trestního stíhání obviněného by představovalo velký zásah do celého systému českého trestního práva procesního, zejména do základních procesních zásad. Z toho důvodu se nabízí uvažovat o možnosti, aby o dočasném přerušení trestního stíhání rozhodoval vrchní či rovnou nejvyšší státní zástupce. Takováto úprava by měla rovněž tu výhodu, že by byla zajištěná jednotná praxe při její aplikaci.

V ustanovení § 306c tr. řádu se návrh zabýval zastavením trestního stíhání u osoby obviněného, u kterého došlo k podmíněnému přerušení trestního stíhání podle § 306b tr. řádu. Státní zástupce mohl rozhodnout o zastavení trestního stíhání až poté, co bylo trestní stíhání zvláště závažného trestného činu, k jehož objasnění se obviněný zavázal, pravomocně ukončeno. Tato podmínka byla formulována z důvodu, že až ve chvíli pravomocného ukončení věci lze vyhodnotit, zda obviněný splnil všechny zákonem stanovené podmínky. Dále by musely být ze strany obviněného splněny všechny podmínky, k nimž se před rozhodnutím o podmíněném přerušení trestního stíhání zavázal, a navíc by u něj nesmělo v době od učinění doznání dojít ke spáchání žádného úmyslného trestného činu. Pokud by potřebné podmínky obviněný nesplnil, státní zástupce by rozhodl o obnovení trestního stíhání, v němž by však nebylo možné přihlížet k prohlášení obviněného o jím spáchaném trestném činu, které učinil před dočasným přerušením trestního stíhání. Takovým postupem mělo být zajištěno, že k poskytnutí beztrestnosti dojde až v případě splnění všech zákonem stanovených podmínek a obviněný tak bude motivován k pravdivému sdělení všech skutečností a důkazů, které orgánům činným v trestním řízení pomohou rozkrýt strukturu organizovaného zločinu a zabránit jeho dalšímu působení.

Návrh stanovoval také fikci zastavení trestního stíhání, která by se uplatnila, pokud by nebylo trestní stíhání obviněného zastaveno do 5 let od pravomocného usnesení o dočasném přerušení trestního stíhání a tento stav by nezapříčinil obviněný.

V dalším ustanovení se návrh zabýval úpravou institutu spolupracujícího obviněného, který navrhoval v podstatě jako jakýsi doplněk institutu korunního svědka. Pokud by obviněný nesplnil všechny podmínky potřebné pro podmíněné přerušení trestního stíhání, ale zavázal by se k podání výpovědi a doznal se ke spáchanému skutku, mohl by být označen státním zástupcem v obžalobě jako spolupracující

obviněný, z čehož by obviněnému následně plynul možný benefit při ukládání trestu. Splnil-li by spolupracující obviněný svůj závazek podat úplnou a pravdivou výpověď v řízení před soudem a nespáchal by od doby, co se ke spáchanému skutku doznal, jiný úmyslný trestný čin, mohl by soud při ukládání trestu ocenit jím poskytnutou spolupráci při objasnění zvláště závažného trestného činu a snížit trest odnětí svobody pod dolní hranici trestní sazby.

Vládní návrh novely zákona obsahoval pro oba zmiňované instituty v podstatě totožná pravidla jako výše popsany návrh poslanecký. Zahrnoval shodné vytvoření dvoufázového procesního postupu přiznání beztrestnosti, tedy podmíněné přerušení trestního stíhání (nazvané dočasné přerušení trestního stíhání) a zastavení trestního stíhání. Obsahoval však oproti poslaneckému návrhu také možnost dočasného odložení trestního stíhání, jež by bylo možno využít v případech, kdy by se pachatel trestného činu rozhodl ke spolupráci s orgány činnými v trestním řízení ještě před zahájením trestního stíhání. Tímto postupem by se předešlo nutnosti trestní stíhání zahajovat a ihned ho dočasně přerušovat. Není však jasné, jak by byla věc definitivně ukončena za situace, kdy by korunní svědek opravdu dostal svým slibům a splnil všechny zákonem stanovené povinnosti. Trestní stíhání by nebylo zahájené, tudíž by ho ani nebylo možné zastavit. Vytvoření konstrukce možnosti definitivního odložení věci by zase znamenalo pro korunního svědka nejistotu, protože by tak nedošlo k vzniku překážky *rei iudicate*. Z těchto důvodů některé trestněprávní autority tento způsob řešení věci zavrhovaly.⁹¹

Zařazení institutu korunního svědka do trestního řádu bylo ve vládním návrhu navrhováno shodně jako v poslaneckém návrhu, tedy do třetí části hlavy XX. trestního řádu, oddíl měl však být nazván odlišně – „Řízení proti pachateli v mimořádných případech“. Název tohoto oddílu se však neshodoval s výrazem obviněný, jenž byl v celém oddílu používán.⁹² Úprava institutu spolupracujícího obviněného měla následovat hned v dalším ustanovení, konkrétně v § 306d tr. řádu, nazvaného „Zvláštní ustanovení o řízení proti spolupracujícímu obviněnému“. Další nepřesnost představovalo používání termínu „korunní svědek“ v důvodové zprávě k návrhu zákona,

---

⁹¹ Více viz MUSIL, Jan. Korunní svědek – ano či ne? *Trestní právo*. 2003, roč. 3, č. 5, s. 9.

⁹² P. Vantuch navrhoval v připomínkovém řízení změnu názvu na „Řízení proti obviněnému v mimořádných případech“.

přestože navrhovaná ustanovení § 306b a § 306c tr. řádu tento pojem přímo nepoužívala.

Povinnost doznání obviněného ke spáchané trestné činnosti, pro kterou je trestně stíhán, se nepochybně jeví jako vhodná podmínka. Značí jednak do jisté míry jeho kající postoj ke spáchanému jednání, jednak je potřeba k tomu aby jeho výpověď byla věrohodná, úplná a pravdivá vzhledem ke skutečnosti, že se ve většině případů bude jednat o osobu, která se na spáchání objasňovaného trestného činu určitým způsobem podílela. Vládní návrh ovšem požadoval, aby se obviněný doznal nejen ke skutku, pro který je trestně stíhán, ale ke všem trestným činům, které do té doby spáchal. Pokud by tak neučinil a posléze by vyšlo najevo, že spáchal trestný čin, který nezahrnul do svého prohlášení, pokračovalo by se v jeho trestním stíhání. Tento požadavek byl kritizován pro nadbytečnost, neboť institut korunního svědka nemá plnit účel zjišťování všech doposud spáchaných trestných činů pachatele, ale má sloužit k odhalení vyšetřovaného zvláště závažného trestného činu, pomoci v boji proti organizovanému zločinu a přispívat k rozkrytí a ničení zločinecké struktury. Vzhledem k bohaté kriminální minulosti většiny osob, které by o získání statusu usilovaly, a snaze jimi spáchané trestné činy utajit, by se tato podmínka mohla jevit pro obviněného jako demotivační, a tudíž ve výsledku kontraproduktivní. Obviněný by nechtěl odhalit všechnu dosud spáchanou trestnou činnost, na druhou stranu by se obával, že některý z trestných činů později vyjde najevo a trestní stíhání nakonec nebude zastaveno. Z toho důvodu by se rozhodl raději s orgány činnými v trestním řízení nespolupracovat a doufal by, že bez poskytnutí jeho výpovědi nebude objasněna ani trestná činnost organizované skupiny, na jejímž spáchání se podílel. Předkladatelé návrhu odůvodňovali existenci této podmínky skutečností, že by mohlo činit potíže, pokud by vyšlo najevo spáchání trestného činu nepokrytého rozhodnutím o zastavení trestního stíhání. Problém by nastal u osob, jejichž trestní stíhání bylo zastaveno na základě udělení statusu korunního svědka a tato osoba by byla zařazena do programu zvláštní ochrany svědků. V takovém případě by orgány činné v trestním řízení musely dle zásady oficiality zahájit trestní stíhání, při kterém by však z důvodu změny totožnosti a ukrytí této osoby na utajovaném místě vznikaly praktické problémy. Jedno z možných řešení, jak takovým situacím předcházet, by představovala zákonná úprava samostatného důvodu zastavení trestního stíhání nebo odložení věci v případě dodatečně zjištěných trestných činů

korunního svědka. Taková možnost by se však jistě z důvodu společenské závažnosti nemohla vztahovat na závažnější trestnou činnost.⁹³

V obou návrzích lze spatřovat jistou nedokonalost v podobě absence poskytnutí výslovné zákonné záruky obviněnému, že při splnění všech zákonných podmínek bude jeho trestní stíhání zastaveno s účinky zastavení trestního stíhání dle § 11 odst. 1 písm. f) trestního řádu.⁹⁴

---

⁹³ MUSIL, Jan. Korunní svědek – ano či ne? *Trestní právo*. 2003, roč. 3, č. 4, s. 23-24.

⁹⁴ VANTUCH, Pavel. Institut spolupracujícího obviněného a návrh na jeho novelizaci. *Trestní právo*. 2011, roč. 11, č. 10, s. 9.

4. Spolupracující obviněný v českém právním řádu v současnosti

4.1 Zakotvení institutu spolupracujícího obviněného

V souvislosti s přijetím trestního zákoníku došlo k novelizaci trestního řádu a dalších souvisejících zákonů. V roce 2008 byl Parlamentem schválen, a na počátku roku 2009 prezidentem republiky podepsán, vládní návrh zákona č. 41/2009 Sb., o změně některých zákonů v souvislosti s přijetím trestního zákoníku (dále jen „zákon č. 41/2009 Sb.“), který nabytí účinnosti společně s trestním zákoníkem dne 1. 1. 2010. Tento zákon obsahoval také právní úpravu spolupracujícího obviněného. Lze konstatovat, že spolupracující obviněný představuje v českém právním řádu stále relativně nový institut, který je zejména kvůli značným nedostatkům a nepřesnostem ve znění zákona používán jen zřídka.⁹⁵

Po mnoha proběhlých diskuzích, zda zařadit do návrhu zákona také institut korunního svědka, dospěl zákonodárce k závěru, že z důvodu velkého zásahu do zásad trestního procesu, ke kterým by při jeho použití docházelo, součástí právního pořádku prozatím nebude. Nebylo však možné přehlížet fakt, že organizovaná kriminalita patří k nejzávažnějším problémům soudobé společnosti a vyvstává potřeba proti ní bojovat. Zákonodárce chtěl rovněž zohlednit závazky vyplývající pro Českou republiku z mezinárodních smluv a to z Rezoluce Rady Evropské unie č. 497Y0111(01) ze dne 20. 12. 1996 o jednotlivcích, kteří spolupracují při soudním řízení v boji proti mezinárodně organizovanému zločinu a z již zmíněné Úmluvy OSN proti nadnárodnímu organizovanému zločinu. Oba dokumenty vyzývají signatáře k přijetí takových opatření, která budou dostatečně podněcovat osoby podílející se na páčání zvláště závažné trestné činnosti ke spolupráci v trestním řízení. Takovou motivaci představují především benefity v podobě moderace výše trestu, jiného způsobu výkonu trestu⁹⁶ nebo zajištění opatření, která zabezpečí ochranu spolupracujících osob, jejich rodiny a jim blízkých osob před mstou ze strany organizované zločinecké skupiny.

---

⁹⁵ K využívání institutu spolupracujícího obviněného viz podkapitola 4.10 Četnost využívání institutu spolupracujícího obviněného v praxi a příloha č. 2.

⁹⁶ K odlišnému způsobu výkonu trestu spolupracujících obviněných viz podkapitola 4.3 Motivace obviněného ke spolupráci.

Přiznávání těchto výhod spolupracujícím osobám by mělo být způsobilé napomoci orgánům činným v trestním řízení k odstranění důkazní nouze při vyšetřování organizované kriminality, protože motivuje obviněné k poskytnutí důležitých informací o trestné činnosti páchané organizovanou skupinou či organizovanou zločineckou skupinou. Tvůrci zákona č. 41/2009 Sb. tato mezinárodní doporučení zohlednili právě v úpravě institutu spolupracujícího obviněného.

Ač představa zákonodárce byla jiná, k využití spolupracujícího obviněného od roku 2010 v praxi nedocházelo příliš často a závažná trestná činnost organizovaných skupin tak z velké části zůstávala stále neodhalena a nepotrestána. Snahu o zlepšení situace projevilo Ministerstvo spravedlnosti ČR, které v květnu roku 2011 předložilo do připomínkového řízení návrh novely trestního zákoníku a trestního řádu. Novela si mimo jiné kladla za cíl rozšířit využití institutu spolupracujícího obviněného prostřednictvím možnosti poskytnutí větších výhod. V praxi docházelo nejednou k situaci, kdy obviněný chtěl s orgány činnými v trestním řízení navázat spolupráci, doznat se ke spáchanému trestnému činu a poskytnout informace vedoucí k objasnění trestné činnosti organizované skupiny, jejímž byl členem. Po zjištění možné „odměny“ za jeho počínání a po zhodnocení rizik, které by mu takové jednání přineslo, však od myšlenky spolupráce upustil. Obviněný považovali povinnosti kladené na ně zákonem za nepřiměřeně přísné a neúměrné poskytovaným výhodám. Dožadovali se garance zastavení trestního stíhání nebo v případě uznání vinnými upuštění od potrestání, přičemž novela jim v požadavku možné beztrestnosti částečně vyšla vstříc.

Ustanovení o spolupracujícím obviněném se nachází systematicky v X. hlavě trestního řádu, která nese název „Zahájení trestního stíhání, další postup v něm a zkrácené přípravné řízení“. V rámci této hlavy došlo k zařazení spolupracujícího obviněného do sedmého oddílu, jedná se tedy o institut aplikovatelný v přípravném řízení v souvislosti s podáním obžaloby. Začlenění mezi ustanovení týkající se obžaloby považují za zcela pochopitelné a logické, neboť obviněný získává status spolupracujícího obviněného až ve chvíli, kdy ho státní zástupce takto v obžalobě označí.

Podstata institutu spolupracujícího obviněného spočívá v rozhodnutí obviněného spolupracovat s orgány činnými v trestním řízení, kdy učiněním doznání a poskytnutím

relevantních informací o činnosti celé skupiny zjednoduší složité, ve většině situací až nemožné prokazování viny v případech mimořádně závažné kriminality, kterou organizovaný zločin nepochybně představuje.⁹⁷

4.2 Vymezení pojmu spolupracujícího obviněného v trestním řádu

Pojem spolupracujícího obviněného vymezuje v trestním řádu jedině ustanovení, tj. § 178a tr. řádu, které se člení na tři odstavce. V prvním odstavci zákonodárce stanovil poměrně přísné podmínky, za kterých lze obviněného za spolupracujícího označit: „v řízení o zločinu může státní zástupce v obžalobě označit obviněného za spolupracujícího, jestliže obviněný

a) oznámí státnímu zástupci skutečnosti, které jsou způsobilé významně přispět k objasnění zločinu spáchaného členy organizované skupiny, ve spojení s organizovanou skupinou nebo ve prospěch organizované zločinecké skupiny a zaváže se podat jak v přípravném řízení, tak i v řízení před soudem úplnou a pravdivou výpověď o těchto skutečnostech,

b) dozná se k činu, pro který je stíhán, přičemž nejsou důvodné pochybnosti o tom, že jeho doznání bylo učiněno svobodně, vážně a určitě, a

c) prohlásí, že souhlasí s tím, aby byl označen jako spolupracující obviněný,

a považuje-li státní zástupce takové označení za potřebné vzhledem k povaze trestného činu, k jehož objasnění se obviněný zavázal, a to i s přihlédnutím k trestnému činu uvedenému v doznání obviněného, k osobě obviněného a k okolnostem případu, zejména zda a jakým způsobem se obviněný podílel na spáchání trestného činu, k jehož objasnění se zavázal a jaké následky svým jednáním způsobil“.

Především je nutné zdůraznit, že se musí jednat vždy o obviněného, tudíž osobu, proti které bylo již zahájeno trestní stíhání, a že zákon poskytuje oprávnění k udělení tohoto statusu pouze státnímu zástupci v obžalobě. Z toho vyplývá, že institut spolupracujícího obviněného lze přiznat pouze v rámci přípravného řízení a nikoli již v řízení před soudem. Neumožnění přiznání statusu spolupracujícího obviněného v řízení před soudem považují za nedostatek současné právní úpravy, protože obviněný

---

⁹⁷ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 5. vyd., Praha: Leges, 2014, s. 873.

se může rozhodnout, že poskytne důležité informace, jimiž by mohl přispět k rozkrytí trestné činnosti ostatních členů skupiny, až v průběhu hlavního líčení. Vzhledem ke skutečnosti, že by se však jeho spolupráce dostatečně nepromítla do uloženého trestu, nemá motivaci tak učinit. Tento nedostatek právní úpravy spolupracujícího obviněného může zapříčinit fakt, že obžaloba před soudem nakonec neobstojí, neboť se nepodaří trestnou činnost prokázat. Tento problém jsem již zmiňovala v předchozí kapitole v souvislosti s návrhem úpravy korunního svědka v roce 2004. U korunního svědka byla nemožnost udělení statusu v řízení před soudem odůvodněna tvůrci návrhu tak, že v řízení před soudem by již nemělo docházet ke změně procesního postavení obviněného z obviněného na svědka a činilo by potíže určit, kdo bude v tomto stadiu řízení o podmíněném přerušení trestního stíhání rozhodovat. U spolupracujícího obviněného však žádný problém s takovým postupem neshledávám, neboť se jeho procesní postavení nemění a vzhledem k tomu, že v řízení před soudem činí všechna rozhodnutí soud, logicky by tedy přiznával i status spolupracujícího obviněného.

Komentář k trestnímu řádu uvádí, že spolupracujícím obviněným může být jak fyzická tak právnická osoba.⁹⁸ Zákon sice výslovně nevylučuje, že by právnická osoba nemohla být spolupracujícím obviněným, lze však uvažovat nad tím, zda tato skutečnost není vyloučena z povahy věci. V této souvislosti je nutné podotknout, že v České republice se dosud v praxi nevyskytl případ, ve kterém by právnická osoba jako spolupracující obviněný figurovala. Co se týká mladistvých obviněných, tak i jim lze v řízení status spolupracujícího obviněného udělit, neboť zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (dále jen „ZSVM“), nestanoví jinak a dle § 1 odst. 3 ZSVM se v takovém případě užije obecných právních předpisů.

Pokud je vedeno řízení o zločinu, kdy již došlo k zahájení trestního stíhání, a orgány činné v trestním řízení nedisponují dostatkem důkazů, aby mohly přípravné řízení ukončit a dostat věc před soud, lze uvažovat právě o možnosti spolupráce orgánů činných v trestním řízení s některým z obviněných. Návrh takové spolupráce může vzejít jak ze strany státního zástupce, tak ze strany obviněného. V praxi se často stává,

---

⁹⁸ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní řád: komentář*. 7. dopl. a přeprac. vyd. Praha: C.H. Beck, 2013. s. 2317.

že počáteční impulz přichází od obviněného, který se rozhodne pokusit se o získání beztrestnosti nebo alespoň moderovanou výši trestu.⁹⁹

Obviněného lze označit za spolupracujícího v řízení o zločinu až od novely provedené zákonem č. 193/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony (dále jen „zákon č. 193/2012 Sb.“).

Předchozí právní úprava povolovala využití tohoto institutu pouze v řízení o zvlášť závažných zločinech, tedy podle § 14 odst. 3 tr. zákoníku pouze u těch úmyslných trestných činů, na které trestní zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby nejméně deset let.

Zákonodárce chtěl novelou docílit širší možnosti využití institutu spolupracujícího obviněného. Důvodová zpráva k zákonu č. 193/2012 Sb. uvádí, že hlavní příčinu tohoto rozšíření představovala zejména potřeba umožnit spolupráci obviněných s orgány činnými v trestním řízení u všech korupčních jednání. Tento záměr zákonodárce rozšířit možnost využívání institutu spolupracujícího obviněného také na řízení o zločinech se stal terčem kritiky. Negativně hodnocen byl zejména zmíněný argument z důvodové zprávy. Lze se setkat s názorem, že toto konstatování zákonodárce je možné považovat z mnoha pohledů za nevyhovující. První důvod kritiky představuje skutečnost, že je v důvodové zprávě použita terminologie neslučující se se zněním zákona, protože se ve zvláštní části trestního zákoníku nenachází žádná skutková podstata trestného činu korupce.¹⁰⁰ S tímto argumentem se zcela ztotožňuji, protože trestní zákoník ve třetím dílu hlavy X. s názvem „úplatkářství“ obsahuje výčet trestných činů souvisejících s úplatky, které sice bývají v praxi běžně označovány „korupční trestní činy“, nicméně lze jistě podotknout, že především zákonodárce sám by se měl držet přesné litery zákona, a tudíž mu lze nedůslednost v použití terminologie v tomto případě vytknout. Další výhrada směřuje k samotné podstatě věci, tedy skutečnosti, že hlavním důvodem změny úpravy, co se týká možnosti používat tento institut v řízení o zločinech, byla

---

⁹⁹ K iniciativě ke spolupráci mezi státním zástupcem a obviněným viz podkapitola 4.10 Četnost využívání institutu spolupracujícího obviněného v praxi a příloha č. 2.

¹⁰⁰ Viz např. VANTUCH, Pavel. Spolupracující obviněný po novelizaci provedené zákonem č. 139/2012 Sb. *Trestní právo*. 2012, roč. 12, č. 10, s. 6-7.
LICHNOVSKÝ, Vladimír. K některým problematickým aspektům spolupracujícího obviněného. *Kriminalistika*. 2014, roč. 47, č. 4, s. 261.

potřeba umožnit spolupráci obviněných s orgány činnými v trestním řízení u všech korupčních jednání. P. Vantuch vznesl protiargument, že u většiny korupčních jednání bylo možné využít institut spolupracujícího obviněného již před novelou, neboť v případě naplnění kvalifikované skutkové podstaty nejpřísněji trestného činu z třetího dílu X. hlavy tr. zákoníku, kterým je přijetí úplatku podle § 331 odst. 1, 3 tr. zákoníku, hrozí pachateli trest odnětí svobody na tři léta až deset let a v případě naplnění kvalifikované skutkové podstaty § 331 odst. 1, 4 tr. zákoníku odnětí svobody na pět až dvanáct let, takže se jedná o zvlášť závažné zločiny. Namítal, že použití institutu spolupracujícího obviněného před novelou zákona bylo též možné i u trestných činů, které se sice nenacházejí ve třetím dílu desáté hlavy tr. zákoníku, ale přesto s úplatky souvisí. Jedná se o trestný čin sjednání výhody při zadání veřejné zakázky, při veřejné soutěži a veřejné dražbě podle § 256 odst. 1, 4 tr. zákoníku, trestný čin pletichy při zadání veřejné zakázky a při veřejné soutěži podle § 257 odst. 1, 3 tr. zákoníku a trestný čin pletichy ve veřejné dražbě podle § 258 odst. 1, 3 tr. zákoníku, kdy se proti obviněnému, který naplnil jednu z výše uvedených kvalifikovaných skutkových podstat trestných činů, vede řízení o zvlášť závažném zločinu.¹⁰¹

Jako řešení, jak umožnit využití institutu spolupracujícího obviněného u všech „korupčních“ trestných činů při zachování podmínky, že se musí jednat o zvlášť závažný zločin, P. Vantuch uvádí možnost zvýšit prostřednictvím novely trestního zákoníku zákonnou trestní sazbu u trestného činu porušení pravidel hospodářské soutěže podle § 248 odst. 1, 4 tr. zákoníku. Rozšíření možnosti využití institutu spolupracujícího obviněného kritizuje a podotýká, že „vznikl stav, kdy si orgány činné v trestním řízení mohou vypomáhat k rychlejšímu a snazšímu prokázání trestné činnosti i u trestných činů s horní hranicí sazby do pěti let odnětí svobody, jichž je v trestním zákoníku značně vysoký počet“.¹⁰²

S tímto názorem zcela nesouhlasím, domnívám se, že zákonodárce se při novelizaci v tomto ohledu vydal správným směrem, neboť plní své mezinárodní závazky a snaží se proti organizovanému zločinu rozšířením možnosti využití spolupracujícího obviněného bojovat co nejúčinněji. Jak již jsem několikrát uvedla, organizovaná kriminalita

---

¹⁰¹ VANTUCH, Pavel. Spolupracující obviněný po novelizaci provedené zákonem č. 139/2012 Sb. *Trestní právo*. 2012, roč. 12, č. 10, s. 6 - 7.

¹⁰² Tamtéž s. 7.

představuje velmi závažný společenský fenomén, a proto považují za nutné rozšiřovat opatření, která směřují k jejímu potlačování.¹⁰³ Podotýkám, že nebyl vůbec P. Vantuchem zmíněn trestný čin podplácení podle § 332 tr. zákoníku. V případě spáchání trestného činu podplácení podle § 332 odst. 1, 2 tr. zákoníku se jedná o zločin, neboť trestní sazba stanovená zákonem se pohybuje v rozmezí jednoho roku až šesti let. Členové organizované zločinecké skupiny se tohoto trestného činu mohou dopouštět zejména, pokud v souvislosti s obstaráváním obecného zájmu poskytují nebo slibují úplatek. Také u výše zmíněných trestných činů sjednání výhody při zadání veřejné zakázky, při veřejné soutěži a veřejné dražbě, pletich při zadání veřejné zakázky a při veřejné soutěži a pletich ve veřejné dražbě nemusí ve všech případech nutně docházet k naplnění kvalifikované skutkové podstaty, kdy půjde o zvlášť závažný zločin. Pachatel nemusí trestný čin páchat jako úřední osoba nebo nemusí mít úmysl opatřit sobě nebo jinému prospěch velkého rozsahu, jak kvalifikované skutkové podstaty u uvedených trestných činů pro spáchání zvlášť závažného zločinu požadují. Sice lze připustit, že v drtivé většině případů bude zejména podmínka úmyslu opatřit sobě nebo jinému prospěch velkého rozsahu splněna, nicméně pachatel může mít i záměr opatřit například značný prospěch, tedy částku do 500.000 Kč.

Dle mého názoru rozhodně nelze generalizovat, že si orgány činné v trestním řízení mohou v důsledku současné právní úpravy spolupracujícího obviněného ulehčovat práci při odhalování trestné činnosti. Je nutné si uvědomit, že skutečnosti uváděné osobou, která usiluje o získání statusu spolupracujícího obviněného, se nemohou týkat jakéhokoliv zločinu, ale pouze zločinu spáchaného členy organizované skupiny, ve spojení s organizovanou skupinou nebo ve prospěch organizované zločinecké skupiny, tudíž se bude v takovýchto případech vždy jednat o závažnou kriminalitu. Ostatně z mnou provedeného výzkumu¹⁰⁴ jasně vyplývá, že institut spolupracujícího obviněného je v praxi využíván zřídka, a tudíž lze konstatovat, že nedochází k jeho zneužívání orgány činnými v trestním řízení, jak se P. Vantuch obával.

---

¹⁰³ Lze si jistě představit situaci, kdy organizovaná skupina začne být vyšetřována v počátcích své trestné činnosti, kdy se prozatím nedopouští zvlášť závažných zločinů, avšak orgány činné v trestním řízení se budou nacházet v důkazní nouzi a jeden z obviněných by byl ochoten spolupracovat a rozkrýt její trestnou činnost. Pokud by bylo možné udělit status spolupracujícího obviněného pouze při vyšetřování zvlášť závažných zločinů, mohla by zůstat taková trestná činnost z důvodu absence motivace obviněného ke spolupráci neodhalena a pachatelé zločinu nepotrestáni.

¹⁰⁴ K iniciativě ke spolupráci mezi státním zástupcem a obviněným viz podkapitola 4.10 Četnost využívání institutu spolupracujícího obviněného v praxi a příloha č. 2.

Další z podmínek, které obviněný, který chce získat status spolupracujícího obviněného, musí splnit, představuje povinnost obviněného sdělit státnímu zástupci skutečnosti způsobilé významně přispět k objasnění zločinu spáchaného členy organizované skupiny, ve spojení s organizovanou skupinou nebo ve prospěch organizované zločinecké skupiny, přičemž musí přislíbit, že o těchto skutečnostech podá v přípravném řízení i v řízení před soudem úplnou a pravdivou výpověď. Dále se musí obviněný doznat k činu, který spáchal, a pro něj je stíhán. Zákon stanoví, že takové doznání musí učinit svobodně, vážně a určitě. Orgány činné v trestním řízení však dle § 2 odst. 5 tr. řádu doznání obviněného nezbavuje povinnosti přezkoumat všechny podstatné okolnosti případu. V neposlední řadě je nutné, aby obviněný výslovně souhlasil s tím, že bude v obžalobě jako spolupracující obviněný označen.

Státní zástupce takto obviněného označí pouze v případě, že to považuje za potřebné zejména s ohledem na povahu objasňovaného trestného činu a závažnost trestného činu spáchaného obviněným. Kromě toho státní zástupce přihlíží k osobě obviněného, kterého hodnotí zejména s ohledem na jeho předchozí odsouzení, a k okolnostem případu, především ke skutečnosti, jakým způsobem se na spáchání objasňovaného trestného činu podílel, a také k následkům, které trestným činem způsobil.

4.3 Motivace obviněného ke spolupráci

Obviněný si uvědomuje, že jeho výpověď může představovat zásadní důkaz, bez kterého by v případě absence jiných důkazů nedošlo k podání obžaloby, protože by nebyla trestná činnost organizované zločinecké skupiny dostatečně prokázána. Musí proto zvažovat, jak moc si může být jistý tím, že orgány činné v trestním řízení jinými důkazy nedisponují. Pokud je přesvědčen, že skupina skrývala svou činnost dobře, a tudíž prakticky neexistuje možnost prokázání její trestné činnosti, s velkou mírou pravděpodobnosti spolupracovat nebude ani při poskytnutí maximálních výhod, protože pro něj příznivější situaci představuje výsledek v podobě neodhalení aktivit skupiny a zachování vztahů s ostatními členy. V případě nejistoty však jistě bude kalkulovat s tím, jestli přiznání možných výhod převyšuje v daném případě vzniklá rizika. Z tohoto důvodu by měla být právní úprava institutu spolupracujícího obviněného co nejvíce motivující, aby se nakonec obviněný pro spolupráci rozhodl.

V této souvislosti považují za nutné si uvědomit, že obviněný spolupráci riskuje mnohé. Nejenže zákon nestanoví, že v případě, že nebude za spolupracujícího označen, nelze k jeho doznání k činu přihlížet, tudíž vlastně usvědčuje doznáním sám sebe a netuší, zda tak svou situaci naopak nezhoršuje, ale především dává často v sázku zdraví či dokonce život svůj nebo svých blízkých. Ví, že se o jeho spolupráci s orgány činnými v trestním řízení dozvědí ostatní členové organizované skupiny či organizované zločinecké skupiny, a tudíž může očekávat, že bude za jeho jednání z jejich strany logicky následovat pomsta. Z důvodu, že obviněný upřednostní vlastní prospěch před zájmem skupiny jako celku, se budou ostatní obžalovaní také snažit činit veškeré kroky k tomu, aby jeho doznání a informace jím poskytnuté byly co nejméně věrohodné a měly co nejmenší následky.¹⁰⁵ Pokud se tedy obviněný rozhodne s orgány činnými v trestním řízení spolupracovat a začne vypovídat, odpoutává se natrvalo od zbytku skupiny. V případě, že by se nakonec rozhodl souhlas s označením za spolupracujícího obviněného státnímu zástupci neudělit, skupina by ho stejně považovala za zrádce a pomstila by se mu, protože již činil určité kroky, které nebyly v jejím zájmu. V momentě, kdy obviněný svolí ke spolupráci, stává se v podstatě zcela odkázaným na orgánech činných v trestním řízení. Může jen doufat, že státní zástupce dostojí svému slibu, označí ho v obžalobě za spolupracujícího obviněného a následně soud jeho spolupráci zhodnotí jako přínosnou, přičemž tuto skutečnost dostatečně zohlední i při ukládání trestu.

Na základě výše uvedeného musím konstatovat, že považují za problematické, že právní úprava institutu spolupracujícího obviněného stanovuje v § 178a tr. řádu pro obviněného řadu povinností, ale nezaručuje jistotu výhod, pokud všechny podmínky splní, tudíž lze formulaci tohoto ustanovení považovat za příliš jednostrannou.¹⁰⁶ V průběhu přípravného řízení si obviněný nemůže být jist, zda bude v obžalobě jako spolupracující označen, protože zákon v § 178 odst. 1 tr. řádu určuje, že státní zástupce jej v obžalobě označit *může* a dává mu tak možnost volby, nikoli povinnost takto učinit. Takové rozhodnutí státního zástupce je tedy čistě fakultativní a důsledek spolupráce s orgány činnými v trestním řízení pro obviněného představuje až do doby doručení

---

¹⁰⁵ VÁVRA, Libor. Spolupracující obviněný. *Právní prostor* [online]. 6. 10. 2015 [cit. 2016-03-20]. Dostupné z: <http://www.pravniprostor.cz/clanky/trestni-pravo/spolupracujici-obvineny>.

¹⁰⁶ Srov. VANTUCH, Pavel. K institutu spolupracujícího obviněného a možnostem jeho uplatňování v praxi. *Trestní právo*. 2012, roč. 12, č. 7-8, s.21.

obžaloby značnou nejistotu. Dle mého názoru tak na pomyslné míse vah v současné době převažuje riziko, které svým jednáním obviněný podstupuje nad významem pomoci, kterou obviněný orgánům činným v trestním řízení poskytuje. Skutečnost, že v případě splnění podmínek obviněným zákon poskytuje státnímu zástupci pouhou možnost volby a nezakotvuje obligatorní označení za spolupracujícího obviněného v obžalobě, tudíž považují jednoznačně za slabé místo účinné právní úpravy.

S ohledem na výše uvedené si myslím, že zákonodárce by měl poskytovat obviněnému nejen možné benefity, ale také jistotu jejich přiznání, přičemž záruka označení za spolupracujícího obviněného při splnění všech zákonem stanovených podmínek by měla patřit dle mého názoru k základním jistotám obviněného, jestliže se rozhodne s orgány činných v trestných řízeních spolupracovat. Podle mého názoru by bylo tedy vhodné doplnit ustanovení § 178a tr. řádu o povinnost státního zástupce vydat po výslechu obviněného, který svolí ke spolupráci s orgány činnými v trestním řízení usnesení, zda obviněného v obžalobě za spolupracujícího obviněného označí či nikoliv. Takové rozhodnutí by podle mého názoru mohlo zvýšit motivaci obviněného ke spolupráci.

Další motivaci pro součinnost obviněného spatřuji v zakotvení možnosti podat stížnost proti rozhodnutí státního zástupce o tom, že obviněného za spolupracujícího v obžalobě neoznačí. Tímto opatřením by měl obviněný opět vyšší právní jistotu, že v případě splnění všech zákonem stanovených podmínek bude v obžalobě za spolupracujícího obviněného označen. Využití tohoto institutu by přicházelo v úvahu například za situace, kdy se bude státní zástupce domnívat, že obviněný nesplnil všechny potřebné podmínky k přiznání statusu, přestože je obviněný ve skutečnosti splnil. V praxi lze uvažovat také o případě, kdy by se státní zástupce rozhodl využít informace získané od obviněného o organizované skupině či organizované zločinecké skupině a zároveň si ulehčit od administrativní zátěže spojené s udělením statusu spolupracujícího obviněného tím, že by vydal usnesení, že obviněného za spolupracujícího v obžalobě neoznačí. Výsledkem řízení by tak mohla být situace, kdy se obviněný doznal a poskytl důležité informace, které pomohly objasnit trestnou činnost organizované zločinecké skupiny, v obžalobě však nebyl za spolupracujícího obviněného označen, což vedlo k jeho odsouzení spolu s ostatními obviněnými, přičemž poté při rozhodování o trestu nebyla jeho spolupráce do uloženého trestu promítnuta

takovým způsobem, jako by se tomu stalo v řízení, ve kterém by figuroval jako spolupracující obviněný. Výše uvedenému postupu by bylo dle mého názoru možné zamezit právě prostřednictvím připuštění opravného prostředku proti rozhodnutí státního zástupce, neboť by se tak proces uznání obviněného za spolupracujícího stal transparentnějším.¹⁰⁷

Vedle faktu, že obvinění nemají právní nárok na označení za spolupracujícího obviněného, i když poskytnou veškerou spolupráci stanovenou v zákoně, představuje při rozhodování, zda budou s orgány činnými v trestním řízení spolupracovat, silný demotivační efekt rovněž výše uvedená obava ze msty, protože obvinění vědí, že spoluprací dojde k narušení jejich vztahů se skupinou a může tak jít o život či zdraví jich samotných nebo členů jejich rodin či blízkých osob. Spolupracující obviněný může být vystaven ohrožení již během výkonu vazby, později ve výkonu trestu odnětí svobody, ale také v případě, že bude od jejich potrestání upuštěno a budou se pohybovat na svobodě. Při kontaktu s jinými vazebně stíhanými či odsouzenými se spolupracující obvinění setkávají s negativními reakcemi na jejich předešlou spolupráci s orgány činnými v trestním řízení. Nemusí se jednat přímo o členy organizované skupiny, kterou spolupracující „zradil“, ale i o vazebně stíhané či odsouzené, kteří se chtějí organizované zločinecké skupině zavděčit, a proto se například postarají o znepríjemnění pobytu ve věznici šikanou nebo v krajních případech až o likvidaci spolupracujícího obviněného. Mnozí obvinění tak raději podstoupí riziko, že bude trestná činnost skupiny odhalena a bude jim uložen vysoký trest, než riziko ohrožení života svého nebo jim blízkých osob.

S ohledem na tyto skutečnosti je potřeba uvažovat nad možnostmi, jak v souvislosti s institutem spolupracujícího obviněného co nejlépe tyto obavy obviněných odstranit. Jako rozumné řešení tohoto problému by se dle mého názoru jevila novelizace příslušných ustanovení trestního zákoníku, zákona o výkonu trestu odnětí svobody a řádu výkonu trestu tak, aby došlo k vytvoření určitých speciálních oddělení věznic, ve kterých by vykonávali trest odnětí svobody pouze odsouzení, kteří byli spolupracujícími

---

¹⁰⁷ Srov. JELÍNEK, Jiří. Interview. In: *Studio 6*. TV, ČT 24, 6. 3. 2015, 0:30. <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/1509144-spolupracujici-obvineny-jednou-a-dost-navrhuje-profesor-jelinek>.

obviněnými.¹⁰⁸ Takové řešení se z mého pohledu jeví jako vhodné, ale do značné míry komplikované. V současných věznicích by bylo možné vymezit určité separované úseky, kam by jiní odsouzení než ti, kteří byli spolupracujícími obviněnými neměli přístup, avšak například v případě pracovního zařazení odsouzených by mohly v praxi nastat problémy. Vzhledem k tomu, že jedním z významných faktorů pro pracovní zařazení vězňů jsou prostorové možnosti věznic a ve většině věznic jsou prostory s ohledem na možnost vytvoření dalšího pracoviště pro odsouzené uvnitř areálu věznic vyčerpány, není možné vytvářet ještě speciální úseky jednotlivých pracovišť pro odsouzené, kteří byli spolupracujícími obviněnými. Takové řešení by nebylo ani efektivní, protože další faktor představuje odborná kvalifikace odsouzených a v praxi není možné vytvářet pro odsouzené – spolupracující obviněné, kterých není mnoho, speciální pracoviště podle jejich odborné kvalifikace, kdy by byli na pracovišti sami. Jako jediný efektivní a pro odsouzené – spolupracující obviněné bezpečný způsob pracovního zařazení se mi jeví zařazení do práce u cizích podnikatelských subjektů, kdy je pracovní činnost uskutečňována na základě smluv o zařazení do práce uzavřených mezi podnikatelským subjektem a věznicí. Tato forma spolupráce však není podnikatelskými subjekty s ohledem na výši nezaměstnanosti příliš často vyhledávána.¹⁰⁹ Řešení bych tedy spatřovala ve vytvoření separovaných úseků pro výkon trestu odnětí svobody pro spolupracující obviněné, přičemž bych následně odsouzeným – spolupracujícím obviněným poskytla možnost volby, zda chtějí být pracovním zařazením mezi ostatní odsouzené nebo raději práci ve věznicích raději nevykonávat, aby s ostatními odsouzenými nepřišli do styku. Domnívám se, že by díky navrhovanému řešení obvinění měli jistotu, že pokud nebude v jejich případě upuštěno od potrestání a bude jim uložen nepodmíněný trest odnětí svobody, nebudou se muset obávat ve výkonu trestu o svůj život, což by mohlo zvýšit jejich motivaci ke spolupráci s orgány činnými v trestním řízení.

---

¹⁰⁸ Stejně stanovisko má k dané problematice též JELÍNEK, Jiří. Interview. In: *Studio 6*. TV, ČT 24, 6. 3. 2015, 0:30. <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/1509144-spolupracujici-obvineny-jednou-a-dost-navrhuje-profesor-jelinek> i VANTUCH, Pavel. K institutu spolupracujícího obviněného a možnostem jeho uplatňování v praxi. *Trestní právo*. 2012, roč. 12, č. 7-8, s. 26.

¹⁰⁹ Více k pracovnímu zařazování odsouzených viz Vězeňská služba České republiky. *Obecná informace o zaměstnávání vězňů*. [online]. 5. 10. 2009 [cit. 2016-03-20]. Dostupné z: <http://www.vscr.cz/veznice-ostrov-nad-ohri-88/informacni-servis-1610/vzdelavani-a-zamestnanost-veznu-896/obecna-informace-o-zamestnavani-veznu-2796>.

4.4 *Procesní postup při přiznávání statusu spolupracujícího obviněného*

Jak již bylo zmíněno výše, návrh spolupráce obviněného s orgány činnými v trestním řízení ve smyslu nabídky využití institutu spolupracujícího obviněného může vzejít jak ze strany státního zástupce, tak obviněného, přičemž iniciativa spolupráce přichází většinou ze strany obviněného, kterého jeho obhájce o takové možnosti informuje.¹¹⁰

V souladu se zásadou rovnosti před zákonem by měl být každý obviněný, proti kterému je vedeno řízení o zločinu či zvláště závažnému zločinu spáchaném členy organizované skupiny, ve spojení s organizovanou skupinou, nebo ve prospěch organizované zločinecké skupiny, poučen policejním orgánem o existenci institutu spolupracujícího obviněného, jeho podstatě a o podmínkách jeho užití. Dále by měl policejní orgán obviněného seznámit s možností poskytnutí ochrany obviněného podle zákona č. 137/2001 Sb., o zvláštní ochraně svědka.¹¹¹ Zákonodárce však výslovně takovou poučovací povinnost ze strany policejního orgánu do zákona nevčlenil. S ohledem na tuto skutečnost se domnívám, že bylo vhodné doplnit stávající znění § 91 odst. 1 tr. řádu o níže uvedenou zvýrazněnou formulaci: *„Před prvním výsledkem je třeba zjistit totožnost obviněného, dotázat se jej na jeho rodinné, majetkové a výdělkové poměry a předchozí tresty, objasnit mu podstatu sděleného obvinění a poučit jej o jeho právech. Je-li vedeno řízení pro trestný čin, u něhož lze sjednat dohodu o vině a trestu, musí být obviněný v rámci poučení upozorněn také na skutečnost, že v přípravném řízení může se státním zástupcem za přítomnosti obhájce sjednat dohodu o vině a trestu, kterou schvaluje soud. Obviněného je třeba poučit o podstatě a důsledcích sjednání dohody o vině a trestu, o tom, že se vzdává práva na projednání věci v hlavním líčení a práva podat odvolání proti rozsudku, kterým soud schválil dohodu o vině a trestu, s výjimkou případu, kdy takový rozsudek není v souladu s dohodou o vině a trestu, s níž souhlasil (§ 245 odst. 1 věta druhá), a o podmínkách, za nichž může soud rozhodnout o*

---

¹¹⁰ K iniciativě ke spolupráci mezi státním zástupcem a obviněným viz podkapitola 4.10 Četnost využívání institutu spolupracujícího obviněného v praxi a příloha č. 2.

¹¹¹ NETT, Alexander. *Spolupracující obviněný přínosy a rizika nové právní úpravy*. In. DÁVID, Radovan; SEHNÁLEK, David; VALDHANS, Jiří (eds.). *Dny práva - 2010: 4. ročník mezinárodní konference pořádané Právnickou fakultou Masarykovy univerzity* [CD-ROM]. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2010. Spisy Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně, sv. 378. Dostupné z: http://www.law.muni.cz/sborniky/dny_prava_2010/files/sbornik.html Dny práva 2010: Právnická fakulta Masarykovy univerzity, Česká republika. s. 123.

řádne uplatněném nároku poškozeného (§ 314r odst. 4). Je-li vedeno trestní řízení o zločinu či zvlášť závažném zločinu spáchaném členy organizované skupiny, ve spojení s organizovanou skupinou, nebo ve prospěch organizované zločinecké skupiny, musí být obviněný v rámci poučení upozorněn na existenci institutu spolupracujícího obviněného, jeho podstatu, podmínky jeho užití a možnost poskytnutí ochrany obviněného podle zvláštního zákona. Obsah poučení se poznamená v protokole. Nelze-li totožnost obviněného ihned zjistit, je nutno k protokolu o jeho výslechu připojit takové důkazy, aby tato osoba nemohla být zaměněna s jinou“.

Prostřednictvím takového poučení obviněného by došlo k zajištění jeho informování o existenci institutu spolupracujícího obviněného a na základě těchto informací by měl mít obviněný možnost se rozhodnout, zda bude spolupracovat a případně může začít činit potřebné kroky ke spolupráci a k získání statusu spolupracujícího obviněného již během výslechu.

Zákon nijak neupravuje formální náležitosti, které by měla žádost obviněného o získání statusu spolupracujícího obviněného obsahovat, takže ji lze na základě obecného ustanovení o podání dle § 59 odst. 1 tr. řádu učinit písemně, ústně do protokolu, v elektronické podobě podepsané elektronicky podle zvláštních předpisů, telegraficky, telefaxem nebo dálnopisem. Lze se domnívat, že se nemusí jednat ani přímo o žádost, ale pouze o podnět obviněného vyjádřený v jakékoliv formě. V každém případě však musí vždy být součástí žádosti či podnětu (dále společně jen „žádost“) oznámení skutečností, požadovaných ustanovením § 178a odst. 1 písm. a) tr. řádu. Státní zástupce žádost přezkoumá, posoudí a rozhodne, zda obviněného vyslechně.

Pokud se státní zástupce rozhodne obviněného nevyslechnout nebo ho sice vyslechně, ale obviněný se v průběhu výslechu rozhodne, že spolupracovat nebude, je otázkou, zda a jak je možné využít podanou žádost obviněného v řízení jako důkaz. Vzhledem k tomu, že ustanovení § 89 odst. 2 tr. řádu stanovuje, že: „za důkaz může sloužit vše, co může přispět k objasnění věci“ a současně trestní řád v žádném ze svých ustanovení výslovně neuvádí, že takovou žádost obviněného nelze jako důkaz použít, lze dovodit, že může být použita jako listinný důkaz podle § 122 odst. 2 tr. řádu, neboť

by se jednalo o listinu, která svým obsahem prokazuje nebo vyvrací dokazovanou skutečnost, vztahující se k trestnému činu nebo k obviněnému.¹¹²

Zákon neupravuje, jakým způsobem může státní zástupce obviněnému možnost využití institutu spolupracujícího obviněného nabídnout. Ustanovení § 178a odst. 3 tr. řádu upravuje pouze postup, který je státní zástupce povinen dodržet před tím, než obviněného označí v obžalobě za spolupracujícího obviněného. Zákon státnímu zástupci ukládá povinnost výslech obviněného provádět osobně, přičemž musí obviněný být před zahájením výslechu poučen o svých právech, o podstatě označení za spolupracujícího obviněného, o povinnosti setrvat na svém doznání a dodržet své závazky uvedené v § 178a odst. 1 tr. řádu a též o skutečnosti, že jakmile obviněný v přípravném řízení nebo v řízení před soudem své závazky poruší, nebude nadále považován za spolupracujícího obviněného. Státní zástupce provádí výslech především k obsahu oznámení o skutečnostech způsobilých významně přispět k objasnění zločinu spáchaného členy organizované skupiny, ve spojení s organizovanou skupinou nebo ve prospěch organizované zločinecké skupiny a k doznání obviněného ke spáchanému trestnému činu. Státní zástupce musí rovněž během výslechu zjistit, jestli si obviněný zcela uvědomuje důsledky spojené s oznámením výše uvedených skutečností, doznáním se k činu, převzetím závazku podat úplnou a pravdivou výpověď jak v přípravném řízení, tak v řízení před soudem, a se svým souhlasem s označením za spolupracujícího obviněného.

A. Nett uvádí, že může v praxi docházet k situacím, kdy bude rozdílný rozsah a obsah skutečností uvedených obviněným v žádosti a skutečností uváděných během výslechu a konstatuje, že by bylo možné takový rozpor vyhodnotit jako nedodržení závazku obviněného podat pravdivou a úplnou výpověď, protože tento závazek převzal již v okamžiku, kdy naplnil podmínky předvídané v § 178a odst. 1 trestního řádu.¹¹³

---

¹¹² Srov. NETT, Alexander. *Spolupracující obviněný přínosy a rizika nové právní úpravy*. In. DÁVID, Radovan; SEHNÁLEK, David; VALDHANS, Jiří (eds.). *Dny práva - 2010: 4. ročník mezinárodní konference pořádané Právnickou fakultou Masarykovy univerzity* [CD-ROM]. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2010. Spisy Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně, sv. 378. Dostupné z: http://www.law.muni.cz/sborniky/dny_prava_2010/files/sbornik.html Dny práva 2010: Právnická fakulta Masarykovy univerzity, Česká republika. s. 124.

¹¹³ NETT, Alexander. *Spolupracující obviněný přínosy a rizika nové právní úpravy*. In. DÁVID, Radovan; SEHNÁLEK, David; VALDHANS, Jiří (eds.). *Dny práva - 2010: 4. ročník mezinárodní konference pořádané Právnickou fakultou Masarykovy univerzity* [CD-ROM]. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2010. Spisy Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně, sv. 378. Dostupné z:

S tímto názorem se neztotožňuji, neboť poprvé dojde k poučení obviněného o povinnostech setrvat na svém doznání a dodržet své závazky uvedené v § 178a odst. 1 tr. řádu i o skutečnosti, že pokud své závazky v přípravném řízení nebo v řízení před soudem poruší, nebude nadále považován za spolupracujícího obviněného, až při výslechu konaném státním zástupcem na základě žádosti obviněného o udělení statusu spolupracujícího obviněného. S ohledem na výše uvedené se domnívám, že by měl být obviněný sankcionován odebráním statusu za porušení svých povinností až od chvíle, kdy byl o možnosti takového postižení dostatečně informován, tudíž by se nemělo přihlížet ke skutečnosti, že během výslechu uvede informace odlišné od těch uvedených v žádosti. V době podání žádosti ještě nemusel být s možností postihu seznámen, a proto nemusel být dostatečně motivován uvést pravdivě všechny informace, které jsou mu známy. Navíc je velmi pravděpodobné, že při výslechu vylicí obviněný skutečnosti požadované § 178a odst. 1 písm. a) v širším rozsahu než v žádosti, neboť prostřednictvím otázek kladených státním zástupcem může uvést detailnější informace.

Zákonodárce stanovil v § 178a odst. 3 tr. řádu, dle mého názoru ne příliš zdařile, že pokud spolupracující obviněný své závazky v přípravném řízení nebo v řízení před soudem poruší, nebude nadále považován za spolupracujícího obviněného. Nepřesnost ustanovení spatřuji v nedůslednosti používání pojmu spolupracující obviněný, neboť obviněný může být označen za spolupracujícího obviněného až v obžalobě, takže o něm nelze v přípravném řízení hovořit jako o spolupracujícím obviněném. Zákon však uvádí, že pokud obviněný své závazky v přípravném řízení poruší, nebude nadále za spolupracujícího obviněného považován. Proto se domnívám, že měl zákonodárce raději tuto podmínku formulovat tak, že pokud obviněný své závazky v přípravném řízení poruší, nebude v obžalobě označen jako spolupracující obviněný.

Pokud státní zástupce nebo soud dospějí k závěru, že obviněný svým závazkům nedostál, a tudíž nebude již za spolupracujícího obviněného nadále považován, musí mu tuto skutečnost oznámit. Lze uvažovat nad tím, jakým způsobem má být tato skutečnost obviněnému oznámena. Zákon žádný zvláštní způsob rozhodnutí pro takový případ neupravuje, tudíž bude za použití § 119 odst. 1, odst. 2 tr. řádu rozhodováno usnesením a obviněnému bude oznámeno, že není již považován za spolupracujícího obviněného

v přípravném řízení usnesením státního zástupce a v řízení před soudem usnesením soudu. Soud k takovému rozhodnutí může patrně dospět jak z vlastní vůle, tak z podnětu státního zástupce. Čistě z teoretického hlediska lze také uvažovat nad možností, že by sám spolupracující obviněný soudu sdělil, že za spolupracujícího obviněného nechce být již nadále považován. K takové situaci však zřejmě nikdy v praxi nedojde, protože by si takovým postupem obviněný zhoršil svoji pozici.

Ustanovení § 178a odst. 3 tr. řádu výslovně nepřipouští podání stížnosti, takže proti takovému usnesení státního zástupce či soudu v tomto případě stížnost na základě § 141 odst. 2 tr. řádu nelze podat. Absenci možnosti podat proti výše uvedenému rozhodnutí stížnost považuji za významný nedostatek stávající právní úpravy a to z následujících důvodů. Obviněný může svou výpovědí o zločinu spáchaném členy organizované skupiny, ve spojení s organizovanou skupinou nebo ve prospěch organizované zločinecké skupiny umožnit objasnění této trestné činnosti, avšak státní zástupce nebo soud se mohou rozhodnout, že mu nechtějí za spolupráci poskytnout výhody a vydají usnesení, že své závazky porušil. Pokud se tak však nestalo a obviněný všechny požadavky kladené na něj zákonem splnil, nemá proti takovému rozhodnutí možnost obrany. Takový postup shledávám v rozporu s právem na spravedlivý proces, neboť se jedná o závažné rozhodnutí, které přináší obviněnému značná negativa a staví ho do složité situace, tudíž by měl mít možnost se proti němu bránit. Domnívám se, že s ohledem na nevelký počet případů využití spolupracujícího obviněného by neznamenala možnost obviněného podat stížnost proti zamítavému rozhodnutí ani velkou zátěž orgánů, které by měly o podané stížnosti rozhodovat. Dále lze také uvažovat nad situací, kdy by rozhodnutí o tom, že obviněný již nadále nebude považován za spolupracujícího obviněného, vydal soud, ale státní zástupce by s ním nesouhlasil. Mám za to, že zákon by měl v těchto případech přiznávat právo stížnosti i státnímu zástupci.

Jak již bylo uvedeno v podkapitole 4.2. Vymezení pojmu spolupracujícího obviněného v trestním řádu, o statusu spolupracujícího obviněného může rozhodnout pouze státní zástupce, a to v přípravném řízení. V této souvislosti považuji za vhodné upozornit na skutečnost, že trestní řád výslovně nestanovuje žádnou časovou mez, do kdy se může obviněný v rámci přípravného řízení rozhodnout, že bude s orgány činnými v trestním řízení spolupracovat. Lze si tedy představit situaci, kdy obviněný

nabídne státnímu zástupci poskytnutí relevantních informací až na konci přípravného řízení, poté, co si prostuduje spis, tudíž ve chvíli, kdy má možnost posoudit důkazní situaci a zhodnotit, zda by mu mohla spolupráce přinést zlepšení postavení v trestním řízení či nikoliv.¹¹⁴ Státní zástupce poté uváží, zda by bylo vhodné obviněného k věci vyslechnout podle § 178a odst. 3 tr. řádu a případně ho v obžalobě jako spolupracujícího obviněného označit.

Trestní řád rovněž výslovně neřeší situaci, kdy o status spolupracujícího obviněného bude v jednom trestním řízení usilovat více osob. V takových případech by mohlo docházet k obtížím, pokud by jednotliví obvinění uváděli rozporné skutečnosti způsobilé významně přispět k objasnění zločinu spáchaného členy organizované skupiny, ve spojení s organizovanou skupinou nebo ve prospěch organizované zločinecké skupiny a oba by tvrdili, že podávají úplnou a pravdivou výpověď, a tudíž plní podmínky stanovené v § 178a odst. 1 tr. řádu.¹¹⁵ Nicméně je nutné uvést, že věrohodnost výpovědí obviněných je problematická sama o sobě. V podstatě každý obviněný má tendenci orgány činné v trestním řízení klamat a svalovat vinu na ostatní obviněné, nicméně obviněný, který chce získat status spolupracujícího obviněného má ke lži ještě větší motivaci, aby získal slibované benefity. Proto bude mít přirozeně tendenci přibarvovat objasňovaný trestný čin a zlehčovat trestný čin, k jehož spáchání se doznává. Osoby, které budou jako možní spolupracující obvinění v řízení figurovat, jsou zpravidla osobami pocházejícími ze zločineckého prostředí, často mnohokrát trestané, se špatnými povahovými vlastnostmi, nevalnou pověstí a i jejich obecná důvěryhodnost je nízká.¹¹⁶ Lze však uvažovat nad tím, že obviněný se v takovýchto

---

¹¹⁴ VÁVRA, Libor. Spolupracující obviněný. *Právní prostor* [online]. 6. 10. 2015 [cit. 2016-03-20]. Dostupné z: <http://www.pravniprostor.cz/clanky/trestni-pravo/spolupracujici-obvineny>.

¹¹⁵ NETT, Alexander. *Spolupracující obviněný přínosy a rizika nové právní úpravy*. In: DÁVID, Radovan; SEHNÁLEK, David; VALDHANS, Jiří (eds.). *Dny práva - 2010: 4. ročník mezinárodní konference pořádané Právnickou fakultou Masarykovy univerzity* [CD-ROM]. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2010. Spisy Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně, sv. 378. Dostupné z: http://www.law.muni.cz/sborniky/dny_prava_2010/files/sbornik.html Dny práva 2010: Právnická fakulta Masarykovy univerzity, Česká republika. s. 123.

¹¹⁶ Srov. např. JAEGER, Michael. *Der Kronzeuge unter besonderer Berücksichtigung von § 31 BtMG*. Frankfurt am Main: Lang, 1986, s. 162. Jäger prováděl empirický výzkum týkající se věrohodnosti korunních svědků, přičemž z výzkumu vyplynul závěr, že 51% z dotázaných praktiků (sudci, státní zástupci, policisté, advokáti) uvedlo, že nebezpečí lživé výpovědi u korunních svědků je mnohem vyšší než u normálních svědků.

Musil uvádí, že ve Velké Británii dochází v případech, kdy je svědectví korunního svědka jediným důkazem, z velké části ke zproštění obžaloby, neboť konstantní anglická judikatura a Court of Appeal se stále drží zásady, že samotná výpověď korunního svědka k usvědčení nepostačuje. Sněmovna lordů se ovšem domnívá, že nelze vyslovit žádné obecné pravidlo o věrohodnosti korunních svědků, a tudíž je

případech může natolik obávat skutečnosti, že by mu status spolupracujícího obviněného nemusel být přiznán či by mohl kvůli uvádění nepravdivých a neúplných informací o tento status přijít, že se bude snažit vypovídat co možná nejméně zkresleně.

Orgány činné v trestním řízení se sice potýkají s problematikou nízké věrohodnosti výpovědi potencionálních spolupracujících obviněných, je ovšem nutné upozornit na fakt, že i přes skutečnost, že při vyšetřování trestné činnosti organizovaného zločinu většinou velkým množstvím důkazního materiálu nedisponují, mají k dispozici vždy i jiné důkazy, s nimiž mohou obsah výpovědi obviněného porovnat.

Pokud se státní zástupce rozhodne, že obviněného za spolupracujícího v obžalobě označí, učiní tak za částí obžaloby, v níž uvádí osobní údaje obviněného, v samostatně odděleném odstavci a s odkazem na ustanovení § 178a odst. 1 tr. řádu.¹¹⁷

4.5 Možnost návrhu upuštění od potrestání v obžalobě

Novela trestního zákoníku a trestního řádu přinesla u institutu spolupracujícího obviněného kromě rozšíření použití v řízení o zločinech také možnost za určitých podmínek od potrestání osoby označené jako spolupracující obviněný upustit. Ustanovení § 178a odst. 2 uvádí taxativní výčet podmínek, za nichž tak lze učinit. Oprávnění navrhnout upuštění od potrestání náleží dle tohoto ustanovení státnímu zástupci prostřednictvím obžaloby. Základním předpokladem pro takové rozhodnutí státního zástupce je skutečnost, že spolupracující obviněný nespáchal závažnější trestný čin než ten, který pomohl svou spoluprací objasnit¹¹⁸, na objasňovaném trestném činu se nepodílel jako organizátor či návodce, spáchaným trestným činem nezpůsobil úmyslně těžkou újmu na zdraví nebo smrt a nejsou v jeho případě důvody pro mimořádné zvýšení trestu odnětí svobody podle § 59 tr. zákoníku. I za předpokladu, že výše uvedené podmínky obviněný splňuje, nemůže se spolehnout, že státní zástupce možnost upuštění od potrestání navrhne, neboť se jedná stejně jako v případě označení obviněného za spolupracujícího obviněného v obžalobě pouze o fakultativní postup.

---

zapotřebí ji v každém případě posuzovat individuálně, nicméně velmi obezřetně. Viz MUSIL, Jan. Korunní svědek – ano či ne? *Trestní právo*. 2003, roč. 3, č. 5, s. 13 – 14.

¹¹⁷ Srov. čl. 48 odst. 3 pokynu obecné povahy NSZ č. 8/2009.

¹¹⁸ Závažnost se posuzuje nejen jako typová – s ohledem na trestní sazbu – ale i jako konkrétní, přihlíží se tedy i k povaze vlastního trestního jednání, způsobu provedení činu, následku, míře zavinění a pohnutce.

Státní zástupce tento postup zvažuje s ohledem na posouzení všech okolností případu. Ustanovení § 178a odst. 2 tr. řádu uvádí demonstrativní výčet takových okolností. Státní zástupce především přihlédne k povaze trestného činu, k němuž se obviněný doznal, a porovnává jej s trestným činem, k jehož objasnění se zavázal. Dále zvažuje míru, jakou může spolupracující obviněný přispět k objasnění zločinu spáchaného členy organizované skupiny, ve spojení s organizovanou skupinou nebo ve prospěch organizované zločinecké skupiny a s ohledem na shromážděné důkazy bere ohled na význam jeho výpovědi pro trestní řízení. V neposlední řadě hodnotí osobu obviněného a okolnosti případu, zvláště skutečnost, zda se obviněný podílel na spáchání trestného činu, k jehož objasnění se zavázal, případně jakým způsobem se na něm podílel a jaké následky svým jednáním způsobil.

Pokud státní zástupce bude považovat za nezbytné chování pachatele po určitou dobu sledovat, může v obžalobě po zvážení stejných hledisek navrhnout také podmíněné upuštění od potrestání s dohledem.

Z provedeného dotazování státních zastupitelství jsem zjistila, že možnost navrnutí upuštění od potrestání v obžalobě zatím nebyla v praxi využita.¹¹⁹ Úpravu možnosti navržení upuštění od potrestání v obžalobě sledávám jako nadbytečnou. Státní zástupce se běžně k potrestání vyjadřuje v závěrečné řeči, nikoli v obžalobě, a tudíž tento záměr zákonodárce dle mého názoru postrádá jakýkoliv smysl.

4.6 *Spolupracující obviněný a zákon o zvláštní ochraně svědka*

V roce 2001 Parlament České republiky přijal zákon o zvláštní ochraně svědka. Příčinou přijetí tohoto zákona byla skutečnost, že některé trestné činy zůstávaly navždy neobjasněné, protože osoby, které by mohly svědčit či jinak spolupracovat s orgány činnými v trestním řízení a trestnou činnost objasnit, se z důvodu obav zejména o svůj život nebo životy členů své rodiny rozhodly tak neučinit.¹²⁰

Do doby přijetí zákona o zvláštní ochraně svědka nedocházelo v řízení k utajení totožnosti jiných osob nežli svědků.¹²¹ Institut utajení totožnosti nebylo tedy možné

---

¹¹⁹ Viz podkapitola 4.10 Četnost využívání institutu spolupracujícího obviněného v praxi a příloha č. 2.

¹²⁰ VANTUCH, Pavel. Co přináší zákon č. 137/2001 Sb. o ochraně svědka a dalších osob? *Bulletin advokacie*. 2001, roč. 8, č. 9, s. 23 – 24.

¹²¹ Dělo se tak na základě institutu anonymního svědka, zakotveného v § 55 odst. 2 tr. řádu, který byl do českého právního řádu zakotven novelou trestního řádu provedenou zákonem č. 292/1993 Sb., kterým se

použit ani u obviněných osob, které se rozhodly k trestné činnosti pravdivě vypovídat a spolupracovat s orgány činnými v trestním řízení, ač mohly čelit stejným hrozbám jako svědkové. Tato skutečnost činila problémy zejména ve spojitosti s organizovaným zločinem. Trestná činnost organizovaných zločineckých skupin bývá brilantně utajována, z čehož vyplývají v řízení problémy s nedostatkem důkazů. Při odhalování a dokazování trestné činnosti tedy hrají důležitou roli poskytnuté výpovědi osob, které byly při páchání trestné činnosti organizované zločinecké skupiny přítomny. Těmito osobami mohou být svědci, ale především se bude jednat o osoby, které se samy takové činnosti jako pachatelé účastnily. Jejich výpověď může být, a leckdy skutečně bývá, klíčovým důkazním prostředkem k objasnění trestné činnosti. Pro organizované zločinecké skupiny, které mají předem dokonale naplánovaný každý učiněný krok tak, aby byl maximálně zabezpečen proti odhalení, představuje možnost vyžrazení vlastním členem skupiny riziko, kterému nemůže se stoprocentní účinností nikdy zabránit. Z tohoto důvodu se snaží veškerými prostředky takovému jednání svých členů zabránit, proto platí mezi členy skupiny zákon mlčenlivosti. S porušením tohoto zákona jsou spojeny negativní důsledky, často i usmrcení člena, který skupinu zradil. Pachatelé organizovaného zločinu, kteří spolupracovali s orgány činnými v trestním řízení, nebyli ještě v časovém období před přijetím zákona o zvláštní ochraně svědka za svoji případnou spolupráci v oblasti trestního postihu příliš privilegováni¹²² a skutečnost, že nebude ani žádným způsobem po navázání spolupráce s orgány činnými v trestním řízení zajištěna jejich bezpečnost, jejich odmítání spolupráce jen podporovala. Zákon nenabízel ochranu ani jim samotným, ani osobám jim blízkým¹²³, proto pro ně forma spolupráce s orgány činnými v trestním řízení představovala příliš vysoké riziko, za které se jim dostatečných benefitů.¹²⁴ S ohledem na výše uvedené měl zákon o zvláštní

---

mění a doplňuje zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, zákon č. 21/1992, o bankách a zákon č. 335/1991, o soudech a soudcích.

¹²² Spolupráci bylo možné zohlednit pouze uložením trestu odnětí svobody pod dolní hranici trestní sazby dle § 40 odst. 3 tr. zákona, nebo k ní bylo možné přihlídnout jako k polehčující okolnosti v zákoně výslovně uvedené dle § 33 písm. k) tr. zákona.

¹²³ K definici osoby blízké viz § 22 zákona č. 89/2012, občanský zákoník.

¹²⁴ Přijetím zákona o zvláštní ochraně svědka naplnila Česká republika částečně mezinárodní závazek vyplývající z Rezoluce Rady EU č. 497Y0111(01) o jednotlivcích, kteří spolupracují při soudním řízení v boji proti mezinárodně organizovanému zločinu, z 20. prosince 1996. Neboť Rezoluce vyzývá členské státy, aby přijaly vhodná opatření, kterými by se povzbuzovali jednotlivci, kteří se podílejí nebo se podíleli na sdruženích zločinců nebo jiných zločinných organizací jakéhokoliv druhu nebo na organizovaných trestných činech, aby spolupracovali při soudním řízení. Uvádí, že by jednotlivcům, kteří odpadnou od zločinecké organizace a učiní vše, co mohou, aby předešli dalšímu provádění zločinné

ochraně svědka zajistit pro svědky a jiné osoby, jejichž pomoc má sloužit k dosažení účelu trestního řízení, vytvoření atmosféry bezpečí.¹²⁵ Důvodová zpráva k zákonu o zvláštní ochraně svědka uvádí: *“návrh zákona upravuje poskytování zvláštní ochrany a pomoci, jejímž účelem je zamezit nezákonným vlivům na trestní řízení a tak zvýšit jeho účinnost jako jednoho z významných nástrojů potlačování kriminality, zejména závažných trestných činů a organizovaného zločinu“*.

Smysl zákona o zvláštní ochraně svědka spočívá v poskytnutí zvláštní ochrany a pomoci svědkům a dalším osobám, kterým v souvislosti s trestním řízením zřejmě hrozí újma na životě, zdraví nebo majetku a jejich bezpečnost nelze zajistit jinak.¹²⁶ Jedná se o případy, kdy policejní orgán zjistí skutečnosti nasvědčující tomu, že v souvislosti s trestním řízením je ohrožená osoba vystavena vydírání, ohrožení života, zdraví či majetku a potenciálního útočníka se nepodaří běžnou policejní činností odhalit a hrozícímu útoku tak zamezit. Zákon o zvláštní ochraně svědka tedy přináší určitý nadstandardní způsob ochrany, který lze využít až jako subsidiární prostředek.¹²⁷

V § 2 odst. 1 zákon o zvláštní ochraně svědka vymezuje pojem ohrožená a chráněná osoba. Ohroženou osobu vymezuje jako osobu, která *„a) podala nebo má podat vysvětlení, svědeckou výpověď nebo vypovídala či má vypovídat jako obviněný anebo jinak pomáhala nebo má pomoci podle ustanovení trestního řádu k dosažení účelu trestního řízení, nebo b) je znalcem nebo tlumočnickem anebo obhájcem, pokud obviněný, kterého jako obhájce zastupuje, vypovídal nebo má vypovídat, aby pomohl k dosažení účelu trestního řízení, anebo c) je osobou blízkou osobě uvedené v písmenu*

činnosti, nebo poskytnou pomoc policii a soudním orgánům při shromažďování důkazů, a osobám jim blízkým měla být poskytnuta vhodná ochranná opatření.

¹²⁵ Poprvé byl k tomuto účelu v roce 1970 zřízen zákonem pro kontrolu organizovaného zločinu program WITSEC – The US Federal Witness Security Program (překl. Federální program pro ochranu svědků Spojených států), který představoval pro členy organizovaných zločineckých skupin motivaci ke spolupráci s orgány činnými v trestním řízení. Blíže viz FYFE, Nicholas, SHEPTYCKI, James. *Facilitating witness co-operation in organised crime cases: an international review*. London: Home Office, 2005, 40 s. ISBN 1844736504. Dostupné z: http://www.popcenter.org/problems/witness_intimidation/PDFs/Fyfe&Sheptycki_2005.pdf.

¹²⁶ Důvodová zpráva k zákonu o zvláštní ochraně svědka zdůrazňuje, že právo na život a právo vlastnit majetek patří mezi základní práva občana a stát tato práva musí ochraňovat a nesmí připustit, aby byla porušována. Podotýká, že zákonná úprava je zcela v souladu s ústavními principy i přes skutečnost, že zvláštní ochrana a pomoc bude jako nadstandardní způsob ochrany bezpečnosti osob a majetku poskytována jen určité skupině osob, protože právo všech občanů na ochranu základních práv a svobod podle zvláštních zákonů není zákonem dotčeno.

¹²⁷ Použije se až za předpokladu, že nepostačí postupy a prostředky užívané policií na základě zákona č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, nebo možné prostředky vězeňské služby upravené v zákoně č. 555/1992 Sb., o Vězeňské službě a justiční strážní České republiky.

a) nebo b)“. Chráněnou osobou poté rozumí ohroženou osobu, již je poskytována zvláštní ochrana a pomoc. Ochranu zákon tedy poskytuje nejen osobám přímo zúčastněným na trestním řízení, ale rovněž i těm, jejichž újmu by osoby zúčastněné na trestním řízení mohly považovat jako svoji vlastní, např. manžel svědka.¹²⁸

P. Vantuch uvádí, že zákon o zvláštní ochraně svědka ani důvodová zpráva k němu neposkytují jednoznačnou odpověď na otázku, zda lze zvláštní ochranu a pomoc poskytovat podle zákona o zvláštní ochraně svědka také spolupracujícímu obviněnému. Konstatuje, že orgány činné v trestním řízení v praxi nechtějí spolupracujícím obviněným ochranu poskytovat, neboť ji zákon o zvláštní ochraně svědka výslovně neuvádí. P. Vantuch proto navrhuje, že by měl být zákon o zvláštní ochraně svědka novelizován o ustanovení vztahující se přímo na spolupracujícího obviněného. Došlo by tak dle jeho názoru k vyloučení argumentu, že nelze ochranu spolupracujícímu obviněnému poskytnout z důvodu, že zákon o zvláštní ochraně svědka tuto možnost výslovně nezmiňuje, protože v době jeho přijetí nebyl institut spolupracujícího obviněného v českém právním řádu zakotven.¹²⁹

Dle mého názoru by nemělo v praxi činit problémy spolupracujícího obviněného pokládat za ohroženou osobu a zvláštní ochranu a pomoc mu poskytnout, neboť zákon stanoví, že se za ohroženou osobu pro účely zákona mimo jiné považuje osoba, která vypovídala či má vypovídat jako obviněný. Spolupracující obviněný je z procesního hlediska stále obviněným, i když ho státní zástupce v obžalobě označí jako spolupracujícího obviněného. Navíc je do chvíle, než dojde v obžalobě k jeho označení za spolupracujícího obviněného, běžným obviněným. Neshledávám tedy důvod, proč by například ve výkonu vazby v přípravném řízení měl být považován za ohroženou osobu, neboť mu ještě nebyl status spolupracujícího obviněného přiznán, a následně po podání obžaloby, v níž by byl označen jako spolupracující obviněný, by za ohroženou osobu již neměl být považován a jeho ochrana by měla být ukončena. Navíc důvodová zpráva

---

¹²⁸ NETT, Alexander. *Spolupracující obviněný přínosy a rizika nové právní úpravy*. In. DÁVID, Radovan; SEHNÁLEK, David; VALDHANS, Jiří (eds.). *Dny práva - 2010: 4. ročník mezinárodní konference pořádané Právnickou fakultou Masarykovy univerzity* [CD-ROM]. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2010. Spisy Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně, sv. 378. Dostupné z: http://www.law.muni.cz/sborniky/dny_prava_2010/files/sbornik.html Dny práva 2010: Právnická fakulta Masarykovy univerzity, Česká republika. s. 122.

¹²⁹ Viz VANTUCH, Pavel. K institutu spolupracujícího obviněného a možnostem jeho uplatňování v praxi. *Trestní právo*. 2012, roč. 12, č. 7-8, s. 27. či VANTUCH, Pavel. Spolupracující obviněný po novelizaci provedené zákonem č. 139/2012 Sb. *Trestní právo*. 2012, roč. 12, č. 10, s. 8.

k zákonu o zvláštní ochraně svědka uvádí, že: „*zvláštní ochrana a pomoc se poskytne i obviněnému a jeho obhájci, pokud se obviněný rozhodne vypovídat. Právě usvědčující výpověď osob, které se samy podílely na trestné činnosti, je častým prostředkem k odhalení dalších pachatelů trestné činnosti a rozkrytí organizovaných zločineckých skupin*“. Jasně z ní tudíž vyplývá, že ochrana obviněného má být zajištěna také z důvodu možnosti odhalování trestné činnosti organizovaných zločineckých skupin, přičemž právě institut spolupracujícího obviněného může napomoci odhalení organizovaného zločinu nejúčinněji. Také důvodová zpráva k zákonu 193/2012 Sb. uvádí, že: „*jsou-li splněny zákonné podmínky, lze takovému spolupracujícímu obviněnému samozřejmě poskytnout i policejní ochranu podle zákona o zvláštní ochraně svědka*“.

Zvláštní ochrana a pomoc má být poskytována oprávněným osobám pokud existuje na jejich osobu riziko nátlaku, který by mohl nezákonně ovlivňovat průběh trestního řízení, či v případě hrozby odplaty za to, že osoba poskytla pomoc k dosažení účelu trestního řízení nebo plnila úkoly orgánu činného v trestním řízení. Za takovou osobu lze spolupracujícího obviněného považovat, neboť jim za jejich jednání bezesporu hrozí ze strany zločinecké organizace odplata. I přes výše uvedenou polemiku ohledně možnosti použití zákona o zvláštní ochraně svědka na spolupracující obviněné se tedy domnívám, že spolupracující obvinění spadají do kategorie ohrožených osob uvedených v § 2 odst. 1 písm. a) zákona o zvláštní ochraně svědka – osoby, které vypovídaly či mají vypovídat jako obvinění.

Zároveň se domnívám, že pokud by v českém právním řádu existoval institut korunního svědka, vztahovala by se na osobu, jíž by byl tento status přiznán, nejprve ochrana z důvodu, že je v pozici obviněného, který vypovídal či má vypovídat jako obviněný a později, po vydání usnesení o podmíněném přerušení trestního stíhání, kdy korunní svědek vystupuje v pozici svědka, také ochrana z důvodu, že podala nebo má podat svědeckou výpověď.

Zvláštní ochrana a pomoc spočívá podle § 3 odst. 1 zákona o zvláštní ochraně svědka v souboru opatření zajištěných chráněné osobě ze strany Policie České republiky a Vězeňské služby České republiky. Tato opatření se zakládají na poskytnutí osobní ochrany, přestěhování chráněné osoby včetně příslušníků její domácnosti, pomoci

chráněné osobě za účelem jejího sociálního začlenění v novém prostředí a v zastírání skutečné totožnosti chráněné osoby.

Pod osobní ochranou si lze představit zabezpečení neustálé fyzické ochrany osoby prostřednictvím policistů nebo příslušníků vězeňské služby. Takového opatření by mohlo být například užito vůči osobě, která se rozhodla usilovat o status spolupracujícího obviněného a nachází se ve vazbě. Také by mohlo být použito po skončení řízení, kdy byla spolupráce spolupracujícího obviněného zohledněna při uložení trestu, avšak i přes přihlédnutí k poskytnutým informacím, které napomohly objasnění trestného činu spáchaného organizovanou zločineckou skupinou, mu byl uložen nepodmíněný trest odnětí svobody. Pokud by soud osobě označené jako spolupracující obviněný uložil jiný trest než nepodmíněný trest odnětí svobody, přicházela by v úvahu zejména další výše jmenovaná opatření – přestěhování chráněné osoby včetně příslušníků její domácnosti a pomoc chráněné osobě za účelem jejího sociálního začlenění v novém prostředí.¹³⁰ Přestěhování chráněné osoby a jejich rodinných příslušníků představuje velký zásah do života těchto osob, neboť se musejí postupně začleňovat v novém prostředí, státní orgány jim proto v tomto směru poskytují pomoc k adaptaci v nových podmínkách. V této souvislosti považují rovněž za nutné upozornit, že Česká republika, tak jako všechny malé státy, se potýká s problémem nemožnosti dostatečného zajištění bezpečnosti spolupracujícího obviněného, neboť v rámci území České republiky je obtížné pro něj a jeho rodinu nalézt bezpečné místo k přestěhování a do zahraničí je většinou nelze přemístit z důvodu jazykové bariéry.¹³¹

S přestěhováním často v praxi dojde také k poslednímu jmenovanému opatření – zastírání skutečné totožnosti chráněné osoby, které se zakládá na vytvoření legendy o

---

¹³⁰ Zákon o zvláštní ochraně svědka stanovuje orgánům státní správy a samosprávy povinnost spolupracovat s policií. Tato spolupráce bude nejčastěji uskutečňována v rámci zajišťování opatření spojeného s přestěhováním chráněné osoby a jejich rodinných příslušníků a bude spočívat zejména v pomoci při zajišťování zaměstnání či školní docházky v místě nového bydliště. V případech zastírání skutečné totožnosti chráněné osoby jsou zase orgány veřejné správy povinny zanést nové osobní údaje osob do informačních systémů.

¹³¹ Srov. CÍSAŘOVÁ, Dagmar. Několik úvah nad článkem JUDr. Lichnovského o tzv. spolupracujícím obviněném. *Kriminalistika*. 2015, roč. 48, č. 3, s. 221.

odlišné osobní existenci, přičemž jsou údaje z legendy následně zaneseny do informačních systémů. Tento krok přináší tedy chráněné osobě zcela novou identitu.¹³²

Zvláštní ochranu a pomoc lze ohrožené osobě zajistit pouze v případě, že udělí souhlas se způsobem a podmínkami jejího poskytování a se zpracováním a využíváním jejích osobních údajů poté, co je řádně poučena o hrozícím nebezpečí a podstatě a podmínkách ochrany a pomoci. Po udělení souhlasu ohrožené osoby musí návrh k poskytnutí zvláštní ochrany a pomoci předložený policií, státním zástupcem nebo soudem schválit ministr vnitra. Výjimku z tohoto postupu představují pouze případy, ve kterých by hrozilo ohrožené osobě bezprostřední nebezpečí. V takových situacích by do udělení souhlasu ministra vnitra postačil u policejního návrhu souhlas policejního prezidenta a v případě výkonu vazby či trestu odnětí svobody souhlas generálního ředitele vězeňské služby.¹³³

Je-li k návrhu udělen souhlas ministra vnitra, ohrožená osoba se stává chráněnou osobou a z tohoto statusu jí plynou na základě § 6 zákona o zvláštní ochraně svědka určité povinnosti, neboť pouze za její řádné součinnosti může dojít k zabezpečení její důsledné ochrany. Je povinna dodržovat podmínky poskytování zvláštní ochrany a pomoci, řídit se pokyny příslušníků policie a příslušníků vězeňské služby a informovat je bezodkladně o všech nových skutečnostech a změnách, které mohou být významné pro jejich postup podle zákona o zvláštní ochraně svědka.

Nedodržování zákonem stanovených povinností chráněnou osobou představuje jednu z příčin ukončení poskytování zvláštní ochrany podle § 7 zákona o zvláštní ochraně svědka. Dalším důvodem může být porušení povinnosti chráněné osoby zachovávat tajnost utajovaných skutečností, její odmítnutí poskytnout pomoc k dosažení účelu trestního řízení, v jehož souvislosti jí byla zvláštní ochrana a pomoc poskytována, skutečnost, že se chráněná osoba v době poskytování ochrany dopustila jednání odůvodňujícího její trestní stíhání pro úmyslný trestný čin a dále skutečnost, že pominulo nebezpečí, které chráněné osobě hrozilo. Příčinu ukončení poskytování ochrany a pomoci představuje také písemné zpětvzetí souhlasu chráněné osoby podle § 4 odst. 1 zákona o zvláštní ochraně svědka. Tento způsob ukončení poskytování

---

¹³² Viz *Důvodová zpráva k zákonu č. 137/2001 Sb., o zvláštní ochraně svědka a dalších osob v souvislosti s trestním řízením.* [online]. 2000 [cit. 20. 3. 2016]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=3&CT=697&CT1=0>.

¹³³ Viz § 4 zákona o zvláštní ochraně svědka.

zvláštní ochrany se od předchozích uvedených liší tím, že k ukončení dochází již v momentě, kdy chráněná osoba odvolá souhlas, zatím co u ostatních způsobů je k ukončení vyžadováno opět rozhodnutí ministra vnitra. K ukončení ochrany v těchto případech dojde až ve chvíli informování chráněné osoby o tom, že ministr s návrhem na ukončení ochrany souhlasil.

4.7 *Institut spolupracujícího obviněného v trestním právu hmotném*

Institut spolupracujícího obviněného sice patří k institutům procesně právním, označení obviněného v obžalobě jako spolupracujícího obviněného však přináší obviněnému benefity závislé v trestním právu hmotném. Obvinění s orgány činnými v trestním řízení spolupracují zcela účelově právě z důvodu možnosti získání výhod upravených trestním zákoníkem. Postavení spolupracujícího obviněného se tedy ve fázi řízení před soudem promítne zejména do úvah o trestu.

Trestní zákoník zohledňuje spolupráci obviněného s orgány činnými v trestním řízení s ohledem na výši trestu v několika ustanoveních – § 39 odst. 1 tr. zákoníku (stanovení druhu a výměry trestu), § 41 tr. zákoníku (polehčující okolnosti), § 46 odst. 2 tr. zákoníku (upuštění od potrestání), § 58 odst. 4 tr. zákoníku (mimořádné snížení trestu odnětí svobody).

Ustanovení § 39 odst. 1 tr. zákoníku uvádí, že při stanovení trestu a jeho výměry přihlédnou soud také k tomu, jak významným způsobem spolupracující obviněný přispěl k objasnění zločinu spáchaného členy organizované skupiny, ve spojení s organizovanou skupinou nebo ve prospěch organizované zločinecké skupiny.¹³⁴ Dané ustanovení tedy soudu ukládá povinnost při stanovení trestu tuto skutečnost vzít v úvahu a ve výměře trestu ji zohlednit.

Soud při zvažování druhu a výše trestu bere v potaz také polehčující a přitěžující okolnosti, přičemž pod polehčující okolnosti spadá dle § 41 písm. m) tr. zákoníku také skutečnost, že pachatel přispěl zejména jako spolupracující obviněný k objasňování trestné činnosti spáchané členy organizované skupiny, ve spojení s organizovanou skupinou nebo ve prospěch organizované zločinecké skupiny. S ohledem na to, že nelze při stanovení trestu u pachatele dvakrát zohledňovat téže skutečnost, bude-li soudem

---

¹³⁴ PÚRY, František. Některé změny v ukládání trestů podle nového trestního zákoníku. *Trestněprávní revue*. 2010, roč. 9, č. 1, s. 1.

aplikováno ustanovení o mimořádném snížení trestu odnětí svobody podle § 58 odst. 4 tr. zákoníku, nelze již přihlídnout k polehčující okolnosti podle § 41 písm. m) tr. zákoníku. Domnívám se tedy, že tato polehčující okolnost může být zejména využita v případech, kdy spolupracující obviněný nesplnil podmínky pro upuštění od potrestání podle § 46 odst. 2 tr. zákoníku, pro mimořádné snížení trestu podle § 58 odst. 4 tr. zákoníku nebo pokud v přípravném řízení obviněný spolupracoval s orgány činnými v trestním řízení, v obžalobě však nebyl státním zástupcem za spolupracujícího obviněného označen. Ustanovení § 41 písm. m) tr. zákoníku se tedy uplatní k § 58 odst. 4 tr. zákoníku a § 46 odst. 2 tr. zákoníku subsidiárně.

4.8 Možnost mimořádného snížení trestu

Zákonodárce v § 58 tr. zákoníku vymezil případy, ve kterých lze pachateli mimořádně snížit trest odnětí svobody.¹³⁵ V úpravě před novelou trestního zákoníku provedenou zákonem č. 193/2012 Sb. poskytoval trestní zákoník soudům širší prostor k uvážení při rozhodování o trestu, který pachateli označenému v obžalobě jako spolupracující obviněný uloží. Zákon stanovil, že pokud spolupracující obviněný splnil v řízení všechny zákonem stanovené podmínky, soud mu „*může*“ snížit trest odnětí svobody pod dolní hranici trestní sazby. Soudce měl tedy širší možnost uvážení než dnes, kdy § 58 odst. 4 tr. zákoníku stanoví, že soud trest odnětí svobody při splnění všech zákonných podmínek spolupracujícímu obviněnému „*sníží*“. Ze změny dikce § 58 odst. 4 tr. zákoníku vyplývá, že se postup soudu při snižování trestu odnětí svobody spolupracujícímu obviněnému pod dolní hranici trestní sazby vlivem novelizování tohoto ustanovení změnil z fakultativního na obligatorní. Důvodová zpráva tuto změnu zdůvodňuje tím, že spolupracující obviněný není při pouhé možnosti získání tohoto benefitu dostatečně motivován ke spolupráci, protože mu není poskytnuta jistota mimořádného snížení trestu odnětí svobody.¹³⁶ Výše uvedená změna postupu z fakultativního na obligatorní byla tedy přijata právě pro posílení efektivity institutu spolupracujícího obviněného.

---

¹³⁵ Použití § 58 tr. zákoníku nepřipadá v úvahu u trestných činů, jejichž dolní hranice trestní sazby není zákonem stanovena.

¹³⁶ *Důvodová zpráva k zákonu č. 193/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.* [online]. 2011 [cit. 20. 3. 2016]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=510&CT1=0>.

K užití postupu snížení trestu odnětí svobody pod dolní hranici trestní sazby nestačí pouze skutečnost, že obviněného státní zástupce v obžalobě označil jako spolupracujícího obviněného, neboť soud musí vždy zkoumat, zda došlo v konkrétním případě ke splnění dalších podmínek uvedených zákonem.¹³⁷ Ustanovení § 58 odst. 4 uvádí, že: „soud sníží trest odnětí svobody pod dolní hranici trestní sazby také pachateli označenému jako spolupracující obviněný, jsou-li splněny podmínky stanovené v § 178a odst. 1 trestního řádu a podal-li spolupracující obviněný jak v přípravném řízení, tak v řízení před soudem úplnou a pravdivou výpověď o skutečnostech, které jsou způsobily významně přispět k objasnění zločinu spáchaného členy organizované skupiny, ve spojení s organizovanou skupinou nebo ve prospěch organizované zločinecké skupiny; přitom vezme v úvahu povahu trestného činu uvedeného v jeho doznání v porovnání se zločinem spáchaným členy organizované skupiny, ve spojení s organizovanou skupinou nebo ve prospěch organizované zločinecké skupiny, k jehož objasnění přispěl, dále význam takového jeho jednání, osobu pachatele a okolnosti případu, zejména zda a jakým způsobem se podílel na takovém zločinu, k jehož objasnění se zavázal, a jaké následky svým jednáním případně způsobil. Omezením stanoveným v odstavci 3 přitom není vázán.“

Z uvedeného vyplývá, že při rozhodování o ukládání trestu pachateli označenému jako spolupracující obviněný nejprve soud zvažuje, zda vůbec došlo k naplnění dvou kumulativních předpokladů – zda obviněný vyhověl všem podmínkám stanoveným v § 178a tr. řádu a podal v přípravném řízení i v řízení před soudem úplnou a pravdivou výpověď o skutečnostech způsobily významně přispět k objasnění zločinu spáchaného členy organizované skupiny, ve spojení s organizovanou skupinou nebo ve prospěch organizované zločinecké skupiny. Pokud soud dospěje k závěru, že k naplnění základních podmínek došlo, obligatorně sníží trest odnětí svobody, přičemž přihlíží ještě k dalším skutečnostem vztahujícím se ke spáchanému trestnému činu a k osobě pachatele. Po zhodnocení soud určí, jak intenzivně trest odnětí svobody pod dolní hranici trestní sazby sníží.

V první řadě zákonodárce výslovně poukazuje na nutnost porovnání a zohlednění povahy trestného činu, k němuž se spolupracující obviněný doznal, a trestného činu,

---

¹³⁷ DRAŠTÍK, Antonín. *Trestní zákoník: komentář*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 466.

jehož objasnění napomohl. Čím více se závažnost trestného činu spáchaného spolupracujícím obviněným a objasňovaného trestného činu liší, tím k výraznějšímu snížení trestu odnětí svobody může soud přistoupit. V případě porovnávání závažnosti trestných činů bude soud postupovat podle obecných kritérií vztahujících se k povaze a závažnosti trestného činu uvedených v ustanovení § 39 odst. 2 tr. zákoníku. Povahu spáchaného trestného činu určují vedle zákonných znaků skutkové podstaty naplněné jednáním pachatele (druh a význam porušeného či ohroženého zájmu chráněného trestním zákonem, jednání charakterizující objektivní stránku trestného činu a forma zavinění) taktéž konkrétní okolnosti, za kterých ke spáchání trestného činu došlo (způsob provedení činu, pachatelova pohnutka, záměr či cíl, míra jeho zavinění, povaha a rozsah následků způsobených trestným činem a existence polehčujících či přitěžujících okolností).

Významnou skutečnost při úvaze o možnosti snížení trestu odnětí svobody pod dolní hranici trestní sazby představuje také hodnocení osoby pachatele – spolupracujícího obviněného a dosahu či významu jeho jednání pro objasnění zločinu spáchaného členy organizované skupiny, ve spojení s organizovanou skupinou nebo ve prospěch organizované zločinecké skupiny. Zde přichází v úvahu především porovnání pomoci poskytnuté spolupracujícím obviněným s jinými možnými prostředky, které mohly orgány činné v trestním řízení v daném případě použít, aby pachatele zločinu usvědčily.

Zákon následně uvádí další okolnosti případu, jejichž posouzení by mělo vést soud k rozhodnutí o určení intenzity snížení trestu odnětí svobody. Tyto okolnosti zákon uvádí pouze demonstrativně. Stanoví, že by měl soud především zohlednit, jestli se spolupracující obviněný podílel na zločinu spáchaném členy organizované skupiny, ve spojení s organizovanou skupinou nebo ve prospěch organizované zločinecké skupiny, k jehož objasnění se zavázal. Pokud se spolupracující obviněný na páchaní objasňovaného zločinu podílel, soud vezme v úvahu míru jeho účasti na činu a také přihlédně k následkům, které svým jednáním způsobil.

Soud při aplikaci ustanovení § 58 odst. 4 tr. zákoníku není omezen hranicemi stanovenými v § 58 odst. 3 tr. zákoníku, tudíž může trest snížit podle svého uvážení i pod hranice trestním zákoníkem v tomto ustanovení uvedené.

Novelizaci ustanovení § 58 odst. 4 tr. zákoníku považují za zdařilou, neboť lze konstatovat, že přístupy soudů při ukládání trestů jsou velmi odlišné a spolupracujícím obviněným nemohla být výhoda v podobě mimořádného snížení trestu ani při splnění všech podmínek dostatečně garantována, což nepochybně obviněné od spolupráce s orgány činnými v trestním řízení odrazovalo. Novela jejich nejistotu v tomto směru alespoň částečně odstranila a obvinění by měli být nyní ke spolupráci více motivováni, neboť mají soudy povinnost ustanovení o mimořádném trestu využít ve vztahu ke všem spolupracujícím obviněným, kteří splní potřebné předpoklady.

V případě, že by spolupracující obviněný nesplnil všechny povinnosti, které zákonodárce klade pro možnost aplikace § 58 odst. 4 tr. zákoníku, lze uvažovat nad použitím § 58 odst. 1 tr. zákoníku. Podle § 58 odst. 1 tr. zákoníku může soud snížit trest odnětí svobody pod dolní hranici trestní sazby, pokud se s ohledem na všechny okolnosti případu či poměry pachatele domnívá, že použití trestní sazby odnětí svobody stanovené u příslušné skutkové podstaty trestného činu ve zvláštní části trestního zákoníku by bylo pro pachatele nepřiměřeně přísné a nápravy pachatele lze dosáhnout i trestem kratšího trvání.¹³⁸ U spolupracujícího obviněného si takovou situaci lze představit, poskytl-li by například výpověď o skutečnostech, které byly způsobilé přispět k objasnění zločinu spáchaného členy organizované skupiny, nicméně jejich přínos nebyl natolik významný, nebo by v řízení před soudem nepodal o takových skutečnostech úplnou výpověď. Také lze uvažovat nad případem, kdy by nebyl obviněný státním zástupcem v obžalobě jako spolupracující obviněný označen, ale soud by se domníval, že všechny potřebné podmínky splnil. Vzhledem ke skutečnosti, že soudu nepřísluší právo obviněného označit za spolupracujícího obviněného, nemohl by takové osobě ani snížit trest odnětí svobody pod dolní hranici trestní sazby podle § 58 odst. 4 tr. zákoníku, ale zřejmě by mohl použít ke snížení § 58 odst. 1 tr. zákoníku. V případě aplikace § 58 odst. 1 tr. zákoníku musí soud vždy dostatečně zdůvodnit,

---

¹³⁸ K podmínkám ukládání se vyjádřil Nejvyšší soud v usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 28. května 2014, sp. zn. 8 Tdo 550/2014, uveřejněném pod číslem 24/2015 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek. Uvedl, že: „pro aplikaci § 58 odst. 1 tr. zákoníku je nutné respektovat výjimečný charakter tohoto ustanovení a používat ho jen v těch případech, kdy lze přesvědčivě dovodit splnění všech podmínek v tomto ustanovení uvedených, a že se nejedná o souhrn jakýchkoliv polehčujících okolností, nýbrž jen takových, které se v dané kvalitě nebo kvantitě u konkrétního trestného činu běžně nevyskytují a výrazně snižují závažnost trestného činu. Jen takový souhrn může nabýt charakteru okolností výjimečných (např. věk blízký věku mladistvých, obviněný spáchal čin při odvracení útoku, aniž byly zcela splněny podmínky nutné obrany, nebo pod vlivem tíživých osobních nebo rodinných poměrů, které si sám nezavinil, k činu byl vyprovokován surovým násilným jednáním poškozeného apod.)“.

z jakého důvodu by bylo uložení trestu podle zákonné trestní sazby nepřiměřeně přísné.¹³⁹ Pokud by ukládal takto snížený trest odnětí svobody pachateli ve výše uvedených příkladech, odůvodňoval by nepřiměřenou přísnost právě tím, že pachatel napomohl odhalit závažnou trestnou činnost organizované skupiny či organizované zločinecké skupiny, na jejímž stíhání a odsouzení má stát značný zájem a bez pomoci tohoto pachatele by nebylo možné členy skupiny za spáchanou trestnou činnost potrestat a zabránit jim v dalším páchání trestné činnosti.

Pokud soud sníží hranici trestní sazby spolupracujícího obviněného na základě § 58 odst. 1 tr. zákoníku, limitují ho omezení stanovená v § 58 odst. 3 tr. zákoníku, podle nichž nelze snížit trest odnětí svobody (i) pod pět let, pokud dolní hranice trestní sazby odnětí svobody dosahuje alespoň dvanácti let, (ii) pod tři léta, pokud dolní hranice trestní sazby odnětí svobody dosahuje alespoň osm let a (iii) pod jeden rok, pokud dolní hranice trestní sazby odnětí svobody dosahuje alespoň pět let.

4.9 Upuštění od potrestání

Výše zmíněná novela trestního zákoníku provedená zákonem č. 193/2012 Sb. se dotkla institutu spolupracujícího obviněného ještě v dalším podstatném bodě, a to v možnosti upustit od potrestání spolupracujícího obviněného.¹⁴⁰ Tuto možnost stanovuje § 46 odst. 2 tr. zákoníku, který představuje určité provázání s § 178a odst. 2 tr. řádu, na jehož základě může státní zástupce v obžalobě navrhnout upuštění od potrestání osoby, kterou označuje jako spolupracujícího obviněného. Soud však není návrhem státního zástupce vázán a vždy posuzuje splnění skutečností požadovaných zákonem pro tento postup sám. Stejně tak soud může ustanovení aplikovat, pokud státní zástupce v obžalobě tento postup nenavrhne.

S ohledem na výše uvedené je nutné si uvědomit, že zvážení veřejného zájmu na potrestání konkrétního pachatele náleží vždy pouze soudu. Zákonodárce stanovil,

---

¹³⁹ Viz DRAŠTÍK, Antonín. *Trestní zákoník: komentář*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 464.

¹⁴⁰ Novelizováním ustanovení došlo k naplnění programového prohlášení vlády („Vláda se zasadí o zpřesnění institutu spolupracujícího obviněného tak, aby bylo možné zejména v závažných případech organizovaného zločinu zajistit ve výjimečných případech i úplnou beztrestnost.“) i Strategie vlády v boji proti korupci na období let 2011 a 2012 (úkol „předložit vládě novelu trestního zákoníku a trestního řádu, která zefektivní využití stávajícího institutu spolupracujícího obviněného a rozšíří jej o institut upuštění od potrestání za zákonem striktně stanovených podmínek pro obviněného, který zabránil dokonání zločinu spáchaného členy organizované skupiny nebo zásadním způsobem přispěl k usvědčení hlavního pachatele nebo organizátora takového zločinu“).

v jakých případech má být od potrestání upuštěno dle § 46 odst. 2 tr. zákoníku, následujícím způsobem: „soud upustí od potrestání pachatele označeného jako spolupracující obviněný, jsou-li splněny podmínky stanovené v § 178a odst. 1 a 2 trestního řádu a podal-li spolupracující obviněný jak v přípravném řízení, tak v řízení před soudem úplnou a pravdivou výpověď o skutečnostech, které jsou způsobitelné významně přispět k objasnění zločinu spáchaného členy organizované skupiny, ve spojení s organizovanou skupinou nebo ve prospěch organizované zločinecké skupiny; ustanovení § 48 odst. 1 tím není dotčeno. Upustit od potrestání pachatele označeného jako spolupracující obviněný takto nelze, jestliže jím spáchaný trestný čin je závažnější než zločin, k jehož objasnění přispěl, jestliže se podílel jako organizátor nebo návodce na spáchání zločinu, k jehož objasnění přispěl, jestliže jím způsobil úmyslně těžkou újmu na zdraví nebo smrt nebo jsou-li dány důvody pro mimořádné zvýšení trestu odnětí svobody (§ 59)“.

Z výše uvedeného vyplývá, že stejně jako v případě snížení trestu odnětí svobody pod dolní hranici trestní sazby podle § 58 odst. 4 tr. zákoníku, nemá soud možnost uplatnění upuštění od potrestání podle § 46 odst. 2 tr. zákoníku libovolně zvažovat, neboť zákon určuje, že při kumulativním splnění všech stanovených podmínek soud od potrestání „upustí“. Legislativce v tomto případě tedy opět učinil postup soudu obligatorním, přičemž podmínky v § 46 odst. 2 tr. zákoníku vymezil jak pozitivně, tak negativně. Pozitivně formulované podmínky se vážou k průběhu trestního řízení, negativně formulované naopak ke skutečnostem vzniklým před zahájením trestního řízení.

Mezi pozitivně vymezené předpoklady pro využití institutu upuštění od potrestání řadí zákon splnění podmínek obsažených v § 178a odst. 1 a 2 tr. řádu¹⁴¹ společně se skutečností, že spolupracující obviněný dostal svému závazku a podal jak v přípravném řízení, tak v řízení před soudem úplnou a pravdivou výpověď o skutečnostech způsobitelných významně přispět k objasnění zločinu spáchaného členy organizované skupiny, ve spojení s organizovanou skupinou nebo ve prospěch organizované zločinecké skupiny.

---

¹⁴¹ V porovnání s podmínkami potřebnými ke snížení trestu odnětí svobody pod dolní hranici trestní sazby podle § 58 odst. 4 tr. zákoníku ustanovení § 46 odst. 2 tr. zákoníku uvádí u splnění podmínek podle § 178a tr. zákoníku kromě prvního odstavce ještě odstavec druhý.

Při pohledu na vymezení negativních předpokladů si lze povšimnout, že se zcela shodují s podmínkami vymezenými pro možnost podání návrhu státního zástupce na upuštění od potrestání v obžalobě v § 178a tr. řádu. Pokud tedy byl trestný čin spáchaný spolupracujícím obviněným závažnější než čin, k jehož objasnění přispěl, spolupracující obviněný se podílel na spáchání objasňovaného trestného činu jako organizátor nebo návodce¹⁴², spáchaným trestným činem úmyslně způsobil těžkou újmu na zdraví nebo smrt nebo pokud u něj existují důvody pro mimořádné zvýšení trestu odnětí svobody podle § 59 tr. zákoníku, nelze o upuštění od potrestání rozhodnout.

Soud na základě výše uvedených pravidel zvažuje, zda mají informace poskytnuté spolupracujícím obviněným v trestní věci zásadní význam. Pokud spolupracující obviněný splnil všechny potřebné předpoklady a hodnota jím poskytnutých informací převážila veřejný zájem na jeho potrestání, soud od jeho potrestání upustí. Lze tedy konstatovat, že spolupracující obviněný si spolupráci s orgány činnými v trestním řízení může „vykoupit svoji beztrestnost“.

Je třeba poznamenat, že dle § 48 odst. 1 tr. zákoníku může soud také podmíněně upustit od potrestání pachatele – spolupracujícího obviněného a stanovit nad ním dohled, považuje-li za nutné jeho chování po určitou dobu sledovat.

Důvodová zpráva k zákonu č. 193/2012 Sb. zdůrazňuje, že při upuštění od potrestání soud vysloví vinu pachatele, tudíž nedochází k oslabení postavení poškozeného, který se může úspěšně domáhat náhrady škody a soud může také pachateli uložit ochranná opatření, která umožňují účinnou ochranu důležitých společenských zájmů.¹⁴³

S možností upuštění od potrestání spolupracujícího obviněného projevují některé trestněprávní autority nesouhlas. Například J. Jelínek uvádí, že by spolupracující obviněný za spolupráci s orgány činnými v trestním řízení takto honorován být neměl. Poznává, že sice zákon obsahuje jisté omezující podmínky, bez kterých k takovému radikálnímu řešení přistoupit nelze, i přes to se však domnívá, že by

---

¹⁴² Naopak u mimořádného snížení trestu odnětí svobody může být spolupracující obviněný i organizátorem či návodcem na objasňovaném trestném činu.

¹⁴³ *Důvodová zpráva k zákonu č. 193/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.* [online]. 2011 [cit. 20. 3. 2016]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=510&CT1=0>.

spolupracujícímu obviněnému měl být uložen alespoň nějaký trest.¹⁴⁴ Zastávám stejný názor, neboť spolupracující obviněný jednal protiprávně, ve většině případů páchal závažnou kriminalitu, a i když je potřeba respektovat zájem státu na odhalování organizované kriminality a jejích pachatelů, nelze zcela rezignovat na základní zásady trestního práva a jeho účel. Domnívám se, že v konečném důsledku dochází v takových případech v podstatě k erozi základních principů trestního práva.¹⁴⁵ Pachatel – spolupracující obviněný sice výrazně napomůže činnost organizovaných skupin či organizovaných zločineckých skupin odhalit, za což má být nepochybně určitým způsobem „odměněn“, nicméně stále se jedná o osobu, na které lpí vina a z mého pohledu se jeví nespravedlivým, že by neměl být za své trestné jednání vůbec postižen.

S ohledem na výše uvedené se domnívám, že by měl být každému spolupracujícímu obviněnému především z důvodu individuální i generální prevence uložen trest, přičemž se nemusí jednat o nepodmíněný trest odnětí svobody, ale spíše by mělo jít o uložení trestu alternativního. Přichází v úvahu zejména podmíněné odložení výkonu trestu odnětí svobody, ale jako ideální se jeví například také trest domácího vězení či peněžitý trest. Vzhledem k tomu, že trest domácího vězení však lze ukládat pouze za přečin, nebude uložení tohoto trestu v praxi u spolupracujících obviněných zřejmě příliš časté. Osoby označené jako spolupracující obvinění se povětšinou dopouštějí závažnější trestné činnosti než přečinu, z velké části se bude jednat pravděpodobně o zločiny. Z tohoto důvodu bych navrhovala rozšíření podmínek ukládání trestu domácího vězení také pro spolupracující obviněné, neboť uložení trestu domácího vězení pro ně pokládám za velmi vhodné například právě v kombinaci s peněžitým trestem.

V souvislosti s trestáním spolupracujícího obviněného se lze rovněž setkat s názory, že by mu měla být poskytnuta beztrestnost za trestný čin účasti na organizované zločinecké skupině podle § 361 tr. zákoníku, pokud dobrovolně opustil organizaci dříve,

---

¹⁴⁴ JELÍNEK, Jiří. Interview. In: *Studio 6*. TV, ČT 24, 6. 3. 2015, 0:30. <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/1509144-spolupracujici-obvineny-jednou-a-dost-navrhuje-profesor-jelinek>.

¹⁴⁵ LICHNOVSKÝ, Vladimír. *K některým nedostatkům právní úpravy spolupracujícího obviněného*. In: JELÍNEK, Jiří (ed.). *Organizovaný zločin: (trestněprávní, trestněprocesní a kriminologické aspekty): sborník příspěvků z mezinárodní vědecké konference Olomoucké právnické dny, květen 2014, trestní sekce*. 1. vyd. Praha: Leges, 2014, s. 121.

než došlo k zahájení vyšetřování jeho trestné činnosti.¹⁴⁶ Já se však domnívám, že by neměl být spolupracující obviněný takto honorován, pokud nesplní podmínky stanovené v § 362 tr. zákoníku – zvláštní ustanovení o účinné lítosti (o tomto pojednáno v podkapitole 1.6.2 Účast na organizované zločinecké skupině). Jsem toho názoru, že by měla být v rozsudku vyslovena vina i za trestnou činnost spočívající v účasti na organizované zločinecké skupině podle § 361 tr. zákoníku, protože opak by byl v rozporu se základními teoretickými principy trestního práva.

Možnost upuštění od potrestání u spolupracujícího obviněného shledávám jako nevhodnou také z toho důvodu, že by v praxi mohli pachatelé organizované kriminality postupovat níže popsaným způsobem. Od počátku založení organizované zločinecké skupiny by pachatel myslel na svou ochranu a postupoval by účelově, aby se mohl v případě odhalení skupiny stát spolupracujícím obviněným. Páchal by dlouhodobě závažnou trestnou činnost a přitom by schraňoval po celou dobu existence skupiny tajně důkazy, které by mohl později v případě trestního stíhání předložit policejnímu orgánu (skutečnost, že je účelově schraňoval již od počátku, by v řízení pochopitelně zamlčel) a zasloužit se tak o získání statusu spolupracujícího obviněného.¹⁴⁷ Pokud by napomohl rozkrytí organizace a objasnění její trestné činnosti a zároveň by v jeho případě nedošlo k naplnění tzv. negativních podmínek upuštění od potrestání, upustil by soud obligatorně od jeho potrestání. Už v tomto případě shledávám velkou společenskou závažnost jednání takového pachatele, neboť páchal závažnou trestnou činnost od počátku s úmyslem zajistit pro sebe v případě trestního stíhání výhodu v podobě upuštění od potrestání. Ještě závažnější však shledávám situaci, kdy by tato osoba, od jejíhož potrestání bylo již jednou upuštěno, znovu začala působit v rámci organizované zločinecké skupiny a zajišťovala si svou bezpečnost obdobným způsobem, poté by se znovu v trestním řízení mohla stát spolupracujícím obviněným a za splnění dalších podmínek mohla opět být honorována upuštěním od potrestání. Jednalo by se tedy o jakéhosi spolupracujícího obviněného – recidivistu.

---

¹⁴⁶ KARABEC, Zdeněk. Mezinárodní kongres k problematice trestního práva a organizovaného zločinu. *Bulletin advokacie*. 2000, roč. 7, č. 3, s. 144.

SCHRAMHAUSER, Jiří. Spolupracující obviněný v boji s organizovaným zločinem, úvaha nad platnou právní úpravou. *Trestněprávní revue*. 2012, roč. 11, č. 1, s. 11.

¹⁴⁷ Tamtéž, s. 11.

Na výše uvedeném příkladu mohu demonstrovat z mého pohledu další nedostatek české právní úpravy spolupracujícího obviněného. Jsem toho názoru, že by měl zákon vyloučit možnost označení osoby, která již v řízení byla spolupracujícím obviněným.¹⁴⁸ Zákonodárce ovšem takovou možnost neupravuje, a tudíž ji připouští. Lze sice namítat, že by v takovém případě zřejmě státní zástupce obviněného s ohledem na § 178a odst. 1 tr. řádu – s přihlédnutím k osobě obviněného – za spolupracujícího obviněného neměl označit, nicméně vzhledem k tomu, že takové označení záleží pouze na úvaze státního zástupce, nelze tuto možnost vyloučit. Proto zastávám názor, že by mělo být v zákoně výslovně upraveno, že nelze za spolupracujícího obviněného označit osobu, která již jako spolupracující obviněný v jiné kauze dříve figurovala. Na tomto místě je však nutné si položit otázku, zda připustit, aby byl obviněný označen za spolupracujícího obviněného ve více současně probíhajících kauzách nebo zda povolit, aby byl označen jako spolupracující obviněný v řízení vedeném pro jeho trestnou činnost, které se dopustil předtím, než by bylo zahájeno trestní stíhání ve věci, ve které mu byl status spolupracujícího obviněného udělen poprvé. V těchto případech bych opětovné označení osoby za spolupracujícího obviněného připustila, neboť obviněnému polehčuje, že se projednávané trestné činnosti dopouštěl v době, než bylo zahájeno trestní řízení ve věci, v níž byl za spolupracujícího obviněného poprvé označen. V případech, kdy se ovšem dopouštěl trestné činnosti poté, co již bylo zahájeno trestní stíhání v první věci, kde figuroval jako spolupracující obviněný, by dle mého názoru nemělo být umožněno opětovné udělení statusu spolupracujícího obviněného, neboť lze konstatovat, že se obviněný z předchozího trestního řízení nepoučil a nemělo by mu být zajištěno poskytnutí benefitů, které udělení statusu spolupracujícího obviněného doprovázejí.

---

¹⁴⁸ Také JELÍNEK, Jiří. Interview. In: *Studio 6*. TV, ČT 24, 6. 3. 2015, 0:30. <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/1509144-spolupracujici-obvineny-jednou-a-dost-navrhuje-profesor-jelinek>, také ADAMEC, Martin. Rozhovor: prof. Jiří Jelínek - Nejen o slabinách trestního řádu. *Právní prostor* [online]. 9. 11. 2015 [cit. 2016-03-20]. Dostupné z: <http://www.pravniprostor.cz/clanky/trestni-pravo/rozhovor-s-prof-jirim-jelinkem-nejen-o-slabinach-trestniho-radu>, Lidovky.cz. *Rath obstruoval ještě málo, říká expert na trestní právo Jelínek*. [online]. 10. 8. 2015 [cit. 20. 3. 2016]. Dostupné z: http://byznys.lidovky.cz/rath-obstruoval-jeste-malo-rika-expert-na-trestni-pravo-jelinek-p8e-/media.aspx?c=A150810_082333_ln-media_ele&tl=1.

4.10 Četnost využívání institutu spolupracujícího obviněného v praxi

Za účelem zjištění faktického stavu využívání institutu spolupracujícího obviněného v České republice, jsem se rozhodla požádat ve smyslu zák. č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím, všechna státní zastupitelství v České republice o zpřístupnění níže uvedených informací:

- kolik osob bylo v jednotlivých letech od 1. 1. 2010 do 31. 12. 2015 (u okresních a obvodních státních zastupitelství v době od 1. 9. 2012 do 31. 12. 2015) v rámci jednotlivých státních zastupitelství označeno v obžalobě jako spolupracující obviněný,
- pro jaké trestné činy byla na tyto osoby podána obžaloba,
- v kolika těchto případech bylo v obžalobě u spolupracujících obviněných od 1. 9. 2012 do 31. 12. 2015 navrženo upuštění od potrestání,
- zda v rámci jednotlivých státních zastupitelství za dobu existence tohoto institutu převažuje návrh využití institutu spolupracujícího obviněného směrem od státního zástupce k obviněnému nebo naopak směrem od obviněného ke státnímu zástupci.

Vzhledem ke skutečnosti, že státní zastupitelství ve svých informačních systémech neuvádějí žádné statistické údaje týkající se spolupracujícího obviněného, probíhalo zjišťování četnosti používání institutu dotazováním jednotlivých státních zástupců a poté vyhledáváním konkrétních kauz, ve kterých byl obviněný v obžalobě za spolupracujícího obviněného označen. Z tohoto důvodu nemusí být dále uváděné údaje zcela přesné, ale dle mého názoru se jedná o informace, které mohou přinést relevantní představu o využívání institutu spolupracujícího obviněného v praxi.

Poskytnuté informace jsem analyzovala a zjistila jsem, že z celkového počtu 7 krajských státních zastupitelství byl institut spolupracujícího obviněného využit u 6 z nich, a to celkem u 35 osob. Městské státní zastupitelství v Praze do této statistiky bohužel nemohu zahrnout, neboť jako jediné ze všech státních zastupitelství v České republice podmínilo poskytnutí informace o četnosti využívání institutu spolupracujícího obviněného úhradou nákladů ve výši 79.800 Kč, kterou zdůvodnilo mimořádně rozsáhlým vyhledáváním informací.

Státní zástupci **Krajského státního zastupitelství v Českých Budějovicích** označili v obžalobě jako spolupracující obviněné celkem 2 osoby, a to v obou případech v roce 2015. V prvním případě se jednalo o spáchání zvlášť závažného zločinu loupeže podle § 173 odst. 1, odst. 2 písm. c) tr. zákoníku, zločinu podvodu podle § 209 odst. 1, odst. 4 písm. d) tr. zákoníku, zločinu krádeže podle § 205 odst. 1 písm. b), odst. 4 písm. c) tr. zákoníku, přečinu poškození cizí věci podle § 228 odst. 1 tr. zákoníku, přečinu nedovoleného ozbrojování podle § 279 odst. 1 tr. zákoníku, přečinu znásilnění podle § 185 odst. 1 tr. zákoníku a trestného činu vraždy spáchaného ve spolupachatelství podle § 9 odst. 2 k § 219 odst. 1, odst. 2 písm. h) tr. zákona. Ve druhém případě šlo o zvlášť závažný zločin nedovolené výroby a jiného nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy podle § 283 odst. 1, odst. 3 písm. b), c), odst. 4 písm. c) tr. zákoníku. V obou případech směřoval návrh od státního zástupce k obviněnému.

Krajské státní zastupitelství v Ústí nad Labem využilo institut spolupracujícího obviněného zatím u největšího počtu obviněných, a to u 16 osob. Jednalo se o trestné činy: zvlášť závažný zločin loupeže podle § 173 odst. 1, odst. 2 písm. a) tr. zákoníku, zvlášť závažný zločin nedovolené výroby a jiného nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy podle § 283 odst. 1, odst. 3 písm. c), odst. 4 písm. c) tr. zákoníku, zvlášť závažný zločin zkrácení daně, poplatku a podobné povinné platby podle § 240 odst. 1, odst. 2 písm. a), odst. 3 tr. zákoníku, zvlášť závažný zločin účasti na organizované zločinecké skupině podle § 361 odst. 1 al. 2 tr. zákoníku, zvlášť závažný zločin zneužití pravomoci úřední osoby podle § 329 odst. 1 písm. a), odst. 3 písm. b) tr. zákoníku a zločin poškození finančních zájmů Evropské unie podle § 260 odst. 1, odst. 4 písm. a), b), odst. 5 tr. zákoníku. Návrhy na označení obviněného za spolupracujícího obviněného vycházely převážně ze strany obhajoby.

Krajské státní zastupitelství v Brně prozatím institut spolupracujícího obviněného v žádném případě nevyužilo.

Státní zástupci **Krajského státního zastupitelství v Praze** využili institut spolupracujícího obviněného ve 4 případech. V roce 2012 označili v obžalobě 1 osobu, jednalo se o zvlášť závažný zločin zkrácení daně, poplatku a podobné povinné platby podle § 240 odst. 1, odst. 2 písm. a), odst. 3 tr. zákoníku. V roce 2013 došlo k označení 2 osob, a to v jednom případě za zvlášť závažný zločin loupeže podle § 173 odst. 1,

odst. 2 písm. a), odst. 3 tr. zákoníku, ve druhém případě za zvlášť závažný zločin přijetí úplatku podle § 331 odst. 1 al. 1, odst. 4 písm. b) tr. zákoníku, zločin sjednání výhody při zadání veřejné zakázky, při veřejné soutěži a veřejné dražbě podle § 256 odst. 1, odst. 2 písm. a), b), c), odst. 3 tr. zákoníku, zvlášť závažný zločin poškození finančních zájmů Evropské unie podle § 260 odst. 1, odst. 4 písm. a), odst. 5 tr. zákoníku a zločin podplácení podle § 332 odst. 1 al. 1, odst. 2 písm. a), b) tr. zákoníku. V roce 2014 byla takto v obžalobě označena 1 osoba, která spáchala zvlášť závažný zločin nedovolené výroby a jiného nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy podle § 283 odst. 1, odst. 2 písm. a), odst. 3 písm. c) tr. zákoníku. Převažovaly případy, v nichž návrh či podnět na využití institutu učinila obhajoba.

Krajské státní zastupitelství v Plzni eviduje 3 případy využití institutu spolupracujícího obviněného. V roce 2012 byla označena v obžalobě 1 osoba, která spáchala zvlášť závažný zločin nedovolené výroby a jiného nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy podle § 283 odst. 1, odst. 2 písm. a), odst. 3 písm. c) tr. zákoníku. V roce 2013 došlo k označení 2 osob, v obou případech pro spáchání zvlášť závažného zločinu nedovolené výroby a jiného nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy podle § 283 odst. 1, odst. 2 písm. a), odst. 3 písm. c) tr. zákoníku dílem dokonaný a dílem ve stadiu pokusu podle § 20 odst. 1 tr. zákoníku. Využití institutu vždy navrhla obhajoba.

Státní zástupci **Krajského státního zastupitelství v Hradci Králové** přiznali za dobu účinnosti institutu spolupracujícího obviněného tento status celkem 2 osobám. V roce 2011 jednomu obviněnému ze spáchání zvlášť závažného zločinu podvodu podle § 209 odst. 1, odst. 4 písm. a), odst. 5 písm. a) tr. zákoníku. Ve druhém případě se jednalo o zvlášť závažný zločin úvěrového podvodu podle § 211 odst. 1, odst. 5 písm. a), odst. 6 písm. a) tr. zákoníku. Přiznání statusu opět navrhla v obou situacích obhajoba.

Krajské státní zastupitelství v Ostravě označilo jako spolupracující obviněné celkem 8 osob. V roce 2010 se tak stalo ve 2 kauzách. Na jednoho spolupracujícího obviněného byla podána obžaloba pro zvlášť závažný zločin nedovolené výroby a jiného nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy podle § 283 odst. 1, odst. 3 písm. c) tr. zákoníku, zvlášť závažný zločin nedovolené výroby a jiného

nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy podle § 283 odst. 1, odst. 2 písm. a), odst. 3 písm. c) tr. zákoníku, na druhého obviněného byla podána obžaloba pro zvlášť závažný zločin nedovolené výroby a jiného nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy podle § 283 odst. 1, odst. 2 písm. a), odst. 3 písm. c) tr. zákoníku a pokus zvlášť závažného zločinu nedovolené výroby a jiného nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy podle § 21 odst. 1 k § 283 odst. 1, odst. 2 písm. a), odst. 3 písm. c) tr. zákoníku. V roce 2012 byl přiznán status spolupracujícího obviněného 3 osobám. V prvním případě se jednalo o zvlášť závažný zločin nedovolené výroby a jiného nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy podle § 283 odst. 1, odst. 2 písm. c), odst. 4 písm. c) tr. zákoníku. Ve druhém případě se měl dle obžaloby obviněný dopustit zvlášť závažného zločinu nedovolené výroby a jiného nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy podle § 283 odst. 1, odst. 2 písm. c), odst. 4 písm. c) tr. zákoníku. Třetí obviněný, kterému byl status přiznán se měl dopustit pokusu zvlášť závažného zločinu úvěrového podvodu podle § 21 odst. 1 k § 211 odst. 1, odst. 5 písm. a), odst. 6 písm. a) tr. zákoníku, pokusu zvlášť závažného zločinu padělání a pozměnění veřejné listiny podle § 21 odst. 1 k § 348 odst. 1 al. 2, odst. 2 písm. a), odst. 3 písm. c) tr. zákoníku, zločinu úvěrového podvodu podle § 211 odst. 1, odst. 5 písm. c) tr. zákoníku, dílem dokonaneého, dílem ve stadiu pokusu podle § 21 odst. 1 k § 211 odst. 1, odst. 5 písm. c) tr. zákoníku, spáchaný ve formě organizátorství podle § 24 odst. 1 písm. a) tr. zákoníku, dále zločinu padělání a pozměnění veřejné listiny podle § 348 odst. 1 al. 2 písm. b) tr. zákoníku, dílem dokonany, dílem ve stadiu pokusu podle § 21 odst. 1 k § 348 odst. 1 al. 2, odst. 2 písm. b) tr. zákoníku spáchaný ve formě organizátorství podle § 24 odst. 1 písm. a) tr. zákoníku, zločin úvěrového podvodu podle § 211 odst. 1, odst. 5 písm. c) tr. zákoníku, dílem dokonany, dílem ve stadiu pokusu podle § 21 odst. 1 k § 211 odst. 1, odst. 5 písm. c) tr. zákoníku spáchaný ve formě organizátorství podle § 24 odst. 1 písm. a) tr. zákoníku, zločin padělání a pozměnění veřejné listiny podle § 348 odst. 1 al. 2, odst. 2 písm. b) tr. zákoníku, dílem dokonany, dílem ve stadiu pokusu podle § 21 odst. 1 k § 348 odst. 1 al. 2, odst. 2 písm. b) tr. zákoníku spáchaný ve formě organizátorství podle § 24 odst. 1 písm. a) tr. zákoníku, pokus zločinu úvěrového podvodu podle § 21 odst. 1 k § 211 odst. 1, odst. 5 písm. c) tr. zákoníku, spáchaný ve formě organizátorství podle § 24 odst. 1 písm. a) tr. zákoníku a pokusu zločinu padělání a pozměnění veřejné

listiny podle § 21 odst. 1 k § 348 odst. 1 al. 2, odst. 2 písm. b) tr. zákoníku spáchaný ve formě organizátorství podle § 24 odst. 1 písm. a) tr. zákoníku. V roce 2013 byly podány 2 obžaloby na spolupracující obviněné. Na jednoho spolupracujícího obviněného pro zvlášť závažný zločin nedovolené výroby a jiného nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy podle § 283 odst. 1, odst. 3 písm. c), odst. 4 písm. c) tr. zákoníku a pokus zvlášť závažného zločinu nedovolené výroby a jiného nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy podle § 21 odst. 1 k § 283 odst. 1, odst. 3 písm. c), odst. 4 písm. c) tr. zákoníku. Druhý spolupracující obviněný byl viněn také ze zvlášť závažného zločinu nedovolené výroby a jiného nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy podle § 283 odst. 1, odst. 2 písm. b), odst. 3 písm. b), písm. c), odst. 4 písm. c) tr. zákoníku. V roce 2015 byla opět v obžalobě jako spolupracující obviněný označena osoba pro pokus zvlášť závažného zločinu nedovolené výroby a jiného nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy podle § 21 odst. 1 k § 283 odst. 1, odst. 3 písm. c), odst. 4 písm. c) tr. zákoníku a pro zvlášť závažný zločin nedovolené výroby a jiného nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy podle § 283 odst. 1, odst. 3 písm. c), odst. 4 písm. c) tr. zákoníku. Návrhy na využití institutu činili převážně obvinění.

Dále jsem z poskytnutých údajů zjistila, že v rámci okresních či obvodních státních zastupitelství bylo označeno v obžalobě jako spolupracující obviněný dohromady 12 osob a to v působnosti celkem 10 okresních či obvodních státních zastupitelství.

Městské státní zastupitelství v Brně využilo možnost označit osobu jako spolupracujícího obviněného ve 2 případech – v roce 2013 a 2014. Obžaloba byla podána v prvním případě pro zločin podvodu podle § 209 odst. 1, odst. 4 písm. d) tr. zákoníku, zločin padělání a pozměnění veřejné listiny podle § 348 odst. 1 al. 1, odst. 2 písm. b) tr. zákoníku a přečin padělání a pozměnění veřejné listiny podle § 348 odst. 1 al. 1 tr. zákoníku, ve druhé kauze pro zločin krádeže podle § 205 odst. 1 písm. b), odst. 2, odst. 4 písm. a), c) tr. zákoníku a přečin poškození cizí věci podle § 228 odst. 1 tr. zákoníku.

U **Obvodního státního zastupitelství pro Prahu 1** byla zjištěna pouze jedna věc, kdy návrh na využití tohoto institutu učinila obviněná osoba, avšak po výsledku této

osoby podle § 178a odst. 3 tr. řádu státní zástupce dospěl k závěru, že nejsou splněny podmínky pro aplikaci tohoto institutu.

Obvodní státní zastupitelství pro Prahu 3 eviduje jeden případ udělení statusu spolupracujícího obviněného. Obžaloba byla podána pro zločin legalizace výnosů z trestné činnosti podle § 216 odst. 1 písm. a), odst. 2 písm. a), odst. 3 písm. d) tr. zákoníku, zločin podílnictví podle § 214 odst. 1 písm. a), odst. 2 písm. a) tr. zákoníku, zločin krádeže podle § 205 odst. 1 písm. b), odst. 4 písm. a), c) tr. zákoníku a přečin poškození cizí věci podle § 228 odst. 1 tr. zákoníku. Návrh na využití institutu podal obviněný.

V rámci **Okresního státního zastupitelství Praha – západ** došlo k využití institutu spolupracujícího obviněného u jedné osoby, a to v roce 2015. Obžalobu podal státní zástupce pro zločin krádeže podle § 205 odst. 1 písm. b), odst. 4 písm. a), c) tr. zákoníku. Návrh vzešel ze strany obviněného.

Státní zástupci **Okresního státního zastupitelství v Břeclavi** udělili za dobu účinnosti institutu spolupracujícího obviněného tento status pouze jedné osobě. Tento spolupracující obviněný byl stíhán pro dvojnásobný zvlášť závažný zločin účasti na organizované zločinecké skupině podle § 361 odst. 1 tr. zákoníku a pro zvlášť závažný zločin padělání a pozměnění veřejné listiny ve prospěch organizované zločinecké skupiny podle § 107 odst. 1 tr. zákoníku k § 348 odst. 1 al. 1, 3 odst. 3 písm. a) tr. zákoníku. V uvedené trestní věci vzešla nabídka využití institutu ze strany obviněného a státní zástupce v závěrečné řeči navrhl upuštění od potrestání. Soud v tomto případě obviněnému uložil pouze trest propadnutí věci – padělatelského náčiní.¹⁴⁹

V obvodu působnosti **Okresního státního zastupitelství v Jablonci nad Nisou** byla trestně stíhaná pouze jedna osoba označena v obžalobě jako spolupracující obviněný, a to v roce 2015. Jednalo se o drogovou trestnou činnost, a to o zločin nedovolené výroby a jiného nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy podle § 24 odst. 1 písm. a) tr. zákoníku, § 283 odst. 1, odst. 2, písm. a), písm. c) tr. zákoníku a přečin nedovolené výroby a jiného nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy podle § 283 odst. 1 tr. zákoníku.

---

¹⁴⁹ Srov. Novinky.cz. *Spolupracující obviněný poprvé nedostal u soudu trest.* [online]. 5.10.2009 [cit. 2016-03-20]. Dostupné z: <http://www.novinky.cz/krimi/356923-spolupracujici-obvineny-poprve-nedostal-u-soudu-trest.html>.

V rámci **Okresního státního zastupitelství v Jihlavě** je evidováno využití spolupracujícího obviněného v jednom případě pro zločin vydírání podle § 175 odst. 1, odst. 2 písm. a), b), c) tr. zákoníku (obžaloba podána v září 2015). Využití institutu spolupracujícího obviněného vzešlo spíše ze strany obviněného.

Okresní státní zastupitelství v Karviné eviduje přiznání statusu spolupracujícího obviněného u jedné osoby, a to v roce 2012. Obžaloba na tuto osobu byla podána pro zvlášť závažný zločin nedovolené výroby a jiného nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy podle § 283 odst. 1, odst. 2 písm. a), c) tr. zákoníku. V tomto případě vzešel návrh na využití institutu spolupracujícího obviněného směrem od obviněného ke státnímu zástupci a státním zástupcem bylo v závěrečné řeči navrženo uložení nepodmíněného trestu odnětí svobody pod dolní hranici sazby.

Státní zástupci **Okresního státního zastupitelství v Kolíně** žádné osobě statusu spolupracujícího obviněného nepřiznali, za dobu existence institutu však návrh na jeho využití jednou vzešel, a to směrem od státního zástupce k obviněnému.

Okresní státní zastupitelství v Novém Jičíně uvedlo, že za dobu existence institutu spolupracujícího obviněného podávali návrh na jeho využití pouze obvinění, nebyl však využit ani v jednom případě.

U **Okresního státního zastupitelství v Opavě** byla jako spolupracující obviněný označena pouze jedna osoba. Obžaloba byla podána v roce 2014, a to pro zločin podvodu podle § 209 odst. 1, odst. 4 písm. a), d) tr. zákoníku, dílem dokonaný, dílem ve stadiu pokusu podle § 21 odst. 1 k § 209 odst. 1, odst. 4 písm. a), d) tr. zákoníku. Podnět v tomto případě vzešel ze strany obviněného.

Okresní státní zastupitelství v Pardubicích eviduje 2 případy využití institutu spolupracujícího obviněného, oba v roce 2015. V obou případech šlo o spáchání trestného činu legalizace výnosů z trestné činnosti dle § 216 tr. zákoníku (bližší specifikace trestného činu neuvedena). V obou případech šel návrh směrem od obviněného ke státnímu zástupci.

V obvodu působnosti **Okresního státního zastupitelství v Teplicích** byla jako spolupracující obviněný v obžalobě označena jedna osoba. Jednalo se o obviněného, který se měl dopustit zvlášť závažného zločinu účasti na organizované zločinecké skupině podle § 361 odst. 1 tr. zákoníku, zločinu nedovoleného ozbrojování podle

§ 279 odst. 3 písm. a), b), odst. 4 písm. a), b) tr. zákoníku a přečinu nedovoleného ozbrojování podle § 279 odst. 1 tr. zákoníku. V tomto případě vzešel návrh na spolupráci s orgány činnými v trestním řízení za účelem získání statusu spolupracujícího obviněného ze strany státního zástupce.

Cílem provedeného výzkumu bylo zjištění, v jaké frekvenci dochází k využívání institutu spolupracujícího obviněného v praxi a pro jaké trestné činy se tak děje. Celkem bylo označeno jako spolupracující obviněný 47 osob (nezapočítáno Městské státní zastupitelství v Praze). V 10 případech došlo k označení obviněného pro spáchání trestného činu nedovolené výroby a jiného nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy podle § 283 tr. zákoníku, druhým nejfrekventovanějším trestným činem byla krádež podle § 205 tr. zákoníku, a to ve 4 případech. Státní zástupce nenavrhl v obžalobě upuštění od potrestání ani jednou.

5. Institut spolupracujícího obviněného ve slovenské právní úpravě

5.1 Počátky úpravy spolupracujícího obviněného na Slovensku

Slovensko předstihlo Českou republiku s úpravou poskytování výhod spolupracujícím osobám o šest let, neboť v roce 2003 došlo k novelizaci tehdy účinného zákona č. 141/1961 Zb., o trestnom konaní súdnom (dále jen „tr. poriadok“). Novelizaci provedl slovenský zákonodárce zákonem č. 457/2003 Zb., s účinností od 1. prosince 2003, kterým do právního řádu zakotvil úpravu dočasného odložení vznesení obvinění podle § 162a tr. poriadku, zastavení trestního stíhání podle § 172 odst. 3 tr. poriadku a přerušování trestního stíhání podle § 173 odst. 2 tr. poriadku. Přestože žádné z těchto ustanovení neužívalo výslovně pojmu korunní svědek či spolupracující obviněný, pracovaly pouze s pojmem „osoba (či obviněný), která se významnou měrou podílela na objasnění některého z taxativně vyjmenovaných trestných činů nebo na zjištění jejich pachatele“ (dále jen „spolupracující osoba“), v praxi se pro označování takových osob vžily pojmy jako spolupracující osoby, spolupracující obvinění nebo spolupracující pachatelé.¹⁵⁰ V této souvislosti je však nutné upozornit, že slovenský zákonodárce danými ustanoveními upravil institut korunního svědka a nikoliv spolupracujícího obviněného, neboť dopad postupů upravených těmito ustanoveními se projevuje pouze v rovině trestního práva procesního.¹⁵¹

Postup podle § 162a tr. poriadku spočíval v dočasném odložení vznesení obvinění osoby, která se významnou měrou podílela na objasnění trestného činu korupce, založení, zosnování a podporování zločinecké skupiny a teroristické skupiny nebo zvláště závažného úmyslného trestného činu spáchaného organizovanou skupinou, zločineckou skupinou nebo teroristickou skupinou nebo na zjištění pachatele těchto trestných činů, a vznesení obvinění by podstatně ztížilo objasnění těchto taxativně vyjmenovaných trestných činů. V takových případech mohl vyšetřovatel s předchozím souhlasem prokurátora na nezbytně nutnou dobu vznesení obvinění spolupracující osoby odložit. Toto ustanovení však obsahovalo omezující podmínku, že uvedený

¹⁵⁰ POLÁK, Peter. *Svedok v trestnom konaní*. 1. vyd. Žilina: Eurokódex, 2011, s. 245.

¹⁵¹ Srov. podkapitulu 2.2. Odlišení spolupracujícího obviněného od korunního svědka.

postup nelze použít vůči spolupracující osobě, která působila jako organizátor nebo návodce trestného činu, na jehož objasnění se podílela.

Ustanovení § 172 odst. 3 tr. poriadku upravující zastavení trestního stíhání částečně navazovalo na § 162a tr. poriadku, neboť umožňovalo prokurátorovi zastavit trestní stíhání spolupracující osoby, vůči níž došlo k dočasnému odložení vznesení obvinění. Trestní stíhání mohl prokurátor zastavit i u osoby obviněné, která se významným způsobem podílela na objasnění výše taxativně vymezených trestných činů či jejich pachatele. Takový postup však prokurátorovi zákon umožňoval pouze v případě, že zájem společnosti na objasnění trestného činu převýšil zájem na trestním stíhání dotyčné osoby. Toto ustanovení opět obsahovalo negativní podmínku, že nelze trestní stíhání zastavit, pokud se spolupracující osoba podílela na objasňovaném trestném činu jako organizátor nebo návodce. Proti usnesení prokurátora o zastavení trestního stíhání spolupracující osoby byl poškozený na základě § 172 odst. 4 tr. poriadku oprávněn podat stížnost.

Dle § 173 odst. 2 tr. poriadku byl oprávněn přerušit trestní stíhání spolupracující osoby s předchozím souhlasem prokurátora také vyšetřovatel, a to opět za stejné omezující podmínky, tedy že se osoba nesměla podílet na objasňované trestné činnosti jako organizátor či návodce.

Přerušit trestní stíhání spolupracující osoby mohl rovněž soud v souladu s § 188 odst. 3 tr. poriadku, pokud dospěl při předběžném projednávání obžaloby k závěru, že byly pro takový postup opět splněny výše uvedené podmínky.

5.2 Úprava spolupracujícího obviněného na Slovensku v současnosti

Postupy uvedené v předchozí podkapitole používaly orgány činné v trestním řízení do roku 2005, kdy slovenský zákonodárce rekodifikoval trestní právo hmotné a procesní. S účinností od 1. ledna 2006 tak nahradil tr. poriadok zákon č. 301/2005 Z.z., trestný poriadok (dále jen „trestný poriadok“ nebo „TP“).

Rekodifikací trestního práva došlo ke komplexnější legislativní úpravě postavení spolupracujících osob v trestním procesu, přičemž zákonodárce přímo použil pojem spolupracující obviněný. Vzhledem ke skutečnosti, že institut spolupracujícího obviněného se projevuje až na výjimky pouze v procesní rovině, domnívám se, že došlo

k užití nesprávného pojmu. Dle mého názoru měla být v zákoně spolupracující osoba označena jako korunní svědek.¹⁵² S ohledem na výše uvedené, lze konstatovat, že slovenský zákonodárce zvolil odlišnou konstrukci než český.

Institut spolupracujícího obviněného je upraven v několika ustanovení trestného poriadku, a to konkrétně v § 205 TP – institut dočasného odložení vznesení obvinění, § 215 odst. 3 TP – zastavení trestního stíhání spolupracujícího obviněného, § 218 TP – podmíněné zastavení trestního stíhání spolupracujícího obviněného a § 228 odst. 3 TP – přerušování trestního stíhání spolupracujícího obviněného.

Dočasné odložení vznesení obvinění

Dočasné odložení vznesení obvinění upravuje § 205 TP zejména za účelem odhalení trestné činnosti organizovaného zločinu a jeho úprava je téměř shodná s původním zněním v tr. poriadku tak, jak byla popsána v předchozí podkapitole. Jedná se o formální dohodu mezi pachatelem trestného činu, který se rozhodne spolupracovat s orgány činnými v trestním řízení a poskytnout informace, které objasní níže uvedenou trestnou činnost, a státem, na základě které pachatel získá výhodu v podobě dočasné beztrestnosti. Policista¹⁵³ může dočasně odložit vznesení obvinění s předchozím souhlasem prokurátora v případě, že se jedná o osobu, která se významnou měrou podílela na objasnění trestného činu korupce, založení, zosnování a podporování zločinecké skupiny, zločinu spáchaného organizovanou skupinou nebo zločineckou skupinou, trestného činu úkladné vraždy, trestných činů terorizmu nebo zjištění pachatele takových trestných činů, a vznesení obvinění by podstatně ztížilo objasnění těchto taxativně vyjmenovaných trestných činů. Policista tak může učinit pouze na nezbytně nutnou dobu, a to pouze v situaci, kdy se nejedná o osobu, která se na objasňovaném trestném činu podílela jako organizátor, návodce nebo objednatel trestného činu¹⁵⁴. Poté co pominou důvody dočasného odložení vznesení obvinění, je proti takové osobě trestní obvinění vzneseno. Dočasné odložení vznesení obvinění má motivovat spolupracující osobu k podání úplné a pravdivé výpovědi, způsobilé

---

¹⁵² Polák argumentuje skutečností, že široká veřejnost si nesprávně vysvětluje pojem korunního svědka, chápe ho jako ohroženého nebo chráněného svědka, a tudíž je termín spolupracující obviněný vzhledem k historickému vývoji a stylistickému hledisku slovenského jazyka, vhodnější. Viz POLÁK, Peter. *Svedok v trestnom konaní*. 1. vyd. Žilina: Eurokódex, 2011, s. 243.

¹⁵³ Zákon č. 301/2005 Z.z., trestný poriadok, výslovně používá pojem „policajt“.

¹⁵⁴ Zákon č. 301/2005 Z.z., trestný poriadok, výslovně používá pojem „objednávateľ trestného činu“.

k přispění objasnění výše jmenované trestné činnosti, přičemž nezáleží na tom, zda se spolupracující osoba podílela na takové trestné činnosti nebo spáchala jiný trestný čin.¹⁵⁵ Status spolupracující osoby se uzavřením dohody mění z podezřelého na svědka, takže může být vyslechnuta v objasňované věci jako svědek se všemi právy povinnostmi.¹⁵⁶

Tento postup neshledávám pro spolupracující osoby jako motivační, neboť dočasné odložení vznesení obvinění je pouze dočasné a po uplynutí nezbytně nutné doby musí vždy dojít k jeho vznesení. Po vznesení obvinění spolupracující osoby lze sice využít některé z následně uvedených postupů, avšak spolupracující osoba si jejich využitím nemůže být na počátku jista, neboť jsou fakultativně aplikovatelné. Z tohoto důvodu nepovažuji dočasné odložení vznesení obvinění za institut, který by bylo možné řadit k těm, které zajišťují spolupracujícím osobám dostatečné výhody. I když s úpravou, kdy nedojde k odsouzení spolupracující osoby, nesouhlasím, stejně jako M. Deset považují v tomto případě vhodnější upravit podmínky pro dočasné odložení vznesení obvinění spolupracující osoby tak, aby po splnění všech podmínek spolupráce a dosažení účelu spolupráce, obvinění spolupracující osoby nebylo vůbec vzneseno.¹⁵⁷

Podmíněné zastavení trestního stíhání

Ustanovení § 218 odst. 1 TP uvádí celkem 3 kumulativní podmínky, za jejichž splnění může prokurátor podmíněně zastavit trestní stíhání proti spolupracujícímu obviněnému. Dvě z nich zákon formuluje pozitivně, tj. (i) obviněný se musel významnou měrou¹⁵⁸ podílet na objasnění taxativně vyjmenovaných trestných činů nebo na usvědčení jejich pachatele a (ii) zájem společnosti na objasnění takového trestného činu převyšuje zájem na trestním stíhání obviněného za takový trestný čin nebo pro jiný trestný čin. Poslední podmínku vymezuje zákon negativně, a to tak, že lze podmíněně zastavit trestní stíhání pouze u osoby, která se nepodílela na objasňovaném trestném činu jako organizátor, návodce nebo objednavatel. Při splnění těchto podmínek může prokurátor vydat rozhodnutí o podmíněném zastavení trestního stíhání spolupracujícího

---

¹⁵⁵ ŽILINKA, Maroš. Spolpracujúca osoba a procesné postupy podľa Trestného poriadku. *Justičná revue*. 2007, roč. 59, č. 5, s. 622.

¹⁵⁶ POLÁK, Peter. *Svedok v trestnom konaní*. 1. vyd. Žilina: Eurokódex, 2011, s. 248.

¹⁵⁷ DESET, Miloš. K pravnej uprave korunného svedka. *Justična revue*. 2009, roč. 61, č. 11, s. 1195.

¹⁵⁸ Významná míra by měla být vnímána tak, že bez informací od spolupracujícího obviněného by nedošlo ke zjištění objasňované trestné činnosti a usvědčení jejich pachatelů.

obviněného.¹⁵⁹ V tomto rozhodnutí prokurátor stanoví zkušební dobu v délce 2 až 10 let¹⁶⁰, po kterou musí spolupracující obviněný na objasňovaném trestném činu s orgány činnými v trestním řízení nadále spolupracovat. Pokud stanovená zkušební doba uběhla a prokurátor uzná, že se spolupracující obviněný osvědčil, zastaví jeho trestní stíhání definitivně, pokud podmínky spolupracující obviněný neplní, rozhodne prokurátor kdykoliv v průběhu zkušební doby, že se neosvědčil, a jeho trestní stíhání bude obnoveno. Na podmíněné zastavení trestního stíhání ovšem spolupracujícímu obviněnému neplyne ze zákona právní nárok, neboť postup prokurátora je pouze fakultativní.

Podmíněné zastavení trestního stíhání spolupracujícího obviněného zákon připouští nejen ve stadiu přípravného řízení, ale také v řízení před soudem podle § 282 odst. 2 TP. Pokud spolupracující obviněný splní podmínky stanovené v § 218 odst. 1 TP, může o podmíněném zastavení trestního stíhání rozhodnout v takovém případě soud. Rozhodnutí o podmíněném zastavení trestního stíhání však bude vydáno vždy až po rozhodnutí o vyloučení trestního stíhání spolupracujícího obviněného ze společného řízení podle § 21 odst. 1 TP, a to z důvodu, aby mohl v původním řízení vystupovat spolupracující obviněný jako svědek.¹⁶¹

Možnost poskytnutí výhod osobě, která se rozhodne spolupracovat a poskytnout informace k objasnění trestné činnosti až v řízení před soudem považují za zdařilou. Naopak za nedostačující považují skutečnost, že prokurátor stanoví zkušební dobu a poté, co uběhne, rozhoduje podle § 219 odst. 1 TP o tom, jestli se spolupracující obviněný osvědčil nehledě na to, zda již došlo k pravomocnému ukončení trestního stíhání objasňovaného trestného činu. Domnívám se, že můžou nastat dvě rozdílné situace. Prokurátor může stanovit zkušební dobu kratší, než bude doba, za kterou reálně dojde k pravomocnému ukončení trestního stíhání objasňovaného trestného činu, což by se zřejmě v praxi stát nemělo (proto je délka zkušební doby stanovena až do 10 let) nicméně v teoretické rovině lze jistě nad touto možností uvažovat. V takovém případě by prokurátor vydal usnesení o tom, že se spolupracující obviněný ve zkušební době

---

¹⁵⁹ K četnosti užívání tohoto institutu viz příloha č. 3.

¹⁶⁰ Zkušební dobu v tomto případě zákonodárce stanovil dvojnásobnou oproti zkušební době upravení pro podmíněné zastavení trestního stíhání podle § 216 TP.

¹⁶¹ Srov. ŽILINKA, Maroš. Spolupracující osoba a procesné postupy podľa Trestného poriadku. *Justičná revue*. 2007, roč. 59, č. 5, s. 625.

osvědčil, neboť po celou dobu zkušební doby spolupracoval, nicméně po pravomocném skončení trestního řízení v objasňované věci by však mohlo vyjít najevo, že spolupracující obviněný nesplnil všechny zákonem stanovené podmínky (např. informace jím poskytované by nebyly úplné nebo pravdivé). Vzhledem k tomu, že by jeho trestní stíhání bylo zastaveno, nemohly by orgány činné v trestním řízení proti němu již podnikat žádné kroky.

Druhá situace, z mého pohledu v praxi pravděpodobnější, je taková, že dojde k pravomocnému skončení objasňované trestné činnosti dříve, než uběhne zkušební doba, nicméně zákon opravňuje prokurátora k vydání usnesení o osvědčení až po uplynutí celé zkušební doby, nikoliv jejím průběhu, takže spolupracující obviněný by ani po pravomocném skončení objasňované trestné činnosti neměl až do uplynutí zbytku zkušební doby jistotu zastavení trestního stíhání.

Vzhledem k tomu, že dopředu nikdy nelze na jisto říci, jak dlouho bude trestní řízení trvat, považuji za zdařilejší úpravu dočasného přerušení trestního stíhání korunního svědka navrhovanou v roce 2004 v České republice. Návrh povoloval rozhodnout o zastavení trestního stíhání až poté, co bylo trestní stíhání zvláště závažného trestného činu, k jehož objasnění se obviněný zavázal, pravomocně ukončeno.

Dále shledávám nedostatečným vymezení povinností stanovených pro spolupracujícího obviněného k osvědčení ve zkušební době. Zákon jako jedinou podmínku stanoví povinnost spolupráce na objasňovaném trestném činu, neupravuje však povinnost vést řádný život či nahradit poškozenému škodu. Domnívám se, že takové podmínky by měly být spolupracujícímu obviněnému pro zkušební dobu stanoveny vedle povinnosti nadále spolupracovat s orgány činnými v trestním řízení.¹⁶²

Dále považuji za nutné upozornit na skutečnost, že § 218 a § 282 TP sice stanovují pro prokurátora resp. soud při rozhodování o tom, zda podmíněně zastaví trestní stíhání spolupracujícího obviněného, omezující podmínku poměrování zájmu společnosti na objasnění trestného činu, k němuž spolupracující obviněný poskytuje informace a zájmu na trestním stíhání spolupracujícího obviněného, takovou formulaci však považuji za obecnou a příliš široce vymezenou a domnívám se, že by v praxi mohlo docházet

---

¹⁶² Srov. ŽILINKA, Maroš. Spolupracující osoba a procesné postupy podľa Trestného poriadku. *Justičná revue*. 2007, roč. 59, č. 5, s.624 – 625.

k jejímu zneužívání.¹⁶³ V tomto ohledu považuji za zdařilejší právní úpravu v České republice, kde se zákonodárce rozhodl pro upuštění od potrestání spolupracujícího obviněného stanovit omezující podmínku v podobě typu závažné trestné činnosti, při jejímž spáchání nemůže být spolupracujícímu obviněnému poskytnuta výhoda v podobě upuštění od potrestání. Podle slovenské právní úpravy se však může stát, že prokurátor vyhodnotí, že zájem na potrestání pachatelů objasňované trestné činnosti převažuje nad zájmem společnosti potrestat spolupracujícího obviněného za trestnou činnost spočívající například v těžkém ublížení na zdraví či v úmyslném usmrcení jiného, a spolupracující obviněný bude v konečném důsledku beztrestný.

Zastavení trestního stíhání

V § 215 odst. 3 TP upravil zákonodárce podmínky pro zastavení trestního stíhání spolupracujícího obviněného. Tyto podmínky jsou totožné s podmínkami pro podmíněné zastavení trestního stíhání podle § 218 odst. 1 TP. Jediný rozdíl spočívá v tom, že se nestanovuje zkušební doba, neboť zastavení trestního stíhání je konečné a právní mocí usnesení o zastavení trestního stíhání spolupracujícího obviněného nelze již jeho trestní stíhání obnovit, ani kdyby později došly orgány činné v trestním řízení ke zjištění, že obviněný nesplnil pro postup podle § 218 odst. 1 TP všechny zákonem stanovené podmínky.¹⁶⁴ Právní mocí usnesení tedy vzniká překážka *rei iudicate* dle § 9 odst. 1 písm. e) TP.¹⁶⁵ Tento postup je použitelný jak v rámci přípravného řízení (§ 215 odst. 3 TP), tak v řízení před soudem (§ 241 odst. 1 písm. e), § 244 odst. 1 písm. d), § 281 odst. 2, § 290 odst. 5 a § 320 odst. 1 písm. c) TP). V praxi bude nejspíš využíván, pokud bude pravomocně rozhodnuto o objasňovaném trestném činu, protože v takovém případě již dojde k naplnění účelu spolupráce a další spolupráce obviněného s orgány činnými nebude v trestním řízení zapotřebí. Lze si tedy představit, že k zastavení trestního stíhání dojde poté, co orgány činné v trestním řízení rozhodly o pokračování v trestním stíhání podle § 228 odst. 3 TP, které bylo přerušeno podle § 228 odst. 3 TP. Zastavení trestního stíhání však může nastat i v jiných případech naplnění spolupráce.¹⁶⁶

---

¹⁶³ Srov. POLÁK, Peter. *Svedok v trestnom konaní*. 1. vyd. Žilina: Eurokódex, 2011, s. 253.

¹⁶⁴ Od 1. září 2011 lze trestní stíhání zastavit za kterýkoliv trestný čin, nikoliv pouze za trestný čin, k jehož objasnění spolupracující obviněný přispěl.

¹⁶⁵ ČENTĚŠ, Jozef. *Trestný poriadok: veľký komentár*. 2. akt. vyd. Bratislava: Eurokódex, 2015, s. 448.

¹⁶⁶ ŽILINKA, Maroš. Spolupracujúca osoba a procesné postupy podľa Trestného poriadku. *Justičná revue*. 2007, roč. 59, č. 5, s.625.

Přerušeni trestního stíhání

Další možností, kterou slovenský zákonodárce upravuje pro spolupracující obviněné, je přerušeni trestního stíhání podle § 228 odst. 3 TP. Tento postup představuje pouze dočasné řešení, které mohou využít policisté vůči spolupracujícímu obviněnému, který splnil všechny zákonem stanovené podmínky. Opět dojde k vyloučení trestního stíhání spolupracujícího obviněného ze společného řízení, ve kterém bude vystupovat v pozici svědka. Shodný postup může být podle § 241 odst. 1 písm. c), § 244 odst. 1 písm. c), § 283 odst. 1, § 290 odst. 1 a § 320 odst. 1 písm. d) TP využit také ve fázi řízení před soudem.

Rovněž tyto podmínky pro přerušeni trestního stíhání jsou totožné s podmínkami pro zastavení trestního stíhání.¹⁶⁷ Ve chvíli, kdy zaniknou důvody pro přerušeni trestního stíhání, vydá prokurátor (ve fázi řízení před soudem tak učiní soud) usnesení o tom, že se v trestním stíhání spolupracujícího obviněného pokračuje. Vzhledem k tomu, že trestní stíhání lze tímto způsobem přerušit pouze na dobu 2 let, tento postup nebude v praxi využíván v případech, kdy budou orgány činné v trestním řízení vzhledem ke všem okolnostem očekávat, že pravomocné skončení objasňované trestné činnosti nebude do 2 let ukončeno. V takové situaci by bylo vhodnější využít institut podmíněného zastavení trestního stíhání.¹⁶⁸

Institut přerušeni trestního stíhání nepovažují pro spolupracujícího obviněného stejně jako dočasné odloženi vzneseni obvinění za příliš motivační ke spolupráci, poněvadž mu opět neposkytuje jistotu, že i poté, co všechny podmínky splní, bude mu nakonec poskytnuta beztrestnost.

Mimořádné snížení trestu

V případech, kdy by nedošlo u spolupracující osoby k zastavení trestního stíhání nebo podmíněnému zastavení trestního stíhání s následným rozhodnutím o osvědčení podle

---

¹⁶⁷ Ustanovení § 228 odst. 3 TP uvádí, že: „*policajt s predchádzajúcim súhlasom prokurátora môže prerušiť trestné stíhanie, ak sa obvinený významnou mierou podieľa na objasnení korupcie, trestného činu založenia, zosnovania a podporovania zločineckej skupiny, alebo zločinu spáchaného organizovanou skupinou alebo zločineckou skupinou, trestného činu úkladnej vraždy alebo trestných činov terorizmu alebo na zistení alebo usvedčení páchatela tohto trestného činu, a to pre taký trestný čin alebo pre iný trestný čin; prerušiť trestné stíhanie sa nesmie voči organizátorovi, návodcovi alebo objednávateľovi trestného činu, na ktorého objasnení sa podieľa*“.

¹⁶⁸ ŽILINKA, Maroš. Spolupracujúca osoba a procesné postupy podľa Trestného poriadku. *Justičná revue*. 2007, roč. 59, č. 5, s. 624.

výše popsaných ustanovení, přicházelo by v úvahu mimořádné snížení trestu podle § 39 odst. 2 písm. e) zákona č. 300/2005 Zb., trestného zákona (dále jen „TZ“).¹⁶⁹ Na rozdíl od české právní úpravy lze mimořádně snížit nejen trest odnětí svobody, ale i ostatní tresty, které to svou povahou umožňují, tedy ty, u kterých zákon stanoví dolní hranici. Ustanovení § 39 odst. 2 písm. e) ZT vymezuje podmínky, za kterých může soud snížit trest pod dolní hranici trestní sazby u spolupracující osoby opět shodně jako všechna výše uvedená ustanovení taxativním výčtem trestných činů, na jejich objasnění se má osoba významnou mírou podílet a dále skutečností, že vzhledem k povaze a závažnosti trestného činu spáchaného spolupracující osobou má soud za to, že účelu trestu může být dosaženo i trestem kratšího trvání.¹⁷⁰ Tento postup ovšem nelze aplikovat v případě, že spolupracující osoba se na objasňovaném trestném činu podílela jako organizátor, návodce nebo objednatel trestného činu. Při ukládání trestu pod dolní hranici zákon soud omezuje limity stanovenými v § 39 odst. 3 TZ.¹⁷¹

5.3 Zhodnocení slovenské úpravy

Jak jsem již zmínila u jednotlivých institutů, slovenskou právní úpravu spolupracujícího obviněného v některých ohledech nehodnotím jako příliš zdařilou. V první řadě podotýkám, že měl slovenský zákonodárce označit spolupracující osobu jako korunního svědka, neboť mu poskytuje výhody v rámci procesního a nikoli hmotného práva. Dále bych navrhovala změnu institutů dočasného odložení vznesení obvinění a přerušování trestního stíhání tak, aby zajišťovaly spolupracující osobě při splnění všech zákonem stanovených podmínek jistotu získání beztrestnosti. V neposlední řadě bych doporučila úpravu podmíněného zastavení trestního stíhání, a to

¹⁶⁹ Tamtéž s. 625.

¹⁷⁰ ČENTĚŠ, Jozef. *Trestný zákon: veľký komentár*. 2. akt. vyd. Bratislava: Eurokódex, 2015, s. 83.

¹⁷¹ Pri ukladaní trestu pod zákonom ustanovenú trestnú sadzbu však súd nesmie uložiť

a) trest odňatia slobody kratší ako dvadsať rokov, ak je páchatel odsúdený za trestný čin úkladnej vraždy podľa § 144 ods. 3, genocídiu podľa § 418 ods. 3, terorizmu a niektorých foriem účasti na terorizme podľa § 419 ods. 3 a 4, neľudskosti podľa § 425 ods. 2 alebo vojnového bezprávia podľa § 433 ods. 2,

b) trest odňatia slobody kratší ako osem rokov, ak je v osobitnej časti tohto zákona dolná hranica trestnej sadzby trestu odňatia slobody aspoň pätnásť rokov,

c) trest odňatia slobody kratší ako päť rokov, ak je v osobitnej časti tohto zákona dolná hranica trestnej sadzby trestu odňatia slobody aspoň desať rokov,

d) trest odňatia slobody kratší ako dva roky, ak je v osobitnej časti tohto zákona dolná hranica trestnej sadzby trestu odňatia slobody aspoň päť rokov,

e) trest odňatia slobody kratší ako šesť mesiacov, ak je v osobitnej časti tohto zákona dolná hranica trestnej sadzby trestu odňatia slobody menej ako päť rokov, a

f) trest zákazu činnosti, trest zákazu pobytu a trest vyhostenia na dobu kratšiu ako šesť mesiacov.

ve třech ohledech: (i) stanovit ve zkušební době povinnost vést řádný život a nahradit poškozenému škodu, (ii) o zastavení trestního stíhání rozhodnout až poté, co bylo trestní řízení pro objasňovanou trestnou činnost pravomocně ukončeno a (iii) doplnit podmínky, za jejichž splnění může prokurátor podmíněně zastavit trestní stíhání proti spolupracujícímu obviněnému o omezující podmínku v podobě spáchání závažné trestné činnosti (např. způsobení těžkého ublížení na zdraví a smrti). Naopak pozitivně hodnotím, že lze na Slovensku na rozdíl od České republiky přiznat status spolupracujícího obviněného i v řízení před soudem.

V rovině trestního práva hmotného považuji za důležité upozornit na skutečnost, že na Slovensku je postup soudu při mimořádném snížení trestu spolupracující osobě pod dolní hranici trestní sazby podle § 39 odst. 1 písm. e) TZ na rozdíl od české právní úpravy pouze fakultativní. V tomto ohledu shledávám vhodnější českou právní úpravu, neboť na rozdíl od slovenské úpravy spolupracujícímu obviněnému poskytuje záruku přiznání výhod.

Pokud by se rozhodl český zákonodárce upravit v právním řádu institut korunního svědka, může mu Slovenská úprava částečně sloužit jako vhodná předloha, nicméně by bylo potřeba se poučit z chyb, kterých se slovenský zákonodárce dopustil a v tomto ohledu upravit institut vhodněji.

Závěr

Instituty korunního svědka a spolupracujícího obviněného nepředstavují typické kontinentální trestněprávní instituty, z čehož pramení jisté problémy, zejména otázka jejich souladu se základními zásadami trestního procesu. Proto se nelze divit, že se politici, odborná i široká veřejnost dlouho zabývali otázkou, zda se má Česká republika zařadit mezi státy, které spolupracujícím osobám poskytují v trestním řízení vedenému proti pachatelům závažné organizované kriminality určité výhody. Parlament několikrát projednával legislativní návrhy zahrnující úpravu těchto institutů, žádný z nich však v konečném důsledku nebyl v legislativním procesu úspěšný. Zákonodárce zakotvil institut spolupracujícího obviněného do trestního řádu až po několikaletých diskuzích, a to v souvislosti s přijetím nového trestního zákoníku s účinností od 1. ledna 2010. Tento počín shledávám jako krok správným směrem, ač institut spolupracujícího obviněného tak, jak je v českém právním řádu upraven, rozhodně nepovažuji za dokonalý, a to hned v několika ohledech.

Spolupracující obviněný je sice osobou, která páchala často závažnou trestnou činnost, nicméně orgány činné v trestním řízení mohou v některých případech efektivně zakročit proti organizovanému zločinu pouze na základě jeho výpovědi a jím poskytnutých informací. Osoby, které se stávají spolupracujícími obviněnými, by tak dozajisté nečinily, pokud by nebyly motivovány nabízenými výhodami. Také státy kontinentální Evropy, které spolupracujícím osobám začaly přiznávat za jejich výpovědi jisté výhody, prokázaly, že v boji s tak závažným jevem, jaký organizovaný zločin představuje, hraje institut korunního svědka či spolupracujícího obviněného zásadní roli a napomáhá objasňování trestné činnosti. V tomto ohledu se nabízí otázka, zda je správné přistupovat k určitému obviněnému při ukládání trestu jinak než k ostatním obviněným, kteří páchali stejně závažnou trestnou činnost. V případech organizované kriminality považují za správnou odpověď na uvedenou otázku rozhodně odpověď kladnou. Vzhledem k tomu, že společnost se celosvětově potýká v případech organizované kriminality s nedostatkem informací a důkazní nouzí, vyvstává potřeba se přiklonit k nestandardním trestněprávním institutům, které mohou přispět k rozkrytí zločineckých struktur a jejich činnosti, a tím napomoci k ochraně společnosti. Vždy při použití nestandardních institutů však hrozí nebezpečí jejich zneužití, a proto je třeba

nastavit pro jejich používání vhodné mantinely a především zajistit transparentnost při rozhodování o nich a možnost jejich přezkumu.

Tato práce byla vedena snahou představit institut spolupracujícího obviněného a s ním související institut korunního svědka, shrnout jejich vývoj a uvést možná řešení shledaných nedostatků současné právní úpravy institutu spolupracujícího obviněného. V celé práci jsem uváděla, jaké legislativní úpravy bych považovala za vhodné, aby došlo k větší transparentnosti institutu spolupracujícího obviněného a zabránění rizikům, která z jeho použití plynou.

Domnívám se, že by se měl zákonodárce zaměřit především na zvýšení transparentnosti rozhodování státních zástupců o přiznání statusu spolupracujícího obviněného. Toho by mohl docílit stanovením povinnosti státních zástupců vydat po provedeném výslechu obviněného podle § 178a odst. 3 tr. řádu oficiální rozhodnutí, zda obviněného v obžalobě při plnění stanovených podmínek za spolupracujícího označí či nikoliv, a také zakotvením práva obviněného podat proti zamítavému rozhodnutí státního zástupce stížnost.

Dále doporučuji vyloučit možnost přihlížet v řízení k doznání obviněného, kterého nakonec v obžalobě státní zástupce za spolupracujícího obviněného neoznačil nebo který status spolupracujícího obviněného v řízení na základě neplnění stanovených podmínek ztratil. V této souvislosti také považuji za nutné zpřesnit podmínky, za kterých spolupracující obviněný nadále nebude za spolupracujícího obviněného pokládán, a zajistit možnost přezkumu rozhodnutí, kterým bude status spolupracujícího obviněného odňat.

Zákonodárci bych dále navrhla inspirovat se Slovenskou republikou a umožnit přiznání statusu spolupracujícího obviněného také ve stadiu řízení před soudem. Domnívám se, že by tímto způsobem mohlo dojít ke zvýšení počtu spolupracujících osob, a tím ke zvýšení počtu odhalovaných případů organizované kriminality, neboť někteří obvinění se mohou rozhodnout spolupracovat s orgány činnými v trestním řízení právě až v řízení před soudem.

Považuji také za nutné upozornit, že motivaci obviněných ke spolupráci s orgány činnými v trestním řízení by zvýšilo zavedení speciálních oddělení ve věznicích, kam by byli spolupracující obvinění pro výkon nepodmíněného trestu odnětí svobody

umístování. Při úpravě ustanovení vztahujících se ke spolupracujícímu obviněnému navrhuji ve všech předcházejících případech určité skutečnosti upřesnit, doplnit či změnit, v jednom případě bych však doporučila ustanovení úplně vypustit. Jedná se o upuštění od potrestání spolupracujícího obviněného, neboť s ním, jak jsem již vícekrát uvedla, nesouhlasím a domnívám se, že by měl být především z důvodu individuální a generální prevence spolupracujícímu obviněnému uložen alespoň nějaký trest.

Naopak pozitivním shledávám dvě skutečnosti, které přinesla novela trestního řádu a trestního zákoníku provedená zákonem č. 193/2012 Sb. Jsou jimi rozšíření možnosti využití institutu spolupracujícího obviněného také v řízení o zločinech a dále změna postupu soudu při rozhodování o mimořádném snížení trestu odnětí svobody z fakultativního na obligatorní.

Vzhledem k tomu, že v současné době probíhají v České republice práce na rekodifikaci trestního procesu, bude jistě institut spolupracujícího obviněného a korunního svědka znovu prodiskutován. Zákonodárce bude muset vyřešit otázku, zda považuje institut spolupracujícího obviněného za přínosný a chce ho nadále v českém právním řádu zachovat, případně ho určitým způsobem vylepšit. V případě institutu korunního svědka bude muset zvážit, zda ho do nového trestního řádu zakotví či nikoliv. Takovým úvahám mohou nepochybně přispět údaje o četnosti využívání institutu spolupracujícího obviněného v praxi a nastalých problémech s jeho používáním. V této souvislosti považuji za nutné zdůraznit skutečnost, že se o počtu využívání institutu spolupracujícího obviněného nevedou oficiální statistiky, což považuji za velmi nevhodné. Z provedeného výzkumu jsem zjistila, že k jeho použití nedochází v mnoha případech, mám avšak za to, že tato data mohou být právě při hodnocení efektivity institutu přínosná.

Na závěr lze konstatovat, že institut spolupracujícího obviněného má v české právní úpravě své místo a dle mého názoru je pro boj s organizovaným zločinem nepostradatelný.

Seznam použité literatury

Monografická literatura a sborníky

- CEJP, Martin a kol. *Organizovaný zločin v České republice III*. 1. vyd. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2004, 158 s. ISBN 80-7338-027-7.
- CEJP, Martin a kol. *Společenské zdroje vývoje organizovaného zločinu*. 1. vyd. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2015, 211 s. ISBN 978-80-7338-155-4.
- CEJP, Martin. *Vývoj organizovaného zločinu na území České republiky*. 1. vyd. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2010, 102 s. ISBN 978-80-7338-105-9.
- ČENTÉŠ, Jozef. *Trestný poriadok: veľký komentár*. 2. akt. vyd. Bratislava: Eurokódex, 2015, 956 s. ISBN 978-80-8155-057-7.
- ČENTÉŠ, Jozef. *Trestný zákon: veľký komentár*. 2. akt. vyd. Bratislava: Eurokódex, 2015, 916 s. ISBN 978-80-8155-053-9.
- DÁVID, Radovan; SEHNÁLEK, David; VALDHANS, Jiří (eds.). *Dny práva - 2010: 4. ročník mezinárodní konference pořádané Právnickou fakultou Masarykovy univerzity* [CD-ROM]. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2010. Spisy Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně, sv. 378. ISBN 978-80-210-5305-2. Dostupné z:
http://www.law.muni.cz/sborniky/dny_prava_2010/files/sbornik.html
- DRAŠTÍK, Antonín. *Trestní zákoník: komentář*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2015, 3264 s. ISBN 978-80-7478-790-4.
- FRANCIS, Brian; HUMPHREYS, Leslie; KIRBY, Stuart; SOOTHILL, Keith. *Kriminální kariéra v organizovaném zločinu*, 1. vyd. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2015, 98 s. ISBN 978-80-7338-145-5.
- FYFE, Nicholas, SHEPTYCKI, James. *Facilitating witness co-operation in organised crime cases: an international review*. London: Home Office, 2005,

40 s. ISBN 1844736504. Dostupné z:
http://www.popcenter.org/problems/witness_intimidation/PDFs/Fyfe&Sheptycki_2005.pdf.

- GRIVNA, Tomáš; SCHEINOST, Miroslav; ZOUBKOVÁ, Ivana. *Kriminologie*. 4. akt. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2014, 530 s. ISBN 978-80-7478-614-3.
- CHMELÍK, Jan. *Zločin bez hranic: vyšetřování terorismu a organizovaného zločinu : učebnice pro vysoké školy bezpečnostně právního a kriminalistického zaměření*. Praha: Linde, 2004, 192 s.. ISBN 80-7201-480-3.
- JAEGER, Michael. *Der Kronzeuge unter besonderer Berücksichtigung von § 31 BtMG*. Frankfurt am Main: Lang, 1986, 344 s. 978-3820494938.
- JELÍNEK, Jiří (ed.). *Organizovaný zločin: (trestněprávní, trestněprocesní a kriminologické aspekty) : sborník příspěvků z mezinárodní vědecké konference Olomoucké právnické dny, květen 2014, trestní sekce*. 1. vyd. Praha: Leges, 2014, 152 s. ISBN 978-80-7502-068-0.
- JELÍNEK, Jiří; GRIVNA, Tomáš; NAVRÁTILOVÁ, Jana a kol. *Trestní právo Evropské unie*. 1. vyd. Praha: Leges, 2014, 368 s. ISBN 978-80-7502-041-3.
- JELÍNEK, Jiří; IVOR, Jaroslav. *Trestní právo Evropské unie a jeho vliv na právní řád České republiky a Slovenské republiky*. 1. vyd. Praha: Leges, 2015, 384 s. ISBN 978-80-7502-080-2.
- JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 4. vyd. Praha: Leges, 2014, 976 s. ISBN 978-80-7502-044-4.
- JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 3. přeprac. a aktualiz. vyd. Praha: Linde, 2008, 832 s. ISBN 8072016962.
- JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo procesní*. 3. aktual. a dopl. vyd. Praha: Leges, 2013, 864 s. ISBN 978-80-8757-644-1.
- JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 5. vyd., Praha: Leges, 2014, 1248 s. ISBN 978-80-7502-049-9.

- JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní zákon a Trestní řád. Poznámkové vydání s judikaturou*. 26. aktualiz. vyd. Praha: Linde, 2008, 1134 s. ISBN 978-80-7201-731-7.
- KENNEY, Dennis Jay; FINCKENAUER, James O. *Organized crime in America*. Belmont, Calif: Wadsworth Publishing, 1995, 416 s. ISBN 0534247024.
- KUČHTA, Josef; VÁLKOVÁ Helena. *Základy kriminologie a trestní politiky*. 2. vyd. Praha: C.H. Beck, 2012, 664 s. ISBN 978-80-7400-429-2.
- LANGBEIN, John H, LERNER, Renée Lettow, SMITH, Bruce P. *History of the common law: the development of Anglo-American legal institutions*. Austin: Wolters Kluwer, 2009. Aspen publishers. 1184 s. ISBN 978-0-7355-6290-5.
- LUNDE, Paul. *Organizovaný zločin: zasvěcený průvodce nejúspěšnějším odvětvím světa*. 1. české vyd. Praha: Mladá fronta, 2009, 200 s. ISBN 978-80-204-1997-2.
- MAGUIRE, Mike; MORGAN, Rodney; REINER, Robert. *The Oxford handbook of criminology*. 4th ed. New York: Oxford University Press Inc., 2007, 1216 s. ISBN 0199205442.
- MAGUIRE, Mike; MORGAN, Rodney; REINER, Robert (eds.). *The Oxford handbook of criminology*. 5th ed. Oxford: Oxford University Press, 2012, 1029 s. ISBN 978-0-19-959027-8.
- MAREŠOVÁ, Alena a kol. *Analýza trendů kriminality v roce 2012*. 1. vyd. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2013, 115 s. ISBN 978-80-7338-136-3.
- MAREŠOVÁ, Alena a kol. *Kriminalita v roce 2005*. 1. vyd. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2006, 165 s. ISBN 80-7338-051-X.
- MARKUSOVÁ, Renata; NETÍK, Karel. *Výzkum pachatelů trestné činnosti spáchané v organizované skupině*. 1. vyd. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 1997, 236 s. ISBN 978-80-8600-836-3.

- MUSIL, Jan; KONRÁD, Zdeněk; SUCHÁNEK, Jaroslav. *Kriminalistika*. 2. přeprac. a dopl. vyd. Praha: C.H. Beck, 2004, 583 s. ISBN 80-7179-878-9.
- NOVOTNÝ, Oto; ZAPLETAL, Josef. *Kriminologie*. 3. přeprac. vyd. Praha: ASPI, 2008, 527 s. ISBN 978-80-7357-377-5.
- NOŽINA, Miroslav. *Mezinárodní organizovaný zločin v České republice*. 1. vyd. Praha: Themis, 2003, 408 s. ISBN 80-7312-018-6.
- POLÁK, Peter. *Svedok v trestnom konaní*. 1. vyd. Žilina: Eurokódex, 2011, 296 s. ISBN 978-80-89447-47-3.
- REICHEL, Philip L; ALBANESE Jay S. *Handbook of transnational crime and justice*. Second edition. Los Angeles: Sage, 2014, 576 s. ISBN 9781452240350.
- ŠÁMAL, Pavel. *Trestní řád: komentář*. 7. dopl. a přeprac. vyd. Praha: C.H. Beck, 2013. 4720 s., ISBN 978-80-7400-465-0.
- SCHEINOST, Miroslav. *Organizovaný zločin v dokumentech neapolské konference a v italském právu: [sborník z konference, Neapol 21.-23. listopadu 1994]*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 1996, 260 s.
- SCHEINOST, Miroslav; NETÍK, Karel. *Český organizovaný zločin v mezinárodním kontextu*. 1. vyd. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2010, 102 s. ISBN 978-80-7338-104-2.
- SCHNEIDER, Hans Joachim. *Kriminologie*. New York: W. de Gruyter, 1987, 969 s. ISBN 3110070235.
- STOČESOVÁ, Simona; VÁLKOVÁ, Helena (eds.). *Nad institutem korunního svědka: sborník příspěvků z odborného semináře : 6. února 2003 v Plzni*. 1. vyd. Plzeň: Západočeská univerzita, 2003, 93 s. ISBN 80-7082-982-6.
- VEČERKA, Kazimír (ed.). *Propojení teorie a praxe při studiu sociálních deviací: sborník příspěvků z konference sekce sociální patologie MČSS*. 1. vyd. Praha: Masarykova česká sociologická společnost, 2011, 272 s. ISBN 978-80-903541-8-0.
- ZAPLETAL, Josef a kol. *Kriminologie. Díl II. Zvláštní část [Policejní akademie, 1994]*. 2. vyd. Praha: Policejní akademie České republiky, 1996, 189 s. ISBN 80-85981-28-9.

- ZOUBKOVÁ, Ivana; FIRSTOVÁ, Jana a kol. *Kriminologie - aktuální problémy*. Praha: Policejní akademie České republiky v Praze, 2013, 272 s. ISBN 978-80-7251-395-6.

Časopisecké články

- CEJP, Martin. Komentář k poznatkům o organizovaném zločinu na území České republiky. *Kriminalistika*. 2015, roč. 48, č. 2, s. 129-137. ISSN 1210-9150.
- CEJP, Martin. Změny v charakteru a činnostech skupin organizovaného zločinu na území České republiky za období 1993 – 2010. *Kriminalistika*. 2012, roč. 45, č. 3, s. 201–207. ISSN 1210-9150.
- CÍSAŘOVÁ, Dagmar. Několik úvah nad článkem JUDr. Lichnovského o tzv. spolupracujícím obviněném. *Kriminalistika*. 2015, roč. 48, č. 3, s. 219-222. ISSN 1210-9150.
- COUFALOVÁ, Bronislava. Hmotněprávní instituty pro boj s organizovaným zločinem podle nového trestního zákoníku. *Bulletin advokacie*. 2009, roč. 16, č. 10, s. 82-85. ISSN 1210-6348.
- DESET, Miloš. K pravnej uprave korunného svedka. *Justična revue*. 2009, roč. 61, č. 11, s. 1193 – 1202. ISSN 1335-6461.
- HÁKOVÁ, Lucie. Organizovaný zločin v očích veřejnosti. *Kriminalistika*. 2015, roč. 48, č. 1, s. 10 – 20. ISSN 1210-9150.
- CHMELÍK, Jan. Úvahy k agentu provokatérovi a korunním svědkovi. *Kriminalistika*. 2005, roč. 38, č. 1, s. 69-74. ISSN 1210-9150.
- KARABEC, Zdeněk. Mezinárodní aspekty boje proti organizovanému zločinu. *Kriminalistika*. 2004, roč. 37, č. 1, s. 3-18. ISSN 1210-9150.
- KARABEC, Zdeněk. Mezinárodní kongres k problematice trestního práva a organizovaného zločinu. *Bulletin advokacie*. 2000, roč. 7, č. 3, s. 141 – 148. ISSN 1210-6348.
- KORBEL, František. Aktuality, Soudní rozhledy, 2012, roč. 18, č. 10, s. 341. ISSN 1211-4405.

- LICHNOVSKÝ, Vladimír. K některým problematickým aspektům spolupracujícího obviněného. *Kriminalistika*. 2014, roč. 47, č. 4, s. 258 – 263. ISSN 1210-9150.
- MUSIL, Jan. Korunní svědek – ano či ne? *Trestní právo*. 2003, roč. 3, č. 4, s. 21-24. ISSN 1211-2860.
- MUSIL, Jan. Korunní svědek – ano či ne? *Trestní právo*. 2003, roč. 3, č. 5, s. 9-15. ISSN 1211-2860.
- PÚRY, František. Některé změny v ukládání trestů podle nového trestního zákoníku. *Trestněprávní revue*. 2010, roč. 9, č. 1, s. 1-10. ISSN 1213-5313.
- SCHRAMHAUSER, Jiří. Spolupracující obviněný v boji s organizovaným zločinem, úvaha nad platnou právní úpravou. *Trestněprávní revue*. 2012, roč. 11, č. 1, s. 11-16. ISSN 1213-5313.
- VANTUCH, Pavel. Co přináší zákon č. 137/2001 Sb. o ochraně svědka a dalších osob? *Bulletin advokacie*. 2001, roč. 8, č. 9, s. 23-39. ISSN 1210-6348.
- VANTUCH, Pavel. Institut spolupracujícího obviněného a návrh na jeho novelizaci. *Trestní právo*. 2011, roč. 11, č. 10, s. 4-11. ISSN 1211-2860.
- VANTUCH, Pavel. K institutu spolupracujícího obviněného a možnostem jeho uplatňování v praxi. *Trestní právo*. 2012, roč. 12, č. 7-8, s. 19-29. ISSN 1211-2860.
- VANTUCH, Pavel. K návrhu právní úpravy institutu „korunního svědka“. *Trestněprávní revue*. 2003, roč. 2, č. 3., s. 77-82. ISSN 1213-5313.
- VANTUCH, Pavel. Spolupracující obviněný po novelizaci provedené zákonem č. 139/2012 Sb. *Trestní právo*. 2012, roč. 12, č. 10, s. 4-10. ISSN 1211-2860.
- VANTUCH, Pavel. Zákon mlčení a korunní svědek. *Právní rádce*. 2004, roč. 11, č. 11, s. 1. ISSN 1210-6410.
- ŽILINKA, Maroš. Spolupracující osoba a procesné postupy podľa Trestného poriadku. *Justičná revue*. 2007, roč. 59, č. 5, s. 622 – 627. ISSN 1335-6461.

Elektronické zdroje

- ADAMEC, Martin. Rozhovor: prof. Jiří Jelínek - Nejen o slabinách trestního řádu. *Právní prostor* [online]. 9. 11. 2015 [cit. 2016-03-20]. Dostupné z: <http://www.pravniprostor.cz/clanky/trestni-pravo/rozhovor-s-prof-jirim-jelinkem-nejen-o-slabinach-trestniho-radu>
- ANNAN, Kofi. Konference v Palermu je deklarací proti světu, v němž jsou děti vychovávány ve strachu. In: *Informační centrum OSN v Praze* [online]. 12. 12. 2010 [cit. 20. 3. 2016]. Dostupné z: <http://www.archiv.osn.cz/zpravodajstvi/zpravy/zprava.php?id=669>
- JELÍNEK, Jiří. Interview. In: *Studio 6. TV, ČT 24*, 6. 3. 2015, 0:30. <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/1509144-spolupracujici-obvineny-jednou-a-dost-navrhuje-profesor-jelinek>
- Lidovky.cz. *Rath obstruoval ještě málo, říká expert na trestní právo Jelínek*. [online]. 10. 8. 2015 [cit. 20. 3. 2016]. Dostupné z: http://byznys.lidovky.cz/rath-obstruoval-jeste-malo-rika-expert-na-trestni-pravo-jelinek-p8e-/media.aspx?c=A150810_082333_ln-media_ele&tl=1
- Novinky.cz. *Spolupracující obviněný poprvé nedostal u soudu trest*. [online]. 5.10.2009 [cit. 2016-03-20]. Dostupné z: <http://www.novinky.cz/krimi/356923-spolupracujici-obvineny-poprve-nedostal-u-soudu-trest.html>
- VÁVRA, Libor. Spolupracující obviněný. *Právní prostor* [online]. 6. 10. 2015 [cit. 2016-03-20]. Dostupné z: <http://www.pravniprostor.cz/clanky/trestni-pravo/spolupracujici-obvineny>
- Vězeňská služba České republiky. *Obecná informace o zaměstnávání vězňů*. [online]. 5. 10. 2009 [cit. 2016-03-20]. Dostupné z: <http://www.vscr.cz/veznice-ostrov-nad-ohri-88/informacni-servis-1610/vzdelavani-a-zamestnanost-veznu-896/obecna-informace-o-zamestnavani-veznu-2796>

Právní předpisy

Vše myšleno ve znění pozdějších předpisů

- Celosvětový akční plán proti organizovanému transnacionálnímu zločinu

- Neapolská politická deklaráce
- Rezoluce Rady EU č. 497Y0111(01) z 20. prosince 1996 o jednotlivcích, kteří spolupracují při soudním řízení v boji proti mezinárodně organizovanému zločinu
- Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2012/29/EU ze dne 25. října 2012, kterou se zavádí minimální pravidla pro práva, podporu a ochranu obětí trestného činu a kterou se nahrazuje rámcové rozhodnutí Rady 2001/220/SVV
- Úmluva OSN proti nadnárodnímu organizovanému publikováno ve Sbírce mezinárodních smluv pod číslem 75/2013 Sb. m. s.
- Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod ve znění pozdějších protokolů, vyhlášena pod č. 209/1992 Sb.
- Usnesení č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České Republiky
- Zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České Republiky
- Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon
- Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním
- Zákon č. 555/1992 Sb., o Vězeňské službě a justiční stráži České republiky
- Zákon č. 283/1993, o státním zastupitelství
- Zákon č. 292/1993 Sb., kterým se mění a doplňuje zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, zákon č. 21/1992, o bankách a zákon č. 335/1991, o soudech a soudcích
- Zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky
- Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník
- Zákon č. 41/2009 Sb., o změně některých zákonů v souvislosti s přijetím trestního zákoníku
- Zákon č. 137/2001 Sb., o zvláštní ochraně svědka a dalších osob v souvislosti s trestním řízením

- Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
- Zákon č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů a o změně některých zákonů
- Zákon č. 140/1961 Zb., trestný zákon
- Zákon č. 141/1961 Zb., o trestnom konaní súdnom
- Zákon č. 300/2005 Z.z., trestný zákon
- Zákon č. 301/2005 Z.z., trestný poriadok

Judikatura

Evropského soudu pro lidská práva

- Rozhodnutí ESLP ze dne 27. ledna 2004, ve věci *Lorsé proti Nizozemsku*, stížnost č. 44484/98
- Rozhodnutí ESLP ze dne 27. ledna 2004, ve věci *Verhoek proti Nizozemsku*, stížnost č. 54445/00
- Rozhodnutí ESLP ze dne 3. března 2009, ve věci *Atanasov proti Bulharsku*, stížnost č. 20309/02
- Rozhodnutí ESLP ze dne 25. května 2004, ve věci *Cornelis proti Nizozemsku*, stížnost č. 994/03

Ústavního soudu

- Nález Ústavního soudu ČR ze dne 25. listopadu 1999 sp. zn. III. ÚS 95/99, N 165/16 SbNU 215
- Usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 13. března 2014, sp. zn. III. ÚS 859/13, U 4/72 SbNU 575

Nejvyššího soudu

- Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR ze dne 28. května 1976, sp. zn. 4 To 13/76
- Rozsudek Nejvyššího soudu ČSR ze dne 18. července 1985, sp. zn. 11 To 51/85
- Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 8. prosince 2004, sp. zn. 5 Tdo 1071/2004

- Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 20. dubna 2010, sp. zn. 11 Tdo 297/2009
- Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 12. prosince 2012, sp. zn. 7 Tdo 1315/2012
- Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 28. května 2014, sp. zn. 8 Tdo 550/2014, uveřejněné pod číslem 24/2015 Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek
- Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 13. srpna 2014, sp. zn. 5 Tdo 769/2013

Jiné zdroje

- *Důvodová zpráva k návrhu zákona o změně některých zákonů v souvislosti s přijetím trestního zákoníku a zákona o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim.* [online]. 2004 [cit. 20. 3. 2016]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=4&ct=746&ct1=0>
- *Důvodová zpráva k návrhu zákona, kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů a zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů (korunní svědek).* [online]. 2004 [cit. 20. 3. 2016]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=4&ct=802&ct1=0>
- *Důvodová zpráva k zákonu č. 137/2001 Sb., o zvláštní ochraně svědka a dalších osob v souvislosti s trestním řízením.* [online]. 2000 [cit. 20. 3. 2016]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=3&CT=697&CT1=0>
- *Důvodová zpráva k zákonu č. 40/2009 Sb., trestní zákoník.* [online]. 2008 [cit. 20. 3. 2015]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=5&CT=410&CT1=0>
- *Důvodová zpráva k zákonu č. 41/2009 Sb., o změně některých zákonů v souvislosti s přijetím trestního zákoníku.* [online]. 2008 [cit. 20. 3. 2016]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=5&CT=411&CT1=0>
- *Důvodová zpráva k zákonu č. 193/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.* [online]. 2011 [cit. 20. 3. 2016]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=510&CT1=0>

- Pokyn obecné povahy nejvyšší státní zástupkyně č. 8/2006 Sbírký pokynů obecné povahy nejvyššího státního zástupce, o stížnosti pro porušení zákona
- *Programové prohlášení Vlády České republiky ze dne 4. srpna 2010.* [online]. 2010 [cit. 20. 3. 2016]. Dostupné z: <http://www.vlada.cz/assets/media-centrum/dulezite-dokumenty/Programove-prohlaseni-vlady.pdf>
- Stanovisko prezidenta republiky ze dne 15. září 2005, jímž vrátil Poslanecké sněmovně zákon, kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů, sněmovní tisk 802/7. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=4&t=802>
- *Strategie vlády v boji proti korupci na období let 2011 a 2012.* [online]. 2011 [cit. 20. 3. 2016]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/uplna-verze-strategie-vlady-v-boji-proti-korupci-na-obdobi-let-2011-a-2012.aspx>

Přílohy

Příloha č. 1

Statistické údaje k trestnému činu účasti na zločinném spolčení podle § 163a tr. zákona a trestnému činu účasti na organizované zločinecké skupině podle § 361 tr. zákoníku

Počet stíhaných/obžalovaných/odsouzených za trestný čin účasti na zločinném spolčení podle § 163a tr. zákona

rok	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Stíhaní	181	118	78	87	75	0	34	15	2	1
Obžalovaní	178	116	70	81	62	0	34	7	0	0
Odsouzení	9	21	15	33	17	0	8	0	3	4

Počet stíhaných/obžalovaných/odsouzených za trestný čin účasti na organizované zločinecké skupině podle § 361 tr. zákoníku

rok	2010	2011	2012	2013	2014
Stíhaní	11	42	37	28	41
Obžalovaní	11	42	37	26	39
Odsouzení	0	1	0	12	18

Počet žen stíhaných/obžalovaných/odsouzených z celkového počtu stíhaných/obžalovaných /odsouzených za trestný čin účasti na zločinném spolčení podle § 163a tr. zákona

rok	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Stíhané	21 z 181	14 z 118	11 ze 78	8 z 87	20 z 75	0 z 0	4 z 34	0 z 15	0 z 2	0 z 1
Obžalované	21 z 178	13 z 116	11 ze 70	8 z 81	20 z 62	0 z 0	4 z 34	0 z 7	0 z 0	0 z 0
Odsouzené	0 z 9	3 z 21	1 z 15	1 z 33	1 z 17	0 z 0	1 z 8	0 z 0	1 z 3	1 z 4

Počet žen stíhaných/obžalovaných/odsouzených z celkového počtu stíhaných/obžalovaných /odsouzených za trestný čin účasti na organizované zločinecké skupině podle § 361 tr. zákoníku

rok	2010	2011	2012	2013	2014
Stíhané	2 z 11	5 z 42	10 z 37	3 z 28	10 z 41
Obžalované	2 z 11	5 z 42	10 z 37	3 z 26	9 z 39
Odsouzené	0 z 0	0 z 1	0 z 0	3 z 12	1 z 18

Věk odsouzených osob za trestný čin účasti na zločinném spolčení podle § 163a tr. zákona

rok	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
15-17	-	0	0	0	0	0	0	0	0	0
18-19	-	0	0	0	0	0	1	0	0	0
20-24	-	3	1	4	2	0	2	0	0	0
25-29	-	4	0	3	3	0	2	0	0	0
30-39	-	11	7	16	6	0	2	0	3	2
40-49	-	2	4	4	1	0	1	0	0	1
50 a více	-	1	3	4	1	0	0	0	0	1

Věk odsouzených osob za trestný čin účasti na organizované zločinecké skupině podle § 361 tr. zákoníku

rok	2010	2011	2012	2013	2014
15-17	0	0	0	0	0
18-19	0	0	0	0	0
20-24	0	0	0	1	0
25-29	0	0	0	4	2
30-39	0	1	0	3	5
40-49	0	0	0	2	8
50 a více	0	0	0	2	3

Příloha č. 2

Četnost využívání institutu spolupracujícího obviněného v České republice

Počet využití institutu spolupracujícího obviněného na jednotlivých státních zastupitelství

Název státního zastupitelství	2010	2011	2012	2013	2014	2015	Celkem
Krajské státní zastupitelství							
Krajské státní zastupitelství v Českých Budějovicích	0	0	0	0	0	2	2
Krajské státní zastupitelství v Ústí nad Labem	-	-	-	-	-	-	16
Krajské státní zastupitelství v Praze	0	0	1	2	1	-	4
Krajské státní zastupitelství v Plzni	0	0	1	2	0	0	3
Krajské státní zastupitelství v Hradci Králové	0	1	1	0	0	0	2
Krajské státní zastupitelství v Ostravě	2	0	3	2	0	1	8
Okresní státní zastupitelství							
Obvodní státní zastupitelství pro Prahu 3	0	0	0	0	1	0	1
Okresní státní zastupitelství v Jablonci nad Nisou	0	0	0	0	0	1	1
Okresní státní zastupitelství v Teplicích	0	0	1	0	0	0	1
Městské státní zastupitelství v Brně	0	0	0	1	1	0	2
Okresní státní zastupitelství v Břeclavi	-	-	-	-	-	-	1
Okresní státní zastupitelství v Jihlavě	0	0	0	0	0	1	1
Okresní státní zastupitelství Praha - západ	0	0	0	0	0	1	1
Okresní státní zastupitelství v Pardubicích	0	0	0	0	0	2	2
Okresní státní zastupitelství v Karvině	0	0	1	0	0	0	1
Okresní státní zastupitelství v Opavě	0	0	0	0	1	0	1
Celkem za ČR	2	1	8	7	4	8	47

V tabulce nejsou uvedena státní zastupitelství, kde nedošlo k využití institutu spolupracujícího obviněného ani v jednom případě, a zároveň není uvedeno Městské státní zastupitelství v Praze, které jako jediné zpoplatnilo poskytnutí této informace částkou 79.800 Kč

Výčet trestních činů, pro které byli spolupracující obvinění na jednotlivých státních zastupitelství obžalováni

Název státního zastupitelství	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Krajské státní zastupitelství						
Krajské státní zastupitelství v Českých Budějovicích	0	0	0	0	0	1) 173/1,2c + 209/1,4d + 205/1b,4c + 228/1 + 279/1 + 185/1 + 219/1 2) 283/1,3bc,4c
Krajské státní zastupitelství v Ústí nad Labem	-	-	-	-	-	-
Krajské státní zastupitelství v Praze	0	0	240/1,2a,3	1) 173/1,2a,3 2) 331/1a11,4b + 256/1,2abc,3 + 260/1,4a,5 + 332/1a11,2ab	283/1,2a,3c	x
Krajské státní zastupitelství v Plzni	0	0	283/1,2a,3c	1) 283/1,2a,3c 2) 283/1,2a,3c	0	0
Krajské státní zastupitelství v Hradci Králové	0	209/1,4a,5a	211/1,5a,6a	0	0	0
Krajské státní zastupitelství v Ostravě	1) 283/1,3c + 283/1,2a,3c 2) 283/1,2a,3c + 283/1,2a,3c	0	1) 283/1,2c,4c 2) 283/1,2c,4c 3) 211/1,5a,6a + 348/1a12,2a,3c + 211/1,5c + 348/1a12b + 211/1,5c + 348/1a12,2b + 211/1,5c + 348/1a12,2b	1) 283/1,3c,4c + 283/1,3c,4c 2) 283/1,2b,3bc,4c	0	283/1,3c,4c + 283/1,3c,4c
Okresní státní zastupitelství						
Obvodní státní zastupitelství pro Prahu 3	0	0	0	0	216/1a,2a,3d + 214/1a,2a + 205/1b,4ac + 228/1	0
Okresní státní zastupitelství v Jablonci nad Nisou	0	0	0	0	0	283/1,2ac + 283/1
Okresní státní zastupitelství v Teplicích	0	0	361/1 + 279/3ab,4ab + 279/1	0	0	0
Městské státní zastupitelství v Brně	0	0	0	209/1,4d + 348/1a11,2b + 348/1a11	205/1b,2,4ac + 228/1	0
Okresní státní zastupitelství v Břeclavi	0	0	361/1 + 348/1a11,1a13,3a	0	0	0
Okresní státní zastupitelství v Jihlavě	0	0	0	0	0	175/1,2abc
Okresní státní zastupitelství Praha - západ	0	0	0	0	0	205/1b,4ac
Okresní státní zastupitelství v Pardubicích	0	0	0	0	0	1) 216 2) 216
Okresní státní zastupitelství v Karvině	0	0	283/1,2ac	0	0	0
Okresní státní zastupitelství v Opavě	0	0	0	0	209/1,4ad	0

V tabulce nejsou uvedena státní zastupitelství, kde nedošlo k využití institutu spolupracujícího obviněného ani v jednom případě, a zároveň není uvedeno Městské státní zastupitelství v Praze, které jako jediné zproplatilo poskytnutí této informace částkou 79.800 Kč

Příloha č. 3

Počet podmíněných zastavení trestního stíhání prokurátorem ve Slovenské republice

Počet podmíněných zastavení trestního stíhání prokurátorem ve Slovenské republice

Název prokuratury	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	Celkem
Krajská prokuratura Bratislava	-	-	-	-	-	-	-	-	0	1	1
Krajská prokuratura Trnava	-	-	-	-	-	-	-	-	3	3	6
Krajská prokuratura Trenčín	-	-	-	-	-	-	-	-	0	0	0
Krajská prokuratura Nitra	-	-	-	-	-	-	-	-	1	0	1
Krajská prokuratura Žilina	-	-	-	-	-	-	-	-	0	0	0
Krajská prokuratura Banská Bystrica	-	-	-	-	-	-	-	-	0	0	0
Krajská prokuratura Prešov	-	-	-	-	-	-	-	-	1	3	4
Krajská prokuratura Košice	-	-	-	-	-	-	-	-	1	7	8
Generální prokuratura	-	-	-	-	-	-	-	-	7	19	26
Celkem za SR	0	1	0	1	7	1	3	3	13	33	62

Abstrakt

Cílem předložené rigorózní práce, která se zabývá právní úpravou institutu spolupracujícího obviněného v České republice, je zejména poskytnutí ucelenějšího pohledu na institut spolupracujícího obviněného v širším kontextu, poukázání na nedostatky současné právní úpravy a navržení vhodných řešení *de lege ferenda*.

V úvodní části práce se autorka zabývá vymezením organizovaného zločinu z kriminologického i trestněprávního pohledu. Práce zde pojednává o historickém vývoji fenoménu organizovaného zločinu, analyzuje jednotlivé znaky organizovaného zločinu, představuje formy trestné činnosti páchané v rámci organizovaného zločinu, odlišuje organizovaný zločin od jiných forem skupinové kriminality a zabývá se problematikým definováním organizovaného zločinu na mezinárodní úrovni. Dále práce pojednává o ustanoveních právního řádu České republiky, která se k oblasti organizovaného zločinu vztahují. Tato část také seznamuje čtenáře s počty trestně stíhaných, obžalovaných a odsouzených osob za trestný čin účasti na organizované zločinecké skupině (před rokem 2010 trestný čin účasti na zločinném spolčení) v posledních 10 letech.

Druhá kapitola věnuje pozornost krátkému historickému exkurzu k počátkům používání institutu korunního svědka, vysvětluje možné přístupy k chápání tohoto institutu a odlišuje ho od spolupracujícího obviněného. Dále poukazuje na instituty spolupracujícího obviněného a korunního svědka ve světle některých ústavních zásad a zásad trestního práva a pokouší se zodpovědět otázku, zda lze tyto instituty považovat za souladné s principy právního státu.

Tématem třetí kapitoly jsou počáteční snahy o zakotvení spolupracujícího obviněného a korunního svědka do české legislativy. Autorka zde představuje legislativní návrhy, které obsahovaly tyto instituty a rozebírá navrhovaná znění týkající se spolupracujícího obviněného a korunního svědka.

Těžiště práce představuje čtvrtá kapitola věnovaná rozboru účinné právní úpravy institutu spolupracujícího obviněného. Autorka v ní popisuje a analyzuje ustanovení trestního řádu a trestního zákoníku, která se vztahují k institutu spolupracujícího obviněného, přičemž poukazuje na nedostatky této úpravy a navrhuje vhodná řešení *de*

lege ferenda. Na závěr této kapitoly jsou prezentovány výsledky výzkumu o četnosti využívání spolupracujícího obviněného v praxi.

V poslední kapitole práce autorka komparuje českou právní úpravu spolupracujícího obviněného s právní úpravou slovenskou.

V závěru práce autorka shrnuje poznatky, ke kterým dospěla při analýze problematiky institutů korunního svědka a spolupracujícího obviněného v kontextu s problematikou organizovaného zločinu, hodnotí současnou právní úpravu České republiky institutu spolupracujícího obviněného a nabízí řešení *de lege ferenda*.

Klíčová slova: spolupracující obviněný, korunní svědek, organizovaný zločin

Abstract – Cooperating defendant

The aim of the thesis, which deals with the legislation of a cooperating defendant in the Czech Republic, is in particular to provide a comprehensive view of the institute of cooperating defendant in a broader context, to point out the shortcomings of current legislation and to propose suitable solutions *de lege ferenda*.

In the first part, the author deals with the definition of organized crime in the criminological and criminal perspective. The thesis discusses the historical evolution of the phenomenon of organized crime, analyses individual characteristics of organized crime, shows forms of crime committed by organized crime, differs organized crime from the other forms of group criminality and deals with the problematic definition of organized crime at the international level. Further the thesis deals with provisions of the Czech law, which relate to the area of organized crime. This part of the thesis also introduces readers to the numbers of prosecuted, accused (defendants) and convicted persons of the crime of participation in an organized criminal group (before year 2010 crime of participation in a criminal organization) for the last 10 years.

The second chapter pays attention to the short historical excursion to the beginnings of application of the institute of crown witness, explaining the possible approaches to the understanding of this concept and distinguishes it from cooperating defendant. Further it points out institutes of cooperating defendant and crown witness in the light of some constitutional principles and the principles of criminal law and attempts to answer the question whether these institutes can be considered as compliant with the principles of the rule of law.

The topic of the third chapter is the initial efforts on inclusion of cooperating defendant and crown witness in the Czech legislation. The author presents legislative proposals, which contained these institutes and discusses the proposed version concerning the cooperating defendant and the crown witness.

The focal point of the thesis is the fourth chapter, which is devoted to analysis of effective legislation of the cooperating defendant. The author describes and analyses the provisions of the Criminal Procedure Code and the Criminal Code that relate to the cooperating defendant, while she highlights the short comings of this regulation and

proposes appropriate solutions *de lege ferenda*. The end of this chapter presents results of research on the frequency of application of cooperating defendant in practice.

In the last chapter, the author compares the Czech legislation of cooperating defendant with Slovak legislation.

In the end, the author summarizes the findings reached by analyzing the institutes of cooperating defendant and crown witness in the context of the issue of organized crime, assesses the current legislation of cooperating defendant in the Czech Republic and offers solutions *de lege ferenda*.

Key words: cooperating defendant, crown witness, organized crime